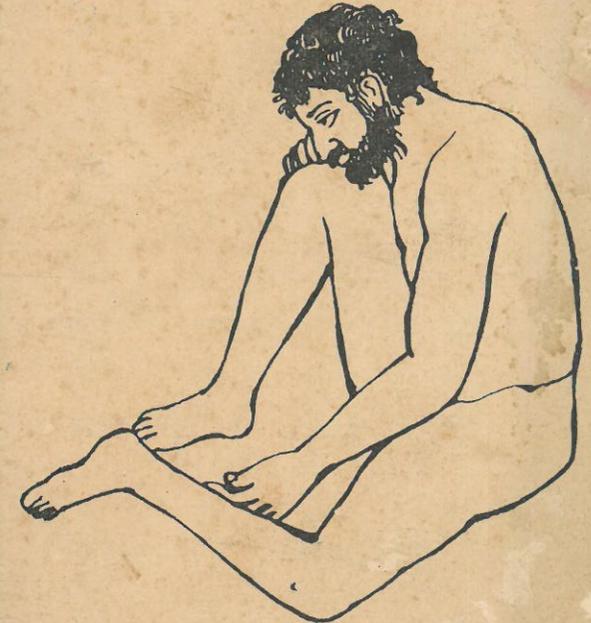

ವೇಮನ

ವಿ. ಆರ್. ನಾರ್

ಭಾರತೀಯ
ಸಾಹಿತ್ಯದ
ನಿರ್ಮಾಣಕಾರರು

ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಎಂದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೫೪ ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ. ಇದೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಧೋರಣಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾಧಾರಣ ಸಮಿತಿ— General Council—ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಥಮ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಶ್ರೀ ಜವಾಹರಲಾಲ ನೆಹರೂ ಇದ್ದರು.

ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಉಂಟುಮಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ದೇಶದ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯ ವಾಚಕರಿಗೆ ಅವರವರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಗಳ ಮೂಲಕ ಲಭ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಈ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಅಕಾಡೆಮಿ ಕೈಕೊಂಡಿದೆ.

ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯ ಅದರ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಲೇಖಕರನ್ನೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒದಗಿಸುವವು.

ದೂರೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳು :

ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ

ರಬೀಂದ್ರ ಭವನ್, ಹೊಸ ದೆಹಲಿ-1

ರಬೀಂದ್ರ ಸ್ಟೇಡಿಯಂ ಬ್ಲಾಕ್ VB,

ಕಲಕತ್ತಾ-29

21, ಹಾಡೋಸ್ ರೋಡ್, ಮದ್ರಾಸು-6

ಭಾರತೀಯ ನಾಹಿತ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣಕಾರರು

ವೇಮನ

ಲೇಖಕರು :

ವಿ. ಆರ್. ನಾರ್ಡ್

ಕನ್ನಡಿಪದವರು :

ಕೆ. ವೆಂಕಟರಾಮಪ್ಪ

ನಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ

ನವದೆಹಲಿ

VEMANA—Kannada translation by K. Venkataramappa of V. R. Narla's monograph in English of the same name. Sahitya Akademi, New Delhi, 1972.

Price: Rs. 2.50

© V. R. Narla
First edition: 1972

Also available at:

SAHITYA AKADEMI

Rabindra Bhavan, 35 Feroze Shah Road, New Delhi-1

Rabindra Stadium, Block V B, Calcutta-29

21, Haddows Road, Madras-6

Published by Sahitya Akademi and Printed
at Wesley Press, Mysore

ಪರಿವಿಡಿ

	ಪುಟ
ಮೊದಲ ಮಾತು ...	4
ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಸಾವಿಗಲ್ಲ ...	7
ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಮಂಡಲಿನಲ್ಲಿ ...	15
ದರ್ಬಲ ಮತ್ತು ಅನಿಶ್ಚಿತ ಜ್ಯೋತಿಗಳು ...	23
ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠ ...	30
ಅಂಧಕಾರದ ದ್ವಿರಾತ್ರಿ ...	37
ಕವಿ ಉವಾಚ ...	42
ಪ್ರಕೃತಿಯ ದಾರ್ಶನಿಕ ...	51
ಅಪೂರ್ವ ಸಹಜ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ ...	59
ಭಾಷಾಂತರಗಳು ...	65
ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ ...	73

ಮೊದಲ ಮಾತು

ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಗಾಗಿ ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಕೂಡಲೆ ಇದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವಾದೀತೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅದು ಸತ್ಯವಾದ ಅಂಜಿಕೆಯೆಂಬುದು ಬೇಗನೆಯೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು, ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ವೇಮನ ನನ್ನು ಕುರಿತು ಹಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳು ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯವು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕಟ್ಟು ಕಥೆಗಳನ್ನೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಂತೆ ಸಾರುತ್ತಿವೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ವೇಮನನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಇಲ್ಲ. ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರ ಲೇಖಕ ತನ್ನ ಪೂರ್ವನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೇ ಹುಡುಕುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಲೇಖಕರೂ ಇವೆ. ಅದರ ಆಧಾರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನ ಗಣ್ಯ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಚಿಲಕಮರ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ಅವರ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾಲ ಮತ್ತು ಶ್ರಮ ಗಳನ್ನು ದಂಡಮಾಡಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಅದು ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಾಗಿರದೆ ಪುರಾಣ ಕತೆಗಳ ದೊಡ್ಡ ಸಂಗ್ರಹದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಅಧ್ಯಾಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತ ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನವೇ ಇದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆತನು ನನಗೆ ಬಹಳ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಒಂದು ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಮ|| ರಾ|| ಮೆಕ್ಲೀನ್ ಅವರ ಲೇಖನವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು ಮೆಕ್ಲೀನ್‌ರ ಲೇಖನವನ್ನು ನೋಡದೆ ಕೇವಲ ಕೇಳಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಉದಾಹರಿಸಿರಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಮೆಕ್ಲೀನ್ ಆಗಿರದೆ ಮೇಜರ್ ಆರ್. ಎಂ. ಮ್ಯಾಕ್ಲೋ ನಾಲ್ಡ್ ಎಂಬುದನ್ನು ಪತ್ತೆಮಾಡಲು ನನಗೆ ಹಲವು ತಿಂಗಳುಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಆತನು ಕ್ರಿ. ಶ. 1866 ರಲ್ಲಿ ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಲೇಖನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದನು.

ತಾನೊಬ್ಬ ಇತಿಹಾಸಕಾರನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ತೆಲುಗು ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು ಅಷ್ಟೇ ತಪ್ಪುದಾರಿ ಹಿಡಿಸಿದನು. ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರೆದ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸರ್. ವಿಲಿಯಂ ಜೋನ್ಸರು ವೇಮನನನ್ನು “ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶದ ಪ್ಲೇಟೋ” ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದನು. ನಾನು ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟ್ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾರ ತಡಕಾಡಿ ಜೋನ್ಸರ ಕೃತಿಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಆ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಪತ್ತೆಮಾಡಲು ಶ್ರಮಿಸಿ ವಿಫಲನಾದೆ. ಆ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಒಂದು ಚಾಡಿಯೋಲೆ (Index) ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಶ್ರಮಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ ಕಲ್ಕತ್ತೆಯ ನ್ಯಾಷನಲ್

ಲೈಬ್ರರಿ ಮತ್ತು ಏಷ್ಯಾಟಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿಗಳಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದೆ. ಅವರು ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಉತ್ತರ ನೀಡಿದರು. ಸರ್ ವಿಲಿಯಂರವರು ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವರೇ ಹೊರತು ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತಲ್ಲವೆಂದು ಖಚಿತವಾಯಿತು.

ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತ ತೆಲುಗು ಗ್ರಂಥಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ, ಈ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡದ ಒಂದೇ ಗ್ರಂಥ ಶ್ರೀ ರಾಜ್‌ಪಲ್ಲಿ ಅನಂತಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರು ರಚಿಸಿರುವ “ವೇಮನ — ಉಪನ್ಯಾಸಮಾಲೆ.” ಆದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥ ಮೊದಲು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ 40 ವರ್ಷಗಳೇ ಆದವು. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಹೊಸ ವಿಷಯವೇನೂ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ತಕ್ಕಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಭಾಗ ಸುಲಭವಾಗಿ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಡಾ|| ಸಿ. ಆರ್. ರೆಡ್ಡಿ ಯವರು ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ರೇಡಿಯೋಭಾಷಣ ಟೀಪ್‌ರಿಕಾರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದು, ಮದರಾಸು ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಶ್ರೀ ದಾಶರಥಿಯವರ ಕೃಪೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದರ ಟೈಪು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿ ನನಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ವೇಮನ ವಿಷಯಕವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಯಾದಮೇಲೆ ಅದರಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುವ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ಹೇಳಿಕೆಗಳ ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುನ್ನುಗ್ಗುವುದು ಬಹಳ ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವೆಂಬುದು ವೇದ್ಯವಾಯಿತು. ವೇಮನನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಖಚಿತವಾದುದೇನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ತಿಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆತನ ವಿಷಯವಾದ ಇತರ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುಭಾಗ ವಿವಾದಾಸ್ಪದ. ಅವನ ಪದಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ “ವಿಶ್ವದಾಭಿರಾಮ ವಿನರ ವೇಮ” ಎಂಬ ಅಂಕಿತದ ಅರ್ಥವೂ ಇನ್ನೂ ಚರ್ಚಾಸ್ಪದವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದ ಅರ್ಥ ‘ಕೇಳೋ ವೇಮ, ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಆನಂದದಾಯಕ’. ಆ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ಓದಿ ಪದಚ್ಛೇದಮಾಡಿ ಅರ್ಥಕಟ್ಟುವ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇಷ್ಟತ್ತು ಬಗೆಯಾಗಿ ದ್ದಾರೆ. ವಾಸ್ತವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿಷ್ಪಾಕ್ಷಿಕವಾಗಿ ಬರೆಯಲು ನಾನು ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನ ವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಫಲವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ವಾಚಕರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು.

ಶ್ರೀ ದಾಶರಥಿಯವರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಮಾಡಲು ಸಹಾಯಮಾಡಿದವರು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ. ವಾಣಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದಕ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಅಂಜನೇಯಲು, ಶ್ರೀ ಬಿ. ಎಸ್. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣ U.S.I.S. ಶ್ರೀ ಬಾಲಸುಂದರಂ ಫ್ರೀಡಂ ಪ್ರೆಸ್, ಮದರಾಸ್, ಅವರಿಗೂ, ನುಜವೀಡಿನ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಆರ್ ಅಪ್ಪಾರಾವ್, ಎ. ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್ ಸಾರಸ್ವತ ನಿಕೇತನಂ, ವೇಟಿಪಾಲೆಂ ಪೊ|| ಎನ್. ವೆಂಕಟರಾವ್, ಹೈದರಾಬಾದು ಮತ್ತು ಘಂಟಸಾಲ ಪಂಡಿತ ಜಿ. ವಿ. ಸಂಬಯ್ಯ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ವಿಲಿಯಂ ಹೊವರ್ಡ್ ಕಾಂಬೆಲ್‌ರವರ ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖನದ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಅಂಜನೇಯಲರವರು ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ

ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಓದಿನೋಡಿ ಉಪಯುಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು. ನನಗೆ ಇಂಥ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಅನಂತಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಎ. ಜಾನಕಿರಾಂ. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ ಮತ್ತು ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ ಶ್ರೀ ಎನ್. ರಾಮಮೋಹನರಾವ್, ಆಂಧ್ರಜ್ಯೋತಿ, ವಿಜಯವಾಡ ಅವರು ನನ್ನ ಕೆಲಸದ ಪ್ರತಿ ಹಂತ ದಲ್ಲಿಯೂ ನೆರವು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಂಧ್ರಜ್ಯೋತಿಯ ಶ್ರೀ ಎಂ. ವಿ. ಸುಬ್ಬರಾವ್ ಅವರು ಸಹಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ನಾನು ವೇಮನನಿಗೆ ನನ್ನ ಋಣವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆತನಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಪಡೆದು ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿದ 'ಆಟವಲದಿ' ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಐನೂರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ಮೂಲಕ ನಾನು ವೇಮನನ ಋಣದ ಅಲ್ಪಭಾಗವನ್ನು ತೀರಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ವಿ. ಆರ್. ನಾರ್ಲ

ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ನಾವಿಗಲ್ಲ

'Thou wast not born for death'

ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸಿದರೂ ವೇಮನ ದೊಡ್ಡಕವಿ. ಜನಪ್ರಿಯತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ತೆಲುಗುಕವಿಗಳೆಲ್ಲ ದೊಡ್ಡವನು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ನಡುಗಾಲದವರಲ್ಲಾಗಲಿ ಇಂದಿನವರಲ್ಲಾಗಲಿ ವೇಮನನಷ್ಟು ಜನ ಪ್ರಿಯರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಜೇನುಕೊರಲಿನ ಪೋತನನೂ ವೇಮನನನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟಿ ಲಾರ. ವೇಮನ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಂಥವನು. ಅಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿ ವೇಮನ ಅವರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವನ ಮಾತಿನ ಚಾಪಟಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅವರು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವನ ಉದ್ದೇಶ ಒಳ್ಳೆಯ ದೆಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಬಲ್ಲರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರೀತಿ. ಕವಿ ವೇಮನನನ್ನು ಜನ ಪ್ರೀತಿಸುವರಲ್ಲದೆ, ಅವನನ್ನು ತತ್ವದರ್ಶಿ, ಯೋಗಿ ಎಂದು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲಬೇಕಾದಾಗ ಸತ್ಯಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಬಯಸುವಾಗ ಒಂದು ತತ್ವವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಜನ ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಗ್ರಿಯರ್‌ಸನ್ ಅವರು—ಭಾರತ ಭಾಷಾಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ವ್ಯಾಸಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಜೀವಮಾನವನ್ನು ತೆಂದುವರು— "ವೇಮನ, ಇಂದು ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯನಾದ ತೆಲುಗುಕವಿ. ಅವನದೆಂದು ಹೇಳದ ಗಾದೆ, ಸೂತ್ರ, ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ.

ವೇಮನನ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಕೇವಲ ತೆಲುಗುನಾಡಿನ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತ ವಾದುದಲ್ಲ. ಅದು ನೆರೆಯನಾಡುಗಳಿಗೂ ಹಬ್ಬಿದೆ. ಅವನ ಹಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಹಳಕಾಲದ ಹಿಂದೆಯೇ ತಮಿಳಿಗೂ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಅನುವಾದಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ತೆಲುಗುಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇಮನ ಮೊದಲನೆಯವನು ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ! ಆದರೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ತೆಲುಗುಕವಿಯ ಕೃತಿಗಳೂ ಅಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾದವಾಗಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಈ ಶತಾಬ್ದದ ಮಧ್ಯಕಾಲದವರೆಗೂ ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯಜಗತ್ತು ವೇಮನನನ್ನು ತಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ಬಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನತನಕ ಯಾವ ತೆಲುಗುಕವಿ, ವಿಮರ್ಶಕ ಅಥವಾ ಸಾಹಿತ್ಯಚರಿತ್ರಕಾರನೂ ವೇಮನನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಸರಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಯೂ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ತೆಲುಗುಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರಾದ ಗುರುಜಾಡ ಶ್ರೀರಾಮಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಂದುಕೂರಿ ವೀರೇಶಲಿಂಗಂ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ವೇಮನನನ್ನು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಹೊರಗಿಡುವುದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ವೀರೇಶಲಿಂಗಂ ಅವರ ಗ್ರಂಥ, ಶ್ರೀರಾಮ ಮೂರ್ತಿಯವರ ಕೃತಿಯಂತಲ್ಲದೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕವಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. 1899 ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪ್ರಕಟವಾದ ಅವರ 'ಆಂಧ್ರ ಕವುಲಚರಿತ್ರೆ'ಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಜ್ಞಾತಕವಿಗಳ ವಿಚಾರವೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ವೇಮನನ ಸುದ್ದಿಯಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ. ಶ. 1917 ರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಹೊಸ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಆ ಗ್ರಂಥದ ಎರಡನೆಯ ಸಂಸ್ಕರಣವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದಾಗ ಅದು ಒಟ್ಟು 220 ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ವೇಮನನನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಕೈಬಿಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಶ್ರೀರಾಮಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ವೀರೇಶಲಿಂಗಂ ಅವರಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಮುಂಚೆಯೇ, ಕ್ರಿ. ಶ. 1829 ರಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿ ವೆಂಕಟರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬುವರು 'ದಕ್ಷಿಣ ಕವಿಗಳ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳು' (Biographical sketches of Deccan Poets) ಎಂಬ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರು "ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ವಿಭಿನ್ನಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕರಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಒಟ್ಟು 108 ಕವಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ, ತೆಲುಗುಕವಿಗಳು 47 ಜನ. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವೇಮನ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ.

ವೇಮನನ ಭಾಷೆ ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿ ಶೈಲಿ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಹಳಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸದೆ ಬಿಡುವುದು ಸಮುಚಿತವೆನಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸತ್ಯಾಂಶ ತಿದ್ದಿರುದ್ದವಾಗಿದೆ. ಅವನ ಭಾಷೆ ಶುದ್ಧವೂ ಹದವೂ ಆಗಿದೆ, ಅವನ ಶೈಲಿ ಮೃದುಮಧುರವಾಗಿದೆ. ಅವನ ಉಪಮೆಗಳು ಎಲ್ಲಕಾಲಕ್ಕೂ ರಮ್ಯವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವೂ ಸರಳವೂ ಆದವು. ಅವನ ಉಕ್ತಿಗಳು ಮಿಂಚುಹೊಳೆದು ಗಗನವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಓದುಗರಿಗೆ ಜ್ಞಾನದ ಬೆಳಕನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಅನೇಕ ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವೇಮನನ ಆಲೋಚನಾ ವಿಧಾನವು ಅವನ ಸಮಕಾಲೀನರಿಗೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆಧುನಿಕರಿಗೂ ವಿನೂತನವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಎಲ್ಲ ಉನ್ನತಕವಿಗಳಂತೆಯೇ ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳು ಸ್ವೋಪಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಜನಾದರಣೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಎಷ್ಟುಸಲ ಹೇಳಿದರೂ ಹೊಸತಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಗೆ ಜೇಮ್ಸ್ ದೊರೆಯು ಬೈಬಲ್ ಮತ್ತು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಕೃತಿಗಳು ಅನೇಕ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿವೆ. ಅದೇರೀತಿಯಾಗಿ ವೇಮನನಿಗೆ ತೆಲುಗುಭಾಷೆ ಬಹಳ ಋಣಿಯಾಗಿದೆ. ತೆಲುಗುನುಡಿಗೆ ಅವನು ಹೊಸ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನೂ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತು ತೆಲುಗುಸಾಹಿತಿಗಳು ಅಷ್ಟು ತಲೆಮಾರುಗಳಕಾಲ ಒಂದೇಸಮನಾಗಿ ಈ ಮೌನತೀರ್ಥಾರವನ್ನು ಏಕೆ ನಡೆಸಿದರು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕು.

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ವೇಮನ ವೇದಗಳನ್ನೂ ವೈದಿಕಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಕಲ್ಪನಾಪ್ರಪಂಚದ ನಾಯಕರನ್ನೂ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವ ಅಸಮಾನ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯವನ್ನೂ ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ದೈವಿಕಸ್ತೂರ್ತಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿ ಅನುಲ್ಲಂಘ್ಯವಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ವೇಮನ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನ ವಿರೋಧಿ. ಅದನ್ನು ತರ್ಕದಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಕೊಂಚವೂ ಸಹನೆಯಿಲ್ಲ. ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವವರ ಸಂಗಡ ಸದಾ ಯುದ್ಧ ಘೋಷಿಸಿದ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಮೂರ್ತಿ, ವೇಮನ. ಮಾನವವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮಾನವರು ಮಾಡಿದ ಅತ್ಯಂತ ಘೋರ ಅಪರಾಧವಾದ ಅಸ್ವಶೃತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವೇಮನನಿಗೆ ಉಗ್ರಕೋಪ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅವನು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರಾದ ಮಡಿವಂತರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪಾಷಂಡ ಅಂದರೆ ಧರ್ಮದೂಷಕನಾದ ನಾಸ್ತಿಕ. ಅವನ ಹೆಸರನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳುವುದೇ ಪಾತಕ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ವೇಮನನು ಶಿವಭಕ್ತನಾದರೂ ಶೈವಧರ್ಮದ ಬಾಹ್ಯ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ಅಪಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಲಿಂಗಧಾರಣೆ, ಉಪವಾಸಗಳು, ಇರುಳ ಜಾಗರಣೆಗಳು, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು ವೇಮನನ ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿವೆ. ಆ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅವನು ಎಷ್ಟು ಉಗ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದರೆ ಲಿಂಗಧಾರಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಬೂಟಾಟಕಿಯ ವೇಷಧಾರಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವರಾದವರು ವೇಮನನ ಮೇಲೆ ರೋಷಗೊಂಡು ಅವನ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಮೌನದ ಮಂಸಲತ್ತಿಗೆ ತಾವೂ ಸೇರಿದರು.

ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ವೇಮನ ಒಬ್ಬ ಶೂದ್ರ. ತೆಲುಗು ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ ಕರ್ತನಾದ ಅಪ್ಪಕವಿಯು ಶೂದ್ರಕವಿಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ಓದದೆಯೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಶಾಸನಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಉನ್ನತ ಜಾತಿಗಳವರ ಶೂದ್ರಕವಿತೀರ್ಥಾರ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಸಾಕು. ಮದ್ರಾಸು ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ವಿಸ್ಸಿನ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಫಿಲಿಪ್ ಬ್ರೌನ್‌ರವರು ಕ್ರಿ. ಶ. 1829 ರಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು ಸಮಿತಿಗಾಗಿ ಆಚ್ಚು ಮಾಡಿಸಿದ The Verses of Vemama ; Moral, religious and Satirical* ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದ 500 ಪ್ರತಿಗಳ ಪೈಕಿ 450 ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದವು. ಉಳಿದ 50 ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಕರ ಪ್ರತಿಗಳೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕಾಲೇಜು ಪುಸ್ತಕಭಂಡಾರದ ನಿರೂಪ ಯುಕ್ತವಸ್ತು (Lumber) ಗಳ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದರೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಲೇಜು ಸಮಿತಿಯ ಉನ್ನತ ಜಾತಿಯ ಪಂಡಿತರ ಸಮ್ಮತಿಯೂ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲು ಬ್ರೌನ್‌ರವರಿಗೆ ಹತ್ತುವರ್ಷಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ವೇಮನನ

* 'ವೇಮನ' ಪದ್ಯಗಳು ; ನೀತಿ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಣಕ'.

ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ತಿರಸ್ಕಾರ ಎಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಮದ್ರಾಸ್ ಸ್ಪಾಟ್ ಕೋರಿನ ಮೇಜರ್ ಆರ್. ಎಮ್. ಮಾರ್ಕೊನಾಲ್ಡರವರು 1866 ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಜರ್ಮಲ್ ಆಫ್ ಲಿಟರೇಚರ್ ಅಂಡ್ ಸೈನ್ಸ್ ಎಂಬ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು. ಆತನ ಟೀಕೆಯ ಪೂರ್ಣಪಾಠವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೇ:

ವೇಮನನ ಕೃತಿಗಳು ತೆಲುಗುಜನರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವವೆಂದು ಡಾ|| ಪೋಪ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆತನ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಕೇವಲ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವುದೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳವರು ಅವನನ್ನು ಗೌರವಿಸರು. (ಕ್ರೈಸ್ತಪಾದರಿಯು ಕೊಲೆನ್ನೋವನ್ನು ಭಾವಿಸುವಂತೆಯೇ ಅವರು ವೇಮನನನ್ನು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.) (Evangelical curate) ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮೊದಲಸಾರಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದಾಗ ಈ ಮನೋಭಾವ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಸರ್ಕಾರದ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಮ್ಮ ಕೈಲಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದರು. ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿತವಾದ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾನಾ ನೆವಗಳನ್ನೊಡ್ಡಿ ಮುಂದೆ ಹಾಕಿದರು. ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯುತ್ಥೇಷಣೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಪಾಠಹೇಳದೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈ ಕವಿಯನ್ನು ಹಾರ್ದಿಕವಾಗಿ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುತ್ತ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ವೇಮನನ ಗ್ರಾಮ್ಯಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛಂದವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರವೂ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ. ಶ. 1898 ರಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿನ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತ ವಿಲಿಯಂ ಹೊವರ್ಡ್ ಕ್ಯಾಂಬೆಲ್ ಎಂಬ ಮಿಷನರಿಯು “ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೇಮನನ ಉಪದೇಶವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಗಲೂ ಅವನ ಬರೆಹಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಬರೆದನು.

ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ ವೇಮನ 'ವಿದ್ವಾಂಸ'ನಲ್ಲ, ಆ ಶಬ್ದ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಂಕುಚಿತಾರ್ಥದಲ್ಲಿ! ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅವನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿಯೂ ಜನತೆಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನೇ ಪಡೆದಿದ್ದನು; ಅವನು ಬಳಸುವ ಪ್ರತಿ ಪದದ ವಿವಿಧ ಅರ್ಥಭೇದಗಳನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದನು. ತೆಲುಗಿನ ವಿವಿಧ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅವನು ಬಲ್ಲ; ಹೊಸ ಗಾದೆಗಳನ್ನೂ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಬಲ್ಲವನೂ ಆಗಿದ್ದ. ವೇಮನ ಮಿತಭಾಷಿ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಧಿಕಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲವ. ಮನೋಧರ್ಮವಿದ್ವಾಂಸ ಅವನು ಗಾಡೆ, ಸಾಮತಿ, ಸೂತ್ರ ಅನುಭವೋಕ್ತಿ, ನಾಣುಡಿ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಕೊಳಗಗಟ್ಟಲೆ

ಯಾಗಿ ಸೂಸಾಡಬಲ್ಲವನು. ಆದರೆ ತೆಲುಗುಭಾಷೆಯ ಶುಷ್ಕಪಂಡಿತರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸಾಲದು. ಯಾರು ಅಮರಕೋಶ ಮೊದಲಾದ ನಿಘಂಟುಗಳನ್ನು ಕಂಠಪಾಠವಾಗಿ ಕಲಿತು ವ್ಯಾಕರಣ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತ ಛಂದಸ್ಸಿನ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮೀರದೆ ಪ್ರೌಢಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಕಠಿಣಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತ ಹಳೆಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತ ಹಲವರು ಹೇಳಿ ಹಳಸಲಾಗಿರುವ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೇ ಚರ್ವಿತಚರ್ವಣವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಬರೆಯುವರೋ ಅವರೇ ಈ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಪ್ರಿಯರಾದ ಕವಿಗಳು. ಪರಂಪರಾನುಗತವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಾನುಸಾರವಾದ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವವರೇ ಈ ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು; ಉಳಿದವರು ಎಷ್ಟೇ ಸ್ವೋಪಜ್ಞ ರಾಗಿದ್ದರೂ, ಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಎಷ್ಟೇ ವಾಕ್ಯಶಲವಿದ್ದರೂ ಅಂಥವರು ಅರಿಯಕ್ಕಿರದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕಾದವರು.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ವೇಮನ ರಾಜರು ರಾಜಾಸ್ಥಾನಗಳು, ಆಸ್ಥಾನಕವಿಗಳು ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವವನಲ್ಲ. ಪೋಷಕನ ಮನವೊಲಿಸಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಲಾಭ ಹೊಂದಿ ವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕವಿತೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಕವಿಯ ಕಾಯಕವನ್ನೇ ನೀಚತನಕ್ಕಿಳಿಸಿದಂತೆ, ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದವನು ವೇಮನ. ಯಾವ ಬಂಧನಗಳಿಗೂ ಸಿಕ್ಕದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಚೇತನನೇ ನಿಜವಾದ ಕವಿಯಾಗಬಲ್ಲವನೆಂದೂ ಅಂಥವನೇ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲಂಥ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೀಡಬಲ್ಲನೆಂದೂ ವೇಮನನ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆ. ಜೀವನ ಮರಣಗಳ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಮಾನವ ಸೇವೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗದ ವಿದ್ಯೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳು ನಿರುಪಯುಕ್ತವಾದ ಬಾಹ್ಯ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಮಾತ್ರವೆಂದು ಅವನು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮೊನ್ನೆಮೊನ್ನೆಯತನಕ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕವಿಗಳೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ರಾಜನ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದು ಅಧಿಕಾರಾರೂಢ ಪುರುಷರ ಕೃಪೆಗೆ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲ ವೇಮನನ ಉದ್ಧಟತನವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಅವನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಮೌನ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಅವನ ಕವಿಯಶಸ್ಸನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸ್ವಯಂ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕನೂ ಧರ್ಮಶೋಧಕನೂ ಆಗಿದ್ದ ವೀರೇಶಲಿಂಗಂ ಅವರು ಏಕೆ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಈ ದುಷ್ಟ ಸಮೂಹವನ್ನು ಸೇರಿದರು? ಬಹುಶಃ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಕ್ತರೂ ಚಮತ್ಕಾರಿಗಳಾದ ಅವನ ಅಪನಿಂದಕರೂ ವೇಮನ ಬರೆದನೆಂದು ಹೇಳುವ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಶ್ಲೀಲ ಮತ್ತು ಭೀಭತ್ಯಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಮಹಾನೇಮಿಷ್ಠನ ಮನಸ್ಸು ಈ ಕವಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟಿರಬಹುದು.

ತೆಲುಗುಸಾಹಿತಿಗಳು ವೇಮನನನ್ನು ಶಾಪಗ್ರಸ್ತನಂತೆ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿದರೂ ಅವನ ಕೃತಿಗಳ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಲೇಖಕನೂ ದಾರ್ಶನಿಕನೂ ವೇಮನನಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾದನು. ಇವರಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲನೆಯವನು ಜೆ. ಎ. ದುಬೋ ಎಂಬ ಫ್ರೆಂಚ್‌ಪಾದ್ರಿ. ಆತನು ತನ್ನ 'ಹಿಂದೂ ಮನರ್ಸ್, ಕಸ್ಟಮ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಸೆರಿಮನೀಸ್' ¹ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳು ದಾರ್ಶನಿಕರ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆ

¹ ಇದರ ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ 1871 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟನಾಯಿತು.

ದಿರುವರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ, “ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ ವೇಮನ ಒಬ್ಬ. ರೆಡ್ಡಿ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ದಾರ್ಶನಿಕನು ಕಡಪದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಹದಿನೇಳನೆ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮರಣಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆತನ ಬರವಣಿಗೆಗಳು—ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ—ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದ್ದು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ಮನೋಭಾವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿವೆ.”

ಈ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಮದರಾಸು ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ವಿಸ್ಸಿನ ಅಧಿಕಾರಿ ಚಾರಲ್ಸ್ ಫಿಲಿಪ್ ಬ್ರೌನ್ ವೇಮನನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆತನು ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನಿಯಂತೆ ವೇಮನನನ್ನು ಕಂಡನೇ ಹೊರತು ಸಾಹಿತ್ಯಿಯಂತಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಆತನು ಹೊಸದಾಗಿ ತೆಲುಗು ಕಲಿಯಬಯಸುವವರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಸರಳ ಶೈಲಿಯ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವಾಗ ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡನು. ಈ ಸೀಮಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಐರೋಪ್ಯ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ವೇಮನನೊಂದಿಗೆ ಹೋಲುವಂಥವನು ಒಬ್ಬ ಸಾಧಾರಣ ಗ್ರೀಕ್ ಕವಿ ಲೂಸಿಯನ್ ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದು ತೋರಿತು. ಬ್ರೌನ್ ಹೇಳಿದರು “ಈ ಕವಿ ಗ್ರೀಕನ ಲೂಸಿಯನ್ ಹಾಗೆ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಚಿರಪರಿಚಿತನಾದವನು. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಆರಂಭಿಸುವವರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತನಾದವನು. ಇವನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಕವಿತಾ ಪ್ರತಿಭೆಯಾಗಲಿ, ಪ್ರೌಢಿಮೆಯಾಗಲಿ ಕಾಣಿಸದು. ಆದ್ದರಿಂದ ವೇಮನನಲ್ಲಿ ತೆಲುಗಿನ ಬಾಲಪಾಠಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಲೇಖಕನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶೇಷವೇನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ—ಬ್ರೌನ್‌ರವರಿಗೆ. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರೌನ್‌ರನ್ನು ಕುರಿತು ಕಠಿಣವಾಗಿ ನುಡಿಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳ ಮೊದಲ ಸಂಗ್ರಹಕಾರ, ಸಂಪಾದಕ, ಪ್ರಕಾಶಕ, ಬ್ರೌನ್. ಮತ್ತು ಆತನೇ ಈ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಮೊದಲು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದವನು. ಆತನೇ ತನ್ನ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಅಧ್ಯವಸಾಯ ಮತ್ತು ಪರಿಶ್ರಮಗಳಿಂದ ವೇಮನನನ್ನು ತೆಲುಗು ದೇಶದ ವಿದ್ವತ್ಸಮೂಹದವರು ಅಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದವನು. “ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳು: ನೈತಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಅಣಕ” ಎಂಬ ಅವರ ಗ್ರಂಥದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮೊದಲ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ.

“ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವಾಗ ಸಹಜವಾಗಿ ಈ ದೇಶೀಯ ರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಚುರವಾಗಿದ್ದು ವಿದೇಶೀಯರೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. 1824 ರಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿದಾಗ ಈ ಪ್ರಕೃತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಪದ್ಯಗಳು ನನಗೆ ಲಭಿಸಿದುವು. ವೇಮ ಅಥವಾ ವೇಮನ (ಎರಡು ಹೆಸರುಗಳೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ) ನ ಪದ್ಯಗಳ ಹಲವು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಲಭಿಸಿದುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ನಾನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿ ನನ್ನ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಯಾದಮೇಲೆ ದೊರೆತ ವಿರಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿದೆನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಹದ ತಪ್ಪುಗಳು, ಛಂದೋದೋಷಗಳು, ಅರ್ಥದ ದೋಷಗಳು, ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದುವು. ಯಾವ ಎರಡು

ಪ್ರತಿಗಳೂ ಒಂದೇ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಹ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ರಿಂದ ಎಂಟುನೂರು ಪದ್ಯಗಳವರೆಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ತೆರನಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಆಗ ಮಚಲೀಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಬಹುದಾದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಶಾಖ ಪಟ್ಟಣ, ನೆಲ್ಲೂರು, ಗುಂಟೂರು, ಕಡಪ ಮತ್ತು ಮದರಾಸುಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ತರಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಆಮೇಲೆ ಅವುಗಳ ಅಕಾರಾದಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಆದರಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಊರಿನ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಯಾವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಗುರುತುಮಾಡಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 2500 ಪದ್ಯಗಳು ಕಾಣಿಸಿದುವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ತಾಳೆ ನೋಡಿದಮೇಲೆ 2000ಕ್ಕೆ ಕೊಂಚ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು.

ಆ ಮೇಲೆ ಆ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಲೇಖಕನೂ ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಕ್ರಮವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಧರ್ಮ, ನೀತಿ, ಅನುಭಾವ, ವಿಡಂಬನ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ಎಂಬ ಐದು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದೆನು.

ವೇಮನನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಐರೋಪ್ಯರಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಜಿ. ಯು. ಫೋರ್ ಮತ್ತು ಮೇಜರ್ ಆರ್. ಎಂ. ಮಾರ್ಕ್ವೆನಾಲ್ಡ್‌ರು ಮುಂದಿನವರು. ಫೋರ್‌ನವರು ಅಚ್ಚಿದುಬೋಯಿಯ ‘ಹಿಂದು ಮ್ಯಾನಸ್ಕ್ರಿಪ್ಸ್, ಕಸ್ತಮ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಸೆರಿಮನೀಸ್’ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದ ಸಂಸ್ಕರಣದಲ್ಲಿ ‘ವೇಮನನ ಪದ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿನ ಲಯ ಮತ್ತು ಮಾಧುರ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದದ್ದು ಇಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹೊಗಳಿದರು. “ಇಡೀ ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವೇಮನನ ಹಾಗೆ ಐರೋಪ್ಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿರುವ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕವಿಯಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಮಾರ್ಕ್ವೆನಾಲ್ಡ್‌ರು ಹೇಳಿದರು.

ವೇಮನನ ಎರಡನೆಯ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನುವಾದಕನೂ ಒಬ್ಬ ಚಾರಲ್ಸ್. ಚಾರಲ್ಸ್, ಇ ಗೋವರ್. ಅಥವಾ ಆತನನ್ನು ಅನುವಾದಕನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯಾಗಲಾರದು ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಮೊದಲನೇ ಬ್ರೌನ್ ಮಾಡಿದ್ದ ಗದ್ಯಾನುವಾದವೇ ಈತನ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಮೂಲ ಆಧಾರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಆತನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. “ಶುದ್ಧ ವಿಚಾರವಾದಿ, ತೀವ್ರವಾದ ಏಕದೇವತಾವಾದಿ ಮತ್ತು ಜನತಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿರುವನೆಂದು” ಆತನು ವೇಮನನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡನು. ಆದರೂ ಆತನು ನೀತಿಪರತೆ ಮತ್ತು ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇಮನನು ತಿರುವಳ್ಳವರಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಕೆಳಗಿನವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಈ ತೀರ್ಮಾನ ಸರಿಯೋ ತಪ್ಪೋ, ಅದು ಹೇಗಿದ್ದರೂ, ವಿಸ್ತೆಂಟ್-ಎ. ಸ್ವಿತ್ ತನ್ನ ‘ಇಂಡಿಯಾದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆ’ಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದ ಭಾರತೀಯ ಲೇಖಕನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದಾಗ ವೇಮನನನ್ನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಗೋವರ್ ಬರೆದ ‘ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಜಾನಪದ ಹಾಡುಗಳು’ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ವಿಲಿಯಂ ಎಚ್ ಕಾಂಬೆಲ್, ಬ್ರೌನ್ ಅಥವಾ ಗೋವರ್ಗಿಂತ ವೇಮನನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತ ವಿಮರ್ಶಕ. ಮಂದರಾಸು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಮಾಗಜ್ಜಿನಲ್ಲಿ ಆತನು ಬರೆದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ನಡುವೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:

“ವೇಮನ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಜನತೆಯ ಕವಿ. ಅವನು ಅವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನತೆಗೋಸ್ಕರ ಬರೆದನೇ ಹೊರತು ವಿದ್ವಜ್ಞನಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಉಪದೇಶ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯಂತವಾದ ಶೈಲಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅವನು ಜನಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಕವಿಯಶಸ್ಸಿನ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ವೇಮನ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾವ್ಯಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡಿದನು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಕವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿತ್ವವು ಎಂದಿಗೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಲಾರದು, ಏಕೆಂದರೆ ನಾಡಿನ ಜನತೆಯ ಬಹುಭಾಗದವರಿಗೆ ಅದು ಏನೇನೂ ಅರ್ಥವಾಗದು... ವೇಮನನ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ಅವನ ವಿಡಂಬನಕವಿತೆ ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಜನರ ಅಲ್ಪತನ ಮತ್ತು ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ ವೇಮನ ಅವುಗಳ ಅವಿವೇಕ ಮತ್ತು ನೀಚತ್ವವನ್ನು ಸುವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದನು. ವೇಮನನು ಕೇವಲ ವಿಡಂಬನಕಾರನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವನು ಶ್ರದ್ಧಾವಂತ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ನಾಡಿನ ಜನತೆಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನಾಗಿ ಅದರ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಬೇರಾವ ಭಾವವೂ ಆಡ್ಡಿಬರಲು ಅವಕಾಶಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ವಿಶ್ವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುವಾಗ ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತಕರನೇಕರಂತೆ ಅವನು ವಿಶ್ವದೇವೈಕ್ಯವಾದಿಯಾಗದೆ ಈಶ್ವರವಾದಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ ಇರುವ ಅಂತರವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಮಾನವನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಒಂದು ಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟು ಮಾನವರು ಇನ್ನಾವುದೋ ದೊಡ್ಡ ಶಕ್ತಿಯ ಕೈಗೊಂಬೆಗಳೆಂಬ ವಾದವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದನು. ಅವನು ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ತೀವ್ರತೆ ಒಬ್ಬ ವೈಕ್ಲಿಫ್ ಅಥವಾ ಲೂಥರಿಗೂ ಮೀರಿಸಿದುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ವೇಮನನ ಕವಿಕೀರ್ತಿ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಇಂಡಿಯಾದೇಶದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಆವರಣ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಬಂದಂತೆಲ್ಲ ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಾಪೂಜಾರಿಗಳ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾದ ಮೌನ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಉಳಿದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ 1914 ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಡಾ|| ಸಿ. ಆರ್. ರೆಡ್ಡಿ ಯವರ ಕವಿತ್ವ ತತ್ವವಿಚಾರಮು ಎಂಬ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಪುಸ್ತಕವು ಇದುವರೆಗೆ ಅಭೇದ್ಯದುರ್ಗದಂತಿದ್ದ ಆ ಮೌನತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಿಡಿ ಮುದ್ದಿನಂತಾಯಿತು. ಆ ಕೋಟಿ ಬಿರುಕುಬಿಟ್ಟಿತು. ತಂದೆಯಿಂದ ಪಾಠಕಲಿತ ಡಾ|| ರೆಡ್ಡಿ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ತೆಲುಗು ಪ್ರಾಚೀನಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಮಂದರಾಸು ಮತ್ತು ಕೇಂಬ್ರಿಜ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದುದನ್ನು ಅವರು ಅರಿತು ಕೊಂಡರು. ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತವಾದ ಧೀಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆ ಇತ್ತು. ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೂ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಆತನು ಆಧುನಿಕ ಮನೋವೃತ್ತಿಯವನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು

ತನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯವಿಮರ್ಶೆಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಬಳಸಿದನು. ಆ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟನೆ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬಾಂಬು ಸಿಡಿದಂತೆ ಆಯಿತು; ಅನೇಕ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೂ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳನ್ನೂ ಧೂಳೆಬ್ಬಿಸಿತು. ಇಂದಿಗೂ ಅದು ತೆಲುಗು ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆಯ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಈಯುಗಪ್ರವರ್ತಕ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಡಾ|| ರೆಡ್ಡಿ ಯವರು ವೇಮನನನ್ನು ಆಂಧ್ರದೇಶದ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೆಂದು ಸಾರಿದರು. ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಭೆ ಸ್ಪೋಷಜ್ಞತೆ, ಧೀರವಾಕ್ಯ, ಅಂಧ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿ ಡಬ್ಬಾಳಿಕೆಯನ್ನು ಬಯಲುಮಾಡುವುದು—ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವೇಮನ ತೆಲುಗುಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಧಾನನೆಂದೂ ಅವರು ಘೋಷಿಸಿದರು.

ತಮ್ಮ ಕೋಟಿ ಒಡೆದಮೇಲೆ ತೆಲುಗುಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಾಪೂಜಾರಿಗಳು ವೇಮನನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಅಡಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬೇಕಾಯಿತು. ಅವನ ಸಂದೇಶ ಜೀವಂತವೂ ಶಕ್ತಿಯಂತವೂ ಆಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು ಆಗದೆಂಬುದು ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಅವರು ಮತಾಂಧರಾಗಿದ್ದರೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತಸ್ತಿನ ಗರ್ವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸರಿಯಾದ ಅರಿವು ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವರು ವೇಮನನು ಅಮರನೆಂಬುದನ್ನು ಬಹಳಮುಂಚೆಯೇ ಮನಗಾಣಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆತನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗರಿಮೆಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಕ್ತಿಯು ವೇಮನನನ್ನು ಅಮರ್ತ್ಯನನ್ನಾಗಿಸಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಐತಿಹ್ಯವಾಗಿಬಿಟ್ಟನು.

ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಮಡಿಲಿನಲ್ಲಿ

Asleep in the lap of Legends Old—Keats

ತನ್ನ ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಐತಿಹ್ಯನಾದ ವೇಮನ ಈಗ ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಒಂದು ರಾಶಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಪರ್ವತವೇ ಹೌದು. ವೇಮನನು ಅನೇಕವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಅಸದೃಶನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ, ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ, ಅವನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ, ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಅಸದೃಶನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಅಸದೃಶತೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಿದ್ದಿತೆಂದರೆ ಅನೇಕರು ಆತನನ್ನು ಮಹಾತ್ಮನೆಂದು ಗೌರವಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂಳಿದವರು ಆತನನ್ನು ಹುಚ್ಚನೆಂದೂ, ಪಂಡಿತ ವೇಷಧಾರಿಯೆಂದೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ, ಎಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಇಂಥವರ ಸುತ್ತ ಕಟ್ಟುಕಥೆಗಳು ಗಾಢವಾಗಿಯೂ ಅನೇಕವಾಗಿಯೂ ಹಬ್ಬುತ್ತವೆ. ವೇಮನನು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಂಬಿಬಿಡುವ ಸಮಾಜದ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದ. ಹಾಗೂ

ಅವನಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ತನಕ ಹಬ್ಬುವ ಮಾಧ್ಯಮಗಳೂ ಬಹಳ ಕಮ್ಮಿ ಇದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಅತಿರಂಜಿತವಾದ, ಅಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಅಸಹ್ಯವಾದ ಕಟ್ಟುಕಥೆಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಆತನನ್ನು ಗುರು ಹಾಗೂ ದೇವರಂತೆ ಪೂಜಿಸುವವರಿಗೆ, ವೇಮನನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ, ಐತಿಹ್ಯಗಳ ವೇಮನನು ಹಿಮಾಲಯಪರ್ವತದಂತೆ ಪವಿತ್ರನೂ ಸತ್ಯನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ! ಈ ಕಟ್ಟುಕಥೆಗಳ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವೇಮನನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಯಶ್ಯಿಸುವುದು ಇವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆದೊಂದು ದುರಹಂಕಾರದ ವರ್ತನೆಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅತ್ಯಾಚಾರಮಾಡಿ ದುದರ ಸಮಾನ. ಆತನ ಶಿಷ್ಯರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಇತರ ಜನರೂ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ವಿಚಾರಪೂರ್ಣವಾದ ವೇಮನನ ಜೀವನಕಥೆಯಿದ್ದರೆ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಕಥೆಯಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ ಹನ್ನೆರಡಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜೀವನಕಥೆಗಳಿವೆ. ಆಂಗ್ಲಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವೇಮನನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಏಕೈಕ ಪುಸ್ತಕವೂ ಕಟ್ಟುಕಥೆಗಳ ಒಂದು ಸರಣಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ವೇಮನನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರಕಾರರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರು ಮಚಲಿಪಟ್ಟಣದ ಆರ್. ಪೂರ್ಣಯ್ಯಾ ಚಾರ್ಯಲರವರು. ಅವರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೋಲೀಸ್‌ಠಾಣೆಯ ಗುಮಾಸ್ತರಾಗಿದ್ದು ದರಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಹಣದಲ್ಲೂ ಬಡವರಾಗಿದ್ದರು; ಆದರೆ ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಬೌನ್‌ರವರ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನೆಲ್ಲ ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತ ತಾಳೆಯೋಲೆಗಳಿಗಾಗಿ ಜಾಲಿಸಿದರು. ಅಂದು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ನೂರಾರು ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಆತನು ಕವಿಯ ಜೀವನದ ಸತ್ಯಘಟನೆಗಳೆಂದೇ ನಂಬಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಆತನು ವೇಮನನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಊಹಾಚಿತ್ರಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಈ ಚಿತ್ರಣಗಳಲ್ಲಿ (ವ್ಯಾಸರ ಪ್ರೀತಿಯ ಪದಪುಂಜವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಾದರೆ) ವೇಮನನು 'ಗಂಡಸರಲ್ಲಿ ಗೂಳಿಯಂತ' ಹವನೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಾವು ನಮ್ಮ ವಿಚಾರಬುದ್ಧಿಗೆ ಕೊಂಚಹೊತ್ತು ವಿರಾಮಕೊಟ್ಟು ಐತಿಹ್ಯದ ಹೊಂಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಪೂರ್ಣಯ್ಯಾಚಾರ್ಯರ 'ವೇಮನಯೋಗೀಂದ್ರ ಚರಿತಮು' ಅದರಂಥ ಇತರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳಂತೆಯೇ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಮೋಹಕ ವಾಗಿದೆ. ವೇಮನನ ಭಕ್ತಶಿಷ್ಯರು ಆತನನ್ನು ಹೇಗೆ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಈಗ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸಲಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವಾಗ ನಾವು ಕಾಣಬಯಸುವ ಕೇಂದ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದರ್ಶನ ಲಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ದೂರ ಸಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರುವುದೆಂಬಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಬಹಳ ಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬನು ಯಾತ್ರೆಗೆಂದು ಹೊರಟನು. ಅವನ ಹೆಸರು ವೇಮು ಅವನು ಒಬ್ಬ ವೈಶ್ಯ. ಅಥವಾ 'ಕೋಮಟಿ'ಎಂದೂ ಅವನಿಗೆ ತೆಲುಗುದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಂಟು. ಆ ಕೋಮಟಿ ವೇಮನು ಹೊರಟ ಯಾತ್ರೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಶ್ರೀಶೈಲ. ಅದು ಕರ್ನಾಟಕ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೃಷ್ಣಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಇರುವ ಒಂದು ಬೆಟ್ಟ.

ಅದರ ಮೇಲೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪುರಾತನ ದೇವಾಲಯವಿದೆ ಈಶ್ವರನ ಪೂಜೆಗೆಂದೇ ಮೀಸಲಾದ ಶಿವರಾತ್ರಿಯದಿನ ಸಾವಿರಾರು ಭಕ್ತರನ್ನು ಶ್ರೀಶೈಲ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು ದಿನಪೂರ್ತಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತಿಳಿನೀರಿನ ಕೃಷ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಹಣೆ ಮತ್ತು ಭಂಜಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಶಂಖವನ್ನು ಊದುತ್ತ ತಮಟೆ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸಿ ಹಾಡಿ ಕುಣಿದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಮಟಿ ವೇಮನೂ ಅಂಥ ಒಬ್ಬ ಯಾತ್ರಿಕನಾಗಿದ್ದ.

ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಎಲ್ಲ ಯಾತ್ರಿಕರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಆದರೆ ಕೋಮಟಿ ವೇಮು ಮಾತ್ರ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯ ಓಡಾಟಗಳು ಅಲ್ಲಿಯ ಪೂಜಾರಿಗಳಿಗೆ ಅನುಮಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿವು. ಅವರು ಅವನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಲು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. "ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಅಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದೀರಿ?" ಕೋಮಟಿ ವೇಮು ಅವರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. "ನಾನು ಈಶ್ವರನ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತ. ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆ ದೊರೆಯುವವರೆಗೂ ನಾನು ಆತನ ಸೇವೆಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ." ಪೂಜಾರಿಗಳು ಆತನಲ್ಲಿ ಮರುಕಪಟ್ಟು ಆತನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲು ಅನುಜ್ಞೆಕೊಟ್ಟರು. ಆದರೆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರವೇಶಿಸಬಾರದೆಂದು ಕಟ್ಟುಮಾಡಿದರು. "ಅದರ ತುಂಬ ಹಾವುಗಳಿವೆ. ಕ್ರೂರ ಜಂತುಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ" ಎಂದು ಅವರು ಅವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತುಗಳು ವೇಮನನಿಗೆ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ತನಗೆ ದೊರೆತ ಮೊದಲನೆಯ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕೋಮಟಿ ವೇಮನು ಆ ನಿಷಿದ್ಧ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ತನಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ದಾರಿ ಮರೆತುಹೋಗದಿರಲೆಂದು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಚೀಲದ ತುಂಬ ಸಾಸಿವೆ ಕಾಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದನು. ಹಾವಿನಂತೆ ಅಂಕುಡೊಂಕಾಗಿದ್ದ ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಸಿವೆಕಾಳುಗಳನ್ನು ಉದುರಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಭಯಂಕರ ಕಾಡಿನೊಳಗೆ ಬಹಳ ದೂರ ಹೋದನು. ಶ್ರದ್ಧಾಯುತವಾದ ಆದರೆ ಅಪಾಯರಹಿತವಲ್ಲದ ಹುಡುಕಾಟದನಂತರ ಅವನು "ಪರುಷವೇದಿ"ಯೆಂಬ ಕೊಳವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕಂಡು ಹಿಡಿದನು. ಆತನ ಶ್ರೀಶೈಲಯಾತ್ರೆಯ ಏಕೈಕ ಉದ್ದೇಶ ಇದೇ ಆಗಿದ್ದಿತು. ತಾನು ಪತ್ತೆಮಾಡಿದ ಸರೋವರ ಪರುಷವೇದಿ ಹೌದೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಆ ಸರೋವರದ ದ್ರವದೊಳಗೆ ಒಂದು ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಲಾಕೆಯನ್ನು ಅದ್ದಿದನು. ಅದು ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಚಿನ್ನದ ಸಲಾಕೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು! ಆನಂದತುಂದಿಲಹೃದಯ ನಾಗಿ ಎರಡು ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳತುಂಬ ಆ ಮೂಯಾದ್ರವವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಾಸಿವೆಕಾಳಿನ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿ ವೇಗವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

ಕೋಮಟಿವೇಮು ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಪೂಜಾರಿಗಳ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದಿರುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಡ್ಡ ದಾರಿಹಿಡಿದು ಬಹಳ ದೂರ ನಡೆದು ಅನುಮಕೊಂಡ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆಗ ವೇಳೆ ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗಿ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತೇ ಆಗಿದ್ದು ಜಗತ್ತನ್ನು

ದಟ್ಟವಾದ ಕತ್ತಲೆ ಆವರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಆರಾತ್ರಿ ದೊಂತಿ ಅಳಿಯರೆಡ್ಡಿ ಎಂಬ ರೈತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಬೇಡಿದನು. (ಕೆಲವು ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಆ ರೈತನನ್ನು ದೊಂತಿ ಅಲ್ಲಾಡ ರೆಡ್ಡಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ) ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಲು ವೇಮನ ತನ್ನ ಮಡಕೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ನೇಗಿಲುಗಳ ಹಿಂದೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು ರಾತ್ರಿ ಊಟ ನೀಡಬಲ್ಲ ಸ್ವಜಾತಿಯವರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಊರೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಕೋಮಟಿ ವೇಮ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಳಿಯರೆಡ್ಡಿಯು ತನ್ನ ದನಗಳಿಗೆ ಆರಾತ್ರಿ ಕೊನೆಯಸಾರಿ ಹುಲ್ಲು ಹಾಕಿ ಬರಲೆಂದು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಾಗ ಯಾವುದೋ ವಸ್ತು ಚೆನ್ನದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟನು. ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೋಡಲು ಅದು ಬೇರೇನೂ ಆಗಿರದೆ ತನ್ನ ಒಂದು ನೇಗಿಲೇ ಹಾದೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಅದು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಪರುಷವೇದಿಯ ಸಂಪರ್ಕವೊಂದಿ ಚೆನ್ನವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ಅಳಿಯ ರೆಡ್ಡಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ಆ ಮಡಕೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿ ದನಗಳನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹೊದಿಸಿದ್ದ ಒಣಹುಲ್ಲಿಗೆ ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚಿದನು. ಅದು ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡು ಉರಿದು ಕೆಂಪುಜ್ವಾಲೆ ಗಗನವನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಕೋಮಟಿ ವೇಮ ಆತುರವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ತನ್ನ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಪರುಷವೇದಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಆಸೆಯಿಂದ ಆ ಭಯಂಕರ ಜ್ವಾಲೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಧುಮಿಕಿ ಬೆಂದುಹೋದನು.

ಅಳಿಯರೆಡ್ಡಿ ಚತುರ. ಅವನು ತಟ್ಟನೆ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಬಯಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಎಚ್ಚರ ದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಪರುಷವೇದಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮನೆಗಳನ್ನೂ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳನ್ನೂ ಎತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಅವನ ಸಂಪತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆಲ್ಲ ಸಂಕಟಗಳೂ ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿದವು. ಕೋಮಟಿ ವೇಮನು ದ್ವೇಷದಿಂದ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿ ಅನೇಕ ಘೋರಸಂಕಟಗಳನ್ನೇ ತಂದೊಡ್ಡಿದನು. ಒಬ್ಬನಾದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಮಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ರೋಗ ಬಂದು ಸಾಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅಳಿಯ ರೆಡ್ಡಿ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಪ್ರೋಲಯನೆಂಬ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ ಉಳಿದಿದ್ದನು ಅವನೂ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ತನ್ನ ಆಸ್ತಿಗೆ ಹಕ್ಕುದಾರರೇ ಇರದೆ ಪೂರ್ವಜರಿಗೆ ತಿಥಿಪರ್ವಣಗಳನ್ನು ನೀಡುವವರೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದೆಂದು ಅವನು ಅಂಜಿದನು. ಈ ದುಃಖವನ್ನು ಅವನು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಕಟಗಳ ಮೂಲ ಕಾರಣವನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಳಿಯರೆಡ್ಡಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲದೆ ತೊಳಲಾಟ ನಡೆದು ಒಂದು ಕನಸು ಬಿತ್ತು. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಮಟಿ ವೇಮನು ಉಗ್ರನಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಳಿಯರೆಡ್ಡಿ ಒಡನೆಯೇ ಅವನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಕಣ್ಣೀರುಗರೆದು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದನು. “ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳು. ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ನೀನು ಪ್ರೀತನಾಗುವೆ? ಹೇಳು” ಎಂದು ರೆಡ್ಡಿಯು ವೇಮನನನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ದೀನನಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಕಡೆಗೆ ಕೋಮಟಿ ವೇಮನಿಗೆ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಿ ಅವನಿಗೆ ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮಾಡಲು ಎರಡು ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದನು. ಮೊದಲು ರೆಡ್ಡಿಯು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಮಟಿ ವೇಮನ ಒಂದು ಸ್ವರ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕುಲದೈವದಂತೆ ಆರಾಧಿಸಬೇಕು.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಆ ಕ್ಷಣದಿಂದ ಆ ವಂಶದ ಎಲ್ಲ ಗಂಡಸರಿಗೂ ಕೋಮಟಿ ವೇಮನ ಹೆಸರಿಡಬೇಕು. ಈ ಎರಡು ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದರೆ ಅಳಿಯ ರೆಡ್ಡಿಯ ವಂಶ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆಯೆಂದೂ ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ವಂಶದವರಿಗೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಲಭಿಸುವುದೆಂದೂ ಒಂದು ಶತಮಾನದ ಕಾಲ ಅಖಂಡವಾದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ನಡೆಯುವುದೆಂದೂ ಕೋಮಟಿ ವೇಮ ಹೇಳಿದನು. ಅಳಿಯ ರೆಡ್ಡಿ ತಟ್ಟನೆ ಎಲ್ಲ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೂ ಒಪ್ಪಿ ತಲೆಬಾಗಿಡನು. ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಅವನು ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಕೋಮಟಿ ವೇಮನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಒಂದು ಶುಭದಿನ ತನ್ನ ಮನೆಯ ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಮಟಿ ವೇಮನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯ ಉತ್ಸವ ನಡೆಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸಿದನು; ತನ್ನ ಮಗನ ಹೆಸರನ್ನು ಪ್ರೋಲಯವೇಮಾ ರೆಡ್ಡಿ ಎಂದು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದನು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಕೋಮಟಿ ವೇಮನ ಪಿಶಾಚಿವು ಅಳಿಯ ರೆಡ್ಡಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಆಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಅಳಿಯರೆಡ್ಡಿಯು ‘ಅನವೋತ ವೇಮಾರೆಡ್ಡಿ’ ಮತ್ತು ‘ಅನವೇಮಾರೆಡ್ಡಿ’ ಎಂದು ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಮತ್ತೆ ಸುಖಿಯಾದನು. ಆದರೆ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಹಳೆಯ ದುಃಖದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವೆನಿಸಿ ಅಳಿಯರೆಡ್ಡಿ ತನ್ನ ಪರುಷವೇದಿಯ ಮಡಕೆಗಳೊಡನೆ ಗುಂಟೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಂಡವೀಡು ನಗರಕ್ಕೆ 1323 ರಲ್ಲಿ ವಲಸೆಹೋದನು.

ಕೊಂಡವೀಡಿನಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳೊಳಗೆ ಅಳಿಯರೆಡ್ಡಿ ಕಾಲವಾದನು. ಆದರೆ ಸಾಯುವ ಮುನ್ನ ತನ್ನ ಮಗ ಪ್ರೋಲಯವೇಮ ರಾಜನಾಗುವನೆಂಬ ಘೋಷಣೆ ಕೇಳುವ ಹರ್ಷ ಅವನದಾಯಿತು. ಪರುಷವೇದಿಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಕನಕವನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಅವನು ಕೊಂಡವೀಡಿನ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿ ಸೈನ್ಯಕಟ್ಟಿ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡನು. ಕಾಕತೀಯರಾಜ್ಯ ವಿನಾಶವಾದ ಸಂದರ್ಭದ ಅನಾಯಕತ್ವದ ಪೂರ್ಣಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು 1328 ರಲ್ಲಿ ಅವನು ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ದೊರೆಯೆಂದು ಘೋಷಣೆ ಹೊರಡಿಸಿದನು.

ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಪ್ರೋಲಯವೇಮನು ಸತ್ತಾಗ ಅವನ ತಮ್ಮ ಅನವೋತ ವೇಮಾರೆಡ್ಡಿಯು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಏರಿದನು. ಅವನು ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ; ಅವನು ಅನೇಕ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅವನ ನಿರಂತರ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಭಂಡಾರ ಬರಿದಾಯಿತು. ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಂತೆ ಪರುಷವೇದಿಯನ್ನು ಬಳಸಲು ಅವನು ಅಶಕ್ತನಾದನು. ಆ ಮಾಯಾರಸವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನಿಗೆ ಅದೃಷ್ಟ ಒಲಿಯಿತು.

ಯಕ್ಷೀನೀವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತನಾದ ಒಬ್ಬ ಯೋಗಿ ವಿವಿಕ್ತಸ್ಥಾನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯಾಗವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಫಲಪ್ರದವಾಗಿ ಮಂತ್ರಾಯಮಾಡಲು ಒಂದು

ನರಬಲಿ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಒಬ್ಬ ಬಡವನಾದ ಕುರುಬನಿಗೆ ಅಪಾರ ವಾದ ಸಿರಿಯ ಆಸೆ ತೋರಿ ಮೋಸಪಡಿಸಿ ಯಾಗಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಉರಿಯು ತ್ವಿಡ್ಡ ಜ್ವಾಲೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ತಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸಿದನು. ಆಗ ನಡೆದ ಜಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುರುಬ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ; ಯೋಗಿಯು ಬೆಂಕಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದನು. ಕೇವಲ ಕುತೂಹಲ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಕುರುಬನು ಮಾರನೆಯದಿನ ತಾನು ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಪಾರಾದ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ನೋಡಲು ಅಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿರದ ಎರಡು ಚಿನ್ನದ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಕಾಣಿಸಿದುವು. ಅವನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೇ ನಂಬಲಾರದೆ ಹೋದನು! ಅವನು ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕತ್ತಲಾಗುವವರೆಗೆ ಹೇಗೋ ಕಾದಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಗುಡಿಸಿಲಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿದನು. ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ತೆಗೆದು ಮಾರಿ ಅದ ರಿಂದ ತನ್ನ ಕುರಿಮಂದೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಬೇರೆ ಬಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡನು. ಆ ಕುರುಬನು ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅನವೋತನು ಆಳುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಅವನ ಗುಡಿಸಲನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಆ ವಿಗ್ರಹ ಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅನವೋತವೇಮನ ದ್ರವ್ಯಕ್ಷೇಶಗಳ ಕೊನೆ ಗಂಡವು.

ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ವೈಭವದ ರಾಜ್ಯಭಾರವಾದಮೇಲೆ 1370 ರಲ್ಲಿ ಅನವೋತ ವೇಮನು ಸತ್ತುಹೋದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಗ ಕುಮರಗಿರಿವೇಮ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಗತಿಸಿದ ರಾಜನ ತಮ್ಮ ಅನವೇಮನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ಆ ಅವಧಿಯ ತರುವಾಯ ಕುಮರಗಿರಿವೇಮನು ಸಿಂಹಾ ಸನಾಧಿಪತಿಯಾದನು. ಅವನು ಕವಿ ವೇಮನನ ತಂದೆಯೆಂಬುದೇ ಅವನ ಮುಖ್ಯವಾದ ಹಿರಿವೆ. ಅವನ ರಾಣಿ ಮಲ್ಲಮ್ಮ ಪಡೆದ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ವೇಮನನೇ ಕೊನೆಯ ವನು. ಮೊದಲನೆಯವನು ಇಮ್ಮಡಿ ಅನವೋತ ಅಥವಾ ಪೆದಕೋಮಟಿವೇಮ. ಎರಡನೆಯವನು ರಾಚವೇಮ. ಮೊದಲನೆಯವನು 1396 ರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯವನು 1424 ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ರಾಜಪದವಿ ಪಡೆದರು. ರಾಚ ವೇಮನನ್ನು ಅವನ ಸೇನಾಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ತಿವಿದು ಕೊಂದಾಗ ಆ ವಂಶ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಅಳಿಯರೆಡ್ಡಿಯ ವಂಶದವರು ಕೋಮಟಿ ವೇಮನು ಹೇಳಿದ ಭವಿಷ್ಯ ದಂತೆ 1328 ರಿಂದ 1428 ರವರೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಒಂದುನೂರು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ರಾಜ ಪದವಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು.

ಆ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠನಾದ ವೇಮನ ಬಹಳ ಚುರುಕು ಬುದ್ಧಿಯವನು. ಅವನ ಮೋಹದ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಮಂದಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಹಟಮಾರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದನು. ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಅವನು ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವನಾಗಿ ಸ್ವೈರವಿಹಾರಿಯಾದನು. ಮದುವೆಯಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರಬಹುದೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಅವನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಹಲವು ಸಲ ನಿರ್ಬಂಧ ಪಡಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಏನಾದರೊಂದು ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಕಾರಣವನ್ನು ಮುಂದೆಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ

ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನೂ ವೇಮನ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಅವರ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ವೇಮನ ತನ್ನ ತಂದೆತಾಯಿಯರಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಮನೋಯಾತನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಅವರ ಕಾಲಾನಂತರ ಅವನ ಮೇಲಿದ್ದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಹತೋಟಿಯೂ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ಅವನ ಇಬ್ಬರು ಅಣ್ಣಂದಿರಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನೂ ವೇಮನ ಲೆಕ್ಕಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಚಿಕ್ಕ ಅಣ್ಣ ರಾಚವೇಮನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ನರಸಮಾಂಬೆಯೊಬ್ಬಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಕೊಂಚ ಗೌರವವಿತ್ತು. ಪೋಲಿಯಾಗಿದ್ದ ವೇಮನ ಕೊನೆಗೆ ಆಕೆಯ ಪ್ರಭಾವ ದಿಂದಲೇ ದಾರ್ಶನಿಕ ಕವಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದನು.

ಈ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚೆ ವೇಮನ ಒಬ್ಬ ದೇವದಾಸಿ (ವೃತ್ತಿ ವೇಶ್ಯೆ) ಯೊಡನೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳು ನಿರ್ದಯಳಾಗಿ ಅವನ ಹಣವನ್ನು ಸೂರೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ವೇಮನ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವಳ ಮಾಯೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಒಂದುದಿನ ಅವಳು ಅವನ ಅತ್ತಿಗೆ ರಾಣಿ ನರಸಮಾಂಬೆಯ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತನಗೆ ತಂದುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅವುಗಳನ್ನು ತಾನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಸೆಯಾಗಿದೆ ಯೆಂದು ಅವನನ್ನು ಪೀಡಿಸಿದಳು. ಇಲ್ಲವೆನ್ನಲು ಅವನಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಸಾಲಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನರಸಮಾಂಬೆಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಇಂಥ ಮನೆಹಾಳು ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾರದ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆಸಿಕ್ಕಿ ವೇಮನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡುದಿನ ಅನ್ನನೀರುಗಳನ್ನೂ ಒಲ್ಲದೆ ಮುನಿಸಿ ಕೊಂಡಪನಂತೆ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ರಾಣಿ ನರಸಮಾಂಬೆಯು ಅವನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ ಅವನ ಮನೋವೇದನೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಅವಳು ತನ್ನೆಲ್ಲ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ—ಒಂದು ಮೂಗುನತ್ತು ಹೊರತು—ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಳು. ವೇಮನ ಆ ಕೂಡಲೆ ದೇವದಾಸಿಯ ಮನೆಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಅವಳು ಮೂಗುತಿ ಇಲ್ಲದುದನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಗಮನಿಸಿ ಅದನ್ನು ತರಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದಳು. ನರಸಮಾಂಬೆಯು ಅದನ್ನು ಕೆಲವು ಷರತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ವೇಮನನು ಆ ಮೂಗುತಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಅವಳ ಕೈಗೆ ಕೊಡಬಾರದೆಂದೂ, ಅದನ್ನು ಆ ವೇಶ್ಯೆಯ ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಯ ಹೊಸಿಲಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಅವಳು ದಿಗಂಬರ ಳಾಗಿ ಹಿಮ್ಮೊಗನಾಗಿ ಬಾಗಿ ತುಟಿಗಳಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದೂ ಈ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ತನಕ ವೇಮನನು ಅವಳನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದೂ ನಿಯಮಿಸಿದಳು. ಆ ವರ್ಗದ ಹುಡುಗಿಯರೆಲ್ಲ ಅವರ ನಾಟ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಭಾಗವಾಗಿ ಈ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ಕಲಿತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ವೇಶ್ಯೆ ಇದಕ್ಕೆ ತಟ್ಟನೆ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡು ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾಡಿದಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಬೆತ್ತಲೆಯಾದ ಬಾಗಿದ ಮೈಯನ್ನು ಕಂಡು ವೇಮನನಿಗೆ ಬಹಳ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಅವನು ಇನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಲೈಂಗಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗದಿರುವಂತೆ ಶಪಥಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ವೇಮನನಿಗಾದ ಮಾನಸಿಕ ಆಘಾತ ತೀವ್ರತರದ್ದಾಗಿದ್ದು ದರಿಂದ ಬಹಳದಿನ ಅವನು ದುಃಖದಿಂದ ಮಂಕಾಗಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಅವನನ್ನು ಆ ತಾಮಸದಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಆಕ್ಕಸಾಲೆಗಳ ಮೇಲುಸ್ತುವಾರಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ರಾಣಿ ನಿಯಮಿಸಿ

ದಳು. ಅತ್ತಿಗೆಯಮೇಲೆ ಅಮಿತ ಗೌರವವಿದ್ದುದರಿಂದ ವೇಮನ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯನಿರತನಾಗಿದ್ದನು. ಅಭಿರಾಮ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಯು ದಿನವೂ ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಡವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅವನು ಗಮನಿಸಿದನು. ಪದೇ ಪದೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿದರೂ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಅಪಿಧೇಯತೆಗೆ ಸಮಜಾಯಿಷಿ ಕೊಡುವಂತೆ ನಿರ್ಬಂಧಪಡಿಸಲು ಅಭಿರಾಮನು ಆಗ ತನಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕಕಾರ್ಯ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತಾನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಡವಾಗಿ ಬರುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲಾಕಾಲಕ್ಕೂ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಡೆಯಪಕ್ಷ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಾದರೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ಈ ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾದರೂ ದೃಢವಾದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡಿದ ಆ ಕೆಲಸಗಾರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವೇಮನನಿಗೆ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಯಿತು. ಅವನು ಇದನ್ನು ಅಮೂಲಚೂಲವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅವನು ಅಭಿರಾಮನನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು. ಅಭಿರಾಮನು ಕೆಲವು ಆಯ್ದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಲೋಟ ಬಿಸಿ ಹಾಲನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಗುಹೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ವೇಮನ ಒಂದು ಮರದ ಹಿಂದೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅಭಿರಾಮ ಒಬ್ಬ ಯೋಗಿಗೆ ತಾನು ತಂದಿದ್ದ ಉಪಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದುದನ್ನು ಕಂಡನು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಆ ಯೋಗಿ—ಅವನ ಹೆಸರು ಲಂಬಿಕಾ ಶಿವಯೋಗಿ—ಕಣ್ಣುತೆರೆದು “ಪ್ರೀತಿಯ ಗೆಳೆಯ, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ನಾನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಲಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನಾಳೆ ಉಷ್ಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾ. ನಿನಗೆ ನಾನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅತಿಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕ್ಷಣವೇ ವೇಮನ ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಮಾರನೆ ದಿನ ತಾನೇ ಆ ಯೋಗಿಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದೂ ಅಭಿರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ತಡೆಯಬೇಕೆಂದೂ ಅವನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೊಡನೆಯೇ ರಾಣಿ ನರಸಮಾಂಚೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕಂಡು ಅಭಿರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿರುವ ಆಭರಣದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದಲ್ಲದೆ ಅವನು ಅರಮನೆಯ ಆವರಣವನ್ನು ಬಿಡಕೂಡದೆಂದು ಒಂದು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನೇ ಹೊರಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಆಗ ಕೇಳಕೂಡದೆಂದು ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ವೇಮನ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಆಭರಣ ರಾಣಿಗೆ ಕೂಡಲೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಹೊರಟಿತು. ಅಭಿರಾಮ ಆ ಯೋಗಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ತಡೆಯಲಾಯಿತು. ಮಾರನೆ ದಿನ ಅಭಿರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ವೇಮನನೇ ಹಾಜರಾಗಲು ಲಂಬಿಕಾಶಿವಯೋಗಿಯು “ಆ ದೀನನಿಗೆ ಅವನ ಆಯುಷ್ಯದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಅವಕಾಶ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು... ಒಳ್ಳೆಯದು, ನೀನು ಅದೃಷ್ಟಶಾಲಿ, ಮುಂದೆ ಬಾ. ಉಪದೇಶ ಹೊಂದು.”

ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ವೇಮನ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಯೋಗಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತನಾದನು. ಅವನು ಗುಹೆಯೊಳಗಿನಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಅಭಿರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನ ಎದುರಿಗೆ ದಂಡನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದನು. ವೇಮನ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ

ದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರುಗರೆಯುತ್ತ “ನಿನಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಆದ ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾದ ನಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ಅಮರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಭಾಷೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವೇಮನನು ತಾನು ರಚಿಸಿದ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅಭಿರಾಮನ ಹೆಸರನ್ನು ಅಂಕಿತದಂತೆ ಬಳಸಿದ್ದಾನೆ.

ಮಹಾಯೋಗಿಯಾದ ವೇಮನ ಅದ್ಭುತ ಪವಾಡ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಅನೇಕ ಕಾಡು ಕರುಬೂಜಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಅವನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಹಂಚಿದನು. ಒಂದೊಂದು ಹಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ ಚಿನ್ನದ ಬಿತ್ತಗಳಿದ್ದವು. ಅವನ ತೋಟದಿಂದ ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಒಂದೊಂದು ಹಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹುಳುಗಳು ತುಂಬಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆತಿಥೇಯರ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವರು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಕೊಳಕನೆಂದು ಅಸಹ್ಯದಿಂದ ಓಡಿಸಿದರೆ ಆ ಮನೆಗಳು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ದುರ್ವಾಸನೆಯಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರು ಯೋಗಿ ಮಗುವಿನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡನೆಂದು ಬಗೆದು ಅವನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದರೆ, ಆ ಮಲವೇ ಬಂಗಾರವಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ! ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಅವನ ಮೂತ್ರವೇ ದ್ರವರೂಪದ ಚಿನ್ನವೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು.

ನಮ್ಮ ವೈಚಾರಿಕ ಬುದ್ಧಿ ಅದರ ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮಲಮೂತ್ರಗಳ ದುರ್ವಾಸನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ನಾವು ಈಗ ಹೊರಗೆ ಉಳಿಯಬೇಕು.

ದುರ್ಬಲ ಮತ್ತು ಅನಿಶ್ಚಿತ ಜ್ಯೋತಿಗಳು

Today the darkness is lit by feeble and uncertain lamps

A. G. Gardiner

ತಮ್ಮ ಪೊಳ್ಳುತನವನ್ನು ಮರೆಮಾಚುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಚರಿತ್ರೆಯ ಮುಖವಾಡ ಧರಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಆ ಮುಖವಾಡ ಬಹಳ ತೆಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಪೊಳ್ಳುತನ ನೇರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ವೇಮನನ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ನಿದರ್ಶನಗಳು. ಅವು ಇಸವಿಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟು ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ; ಅವು ಒಂದು ರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ಮೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಅವುಗಳು ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ನಿಶಿತವಾದ ಶೋಧನೆಯನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರವು.

‘ವೇಮ’ ಅಥವಾ ‘ವೇಮನ’ ಎಂಬುದು ಇಂದಿಗೂ ರೆಡ್ಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಹೆಸರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಂಧ್ರದ ಕರೆನಾಡಿನ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಒಂದು ಶತಮಾನಕಾಲ ಆಳಿದ ರೆಡ್ಡಿ ವಂಶದವರೆಲ್ಲರೂ ‘ವೇಮ’ರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಕವಿಯೂ

ವೇಮು! ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಕವಿ ಆ ರಾಜವಂಶದ ಸಂತತಿಯವನೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವನು ರಾಜವಂಶದವನಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ರಾಜನ ಅಂತಸ್ತು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ರಾಜವಂಶದವರ ಹೆಸರಿಗೂ ಕವಿಯ ಹೆಸರಿಗೂ ಸಾಮ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕಥೆಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯದ ತೋರಿಕೆ ಉಂಟಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಆ ರೆಡ್ಡಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶ್ರೇಷ್ಠಕವಿಗಳೂ ಪಂಡಿತರೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸಂಬಂಧ ಉಕ್ಕಿನಂತೆ ದೃಢವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂತೆ ಆಗಿದೆ.

ಆದರೆ ಈ ರೆಡ್ಡಿರಾಜರ ಪೈಕಿ ಒಬ್ಬನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ 'ಕೋಮಟಿ' ಶಬ್ದ ಅವಿಭಾಜ್ಯವಾಗಿ ಸೇರಿದುದು ಹೇಗೆ? 'ಕೋಮಟಿ' ಎಂಬುದು ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯನ ಹೆಸರು.— ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂರನೆಯ ಕುಲದವರು. ರೆಡ್ಡಿಗಳು ಅದರ ಅನಂತರದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ, ಅಂದರೆ ಶೂದ್ರವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ ಅಸಂಬದ್ಧವಾದ 'ಕೋಮಟಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರಲು ನಿಮಿತ್ತವೇನು? ಅಲ್ಲದೆ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಒಂದು ರೆಡ್ಡಿ ಕುಟುಂಬವು ಅಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಅದ್ಭುತವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಏರಿದುದು ಹೇಗೆ? ಈ ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೂ ಐತಿಹ್ಯಕಾರರು ವೇಮು ಮತ್ತು ಪರುಷವೇದಿಯ ಕೊಡಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದೆವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರು.

ಆಧುನಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಶೋಧನೆ ಈ ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಬುಡವನ್ನೇ ಎತ್ತಿಹಾಕಿದೆ. ಆ ರೆಡ್ಡಿರಾಜರ ಮನೆಯ ಹೆಸರು 'ದಾಸಟಿ' ಎಂದಿತ್ತೇ ಹೊರತು 'ದೊಂತಿ'ಯಲ್ಲ; ಪ್ರೋಲಯವೇಮನಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಅವನ ತಂದೆಗೇ ವೇಮು ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು; ಪ್ರೋಲಯವೇಮನ ರಾಜಧಾನಿ ಅದ್ದಂಕಿಯೇ ಹೊರತು ಕೊಂಡವೀಡು ನಗರವಲ್ಲ. ಪ್ರೋಲಯನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಅನವೋತವೇಮು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಮೇಲೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಅದ್ದಂಕಿಯಿಂದ ಕೊಂಡವೀಡಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿದನು. ಅವನು ಪ್ರೋಲಯವೇಮನ ಮಗನೇ ಹೊರತು ತಮ್ಮನಲ್ಲ. ಕುಮರಗಿರಿವೇಮನ ಬಳಿಕ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಪೆದ ಕೋಮಟಿವೇಮನು ಅವನ ಮಗನಲ್ಲ; ಅವನ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಆ ವಂಶದ ಕಡೆಯ ದೊರೆಯಾದ ರಾಚವೇಮನು ಪೆದಕೋಮಟಿ ವೇಮನ ಮಗನೇ ಹೊರತು ತಮ್ಮನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳಿಂದ ವೇಮನ ರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಬಹುದು. ಉತ್ತರ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಐತಿಹ್ಯದ ಪ್ರಕಾರ ವೇಮನನು ಕುಮರಗಿರಿ ರಾಜನ ಮೂರನೆಯ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಮಗನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ದೊರೆಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ; ಮೂವರಿಲ್ಲ. ಆ ಒಬ್ಬ ಮಗನೂ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸತ್ತು ಹೋದ.

ಈ ದಂತ ಕಥೆಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ಭೇದಿಸುವುದು ಸುಲಭ. ಆದರೆ ವೇಮನನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಮೂಲಾಧಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ; ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದರೂ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಸಿ. ಪಿ. ಬ್ರೌನ್ ಆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದ ವಿದ್ವಾಂಸ ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವನು. ಆತನು ಒಂದೂವರೆ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದವನು, ವೇಮನನಿಗೆ ಆತನು ನಮಗಿಂತ ಅಷ್ಟು ಕಾಲ ಹತ್ತಿರದವನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೂ

ಆತನು ಮಾಡಿದ ತೀವ್ರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವೇನನ್ನೂ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. 1829 ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಬಾರಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಂತರ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ವೇಮನ ಪದ್ಯಗಳು; ನೀತಿ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಣಕ' ಎಂಬ ಆತನ ಗ್ರಂಥದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರೌನ್ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. "ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಅವನು ಒಬ್ಬ ಕಾಪು ಅಂದರೆ ರೈತ. ಅವನು ಕಂದನೂಲ್ (ಕರ್ನೂಲ್) ದೇಶದ ಅನವೇಮಾರೆಡ್ಡಿಯ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಕೆಲವರು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕವಿಯ ಅಣ್ಣನು ಗಂಡಿಕೋಟಿ ಎಂಬ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಆಳಿದ ನೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಅವನು ಕರ್ನೂಲು ಹತ್ತಿರದ ಕೃಷ್ಣಿಪಾಡಿನ ನಿವಾಸಿಯೆಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಇತರರು ಅವನು ಗುಂಟೂರಿನ ಇನಕೊಂಡವನೆಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಕಡಪ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿಟ್ಟಲ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನೆಂದು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಈ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಂತವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಏನೂ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವನು ತೆಲಂಗಾಣದ ನೈಋತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅವನು ಕ್ರಿ. ಶ. ಹದಿನೇಳನೆ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಬ್ರೌನ್ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ—ಆ ಅನುವಾದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆತನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಿಲ್ಲ.¹—ಆತನು ಇನ್ನು ಕೊಂಚ ಖಚಿತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವೇಮನ ಗಂಡಿಕೋಟದ ನೆರೆ ಹೊರೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನೆಂದು ತಾವು ನಂಬಿರುವುದಾಗಿ ಬ್ರೌನ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವನ ಪದ್ಯಗಳ ಆಂತರಿಕಸಾಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ವೇಮನ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವಿಸಿದ್ದನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರೌನ್ ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ವೇಮನನ ಕಾಲದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಿಲುವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿರುವರೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಬ್ರೌನ್ ಮತ್ತೆ ಸಂಶಯಪಟ್ಟು ವೇಮನ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದವನಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳು ನೈತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ' ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕದ ಎರಡನೆಯ ಸಂಸ್ಕರಣವನ್ನು 1839 ರಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದರು. ಇದರ ಪ್ರತಿಗಳು ವಿರಳ. ಆಂಧ್ರದ ಯಾವ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಥವಾ ಖಾಸಗಿ ಪುಸ್ತಕಭಂಡಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ದೊರೆಯದು. ಆದರೆ ಅದರ ವಿಚಾರವಾದ ಕೆಲವು ವಿವರಗಳನ್ನು ಮ್ಯಾಕ್ಲೋನಾಲ್ಡ್ ರವರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. "ಈ ಸಂಸ್ಕರಣದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ." ಎಂದು ಮ್ಯಾಕ್ಲೋನಾಲ್ಡ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲ ಸಂಸ್ಕರಣದಲ್ಲಿ 693 ಪದ್ಯಗಳಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ 1163 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. "ಅವರ ಎರಡನೆಯ ಸಂಸ್ಕರಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರೌನ್ ರವರು ವೇಮನನ

¹ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು 1967 ರಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿರುವ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 1215 ಪದ್ಯಗಳೂ ಅವುಗಳ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನುವಾದಗಳೂ ಇವೆ.

ಪದ್ಯಗಳು ನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನಗಳಷ್ಟು ಪುರಾತನವೆಂದು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಂಬಿರುವ ರೆಂದೂ ಅನೇಕ ಜಂಗಮರು ಹೇಳುವಂತೆ ಇವನು ತೆಲುಗು ಬಸವಪುರಾಣ ಬರೆದವನ ಸಮಕಾಲಿಕನೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅವು ಇನ್ನೂ ಪುರಾತನವಾಗುವುವು. ಬ್ರೌನ್‌ರವರ ಮೊದಲ ಊಹೆ ಸರಿಯಾದರೆ ವೇಮನ ಬೇಕನ್ ಮತ್ತು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನ ಕಾಲದವನು. ಎರಡನೆಯದರ ಪ್ರಕಾರ ಅವನು ಛಾಸರನ ಸಮಕಾಲಿಕ” ಎಂದು ಮ್ಯಾಕ್‌ನಾಲ್ಡ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಊಹೆಗಳನ್ನೂ ಒಪ್ಪದೆ ಮ್ಯಾಕ್‌ನಾಲ್ಡ್ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಿ ಅವನು ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದನೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಗೋವರ್ ಸಹ ವೇಮನನ ಕಾಲದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಆತನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. “ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾಜ್ಯದ ಸೂಚನೆಯೇ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಿಗೂ ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ತಮಿಳು ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ವಸ್ತು ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಹೋಲಿಕೆಯಿರುವುದರಿಂದಲೂ ವೇಮನ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಈಚಿನವನಲ್ಲ.”

ಗೋವರ್ ಬ್ರೌನ್ ತಂದ ಎರಡನೆಯ ಸಂಸ್ಕರಣವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ತನ್ನ ವಾದಕ್ಕೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆಂಬಲ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದು ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ ವೇಮನ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾಜ್ಯದ ಸೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಡೆಯ ಪಕ್ಷ ಮೂರು ಕಡೆಯಾದರೂ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ.

ಕ್ಯಾಂಬೆಲ್ ಗೋವರಿನಂತಲ್ಲದೆ ಮ್ಯಾಕ್‌ನಾಲ್ಡ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆತನಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಆತನೂ ವೇಮನನನ್ನು ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದ ನಡುವೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ಅವನು ಸುಮಾರು 250 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದನೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ನಂಬುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಆತನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ವೇಮನನ ಸ್ಥಳದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಖಚಿತವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಹೇಳಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ.

“ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳು ವೇಮನನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿವೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಡೆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಹಾಗೆ ಮದರಾಸಿಗೆ ವಾಯವ್ಯದಲ್ಲಿ 200 ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೋ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನೂ ಊಹಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಕಡಪ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ನೂಲು ಅವನ ಜೀವನ ಕಾಲದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಸ್ಥಳ ಪುರಾಣದಂತೆ ಅವನು ಕಡಪ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನೈಋತ್ಯಭಾಗದ ಕಟಾರಪಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿ ಅವನ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈಗಲೂ ವೇಮನನ ವಂಶಜರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಸಂಸಾರದವರು ಅಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿಯನ್ನು ಗೌರವಿಸ ಬಯಸುವ ಜನ ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ”.

ಕ್ಯಾಂಬೆಲ್ ಶ್ರಮವಹಿಸಿದ ಸಂಶೋಧಕ. ವೇಮನ ಕಟಾರಪಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸತ್ತು ಸಮಾಧಿ ಹೊಂದಿದನೆಂದು ಬಿಹಿಹ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಆತನು ಆ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟನು. ಅಲ್ಲಿ ಆತನು ವೇಮನನ ಸಮಾಧಿಯೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕಂಡು ಅದರ ರಕ್ಷಕನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿ ಅವನು ವೇಮನನ ವಂಶಜನೆಂಬ

ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿದನು. ಆ ಗೋರಿಯ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಮಂದಿರವನ್ನು ನೋಡಿ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ವೇಮನನದೆಂದು ಹೇಳಲಾದ “ಭಯಂಕರ ಮೂರ್ತಿ”ಯನ್ನೂ ಕಂಡನು. ಅಲ್ಲಿ ವೇಮನನೇ ತಮ್ಮ ದೇವರೆಂದೂ ತಾವು ಅವನನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸುವೆವೆಂದೂ ಹೇಳಿದ ಜನರನ್ನು ಕಂಡು ಕ್ಯಾಂಬೆಲ್ ಮಾತನಾಡಿದನು. ಕಟಾರಪಲ್ಲಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದಮೇಲೆ ತಾನು ಕಂಡು ಕೇಳಿದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಉತ್ತಮ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟನು.

ವೇಮನ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಟಾರಪಲ್ಲಿಯ ಸಂಸಾರದವರ ವಶದಲ್ಲಿ ‘ವೇಮನ ಚರಿತಮು’ ಎಂಬ ಒಂದು ತಾಳೆಯೋಲೆಯ ಪುಸ್ತಕ ಇದೆ. ಅದನ್ನು ಕ್ಯಾಂಬೆಲ್ ಅವರು ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಬಹಳ ಶಿಥಿಲವಾಗಿರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ. ಅದರ ಇನ್ನೊಂದೇ ಒಂದು ಪ್ರತಿ ಕಾಕಿನಾಡದ ಆಂಧ್ರ ಸಾರಸ್ವತ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥ 1845ರಷ್ಟು ಈಚಿನಕಾಲದ್ದು. ಇದರಲ್ಲಿನ ಕಥೆಗಳು “ವೇಮನ ಯೋಗೀಂದ್ರ ಚರಿತ್ರಮು” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿನ ಕಥೆಗಳಿಗಿಂತ ಅಸಂಗತವಾಗಿಯೂ ಭ್ರಾಮಕವಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆಡಗಿರುವ ಕೆಲವು ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಿವರಗಳು ‘ತುಂಗವೇಮ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವೇಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವು. ಅದು ತುಂಗವೇಮನು ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಉಳಿದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರನೇಕರ ತರುವಾಯ ಬರೆದ ಗ್ರಿಯರ್‌ಸನ್ ವೇಮನ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದವನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಹೇಳಿಕೆ ಉಳಿದವುಗಳಂತೆಯೇ ಕೇಳಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಪಟ್ಟಿವೆ.

ವೇಮನನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ವಿಮರ್ಶೆಯ ಕೆಸಲಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ ತೆಲುಗು ವಿದ್ವಾಂಸ ಕೆ. ವಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾವ್. ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಆತನು ಬಿಹಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಶೋಧಕರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಾಮಿಯೆನ್ನಬೇಕು. ಆತನ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಂದಿ ವೇಮನನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರು ವಂಗೂರಿ ಸುಬ್ಬಾರಾವ್, ರಾಳ್ ಪಲ್ಲಿ ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ, ಶೇಷಾದ್ರಿ ರಮಣಕವುಲು ಎಂಬ ಅವಳಿ ಕವಿಗಳು, ವೇಟೂರಿ ಪ್ರಭಾಕರಶಾಸ್ತ್ರೀ, ಬಂಡಾರು ತಮ್ಮಯ್ಯ, ಚಾಗಂಟಿ ಶೇಷಯ್ಯ ಮತ್ತು ವೇದಂ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ, ಅವರೆಲ್ಲ ಉತ್ತಮ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟಿರುವ ಜ್ಯೋತಿಗಳು “ದುರ್ಬಲ ಮತ್ತು ಅನಿಶ್ಚಿತ”. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ವೇಮನನನ್ನು ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಹದಿನೆಂಟರವರೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಆಂಧ್ರದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಜನಿಸಿದಂತೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ!

ಇಲ್ಲಿಯಂತಹ ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ವ್ಯಾಸಂಗ ನಡೆಸಿರುವವರೆಂದರೆ ವಂಗೂರಿ ಸುಬ್ಬಾರಾವ್ ಮತ್ತು ರಾಳ್ ಪಲ್ಲಿ ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ. ಸುಬ್ಬಾರಾವ್ 1922 ರಲ್ಲಿ ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾದ ಒಂದು ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಬರೆದರು. ಶರ್ಮರು 1928 ರಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಟೀರಿನಲ್ಲಿ ‘ಶ್ರೀ ರಘುಪತಿ ವೆಂಕಟರತ್ನಂ ದತ್ತಿ ಉಪನ್ಯಾಸ’ಕ್ಕೆ ವೇಮನನನ್ನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡರು. ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖಕರ

ಪೈಕಿ ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭೇದವಿದೆ. ಅವರು ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೇಮನನ ಕಾಲವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.

ವಂಗೂರಿಯವರ ಪ್ರಕಾರ ವೇಮನ ಹದಿನೈದನೆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಶ್ರೀನಾಥನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದನು. ತಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಯರ ಬೆಂಬಲವಿರದೆ ಯೆಂದು ವಂಗೂರಿಯವರ ವಾದ, ಅಲ್ಲದೆ ಮಧ್ಯಕಾಲದ ಕವಿಗಳು ಕೆಲವರು ಹೇಳಿರುವ 'ವೇಮ' ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಅವರು ಬಹಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ನಂಬುವುದು ಕಷ್ಟ. ನಾವು ಇದುವರೆಗೆ ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ತೆಲುಗು ಸಾರಸ್ವತ ಜಗತ್ತು ವೇಮನನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದುದೇ ಈ ಶತಮಾನದ ಎರಡನೆಯ ದಶಕ ದಿಂದೀಚೆಗೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು ಕವಿಯೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಕೈಬಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಾಚೀನಕವಿಯೂ ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತು ಗೌರವದಿಂದ ನುಡಿದಿರುವುದು ಸಂಭವವಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತುರಗಾರಾಮಕವಿ ಮತ್ತು ಎಡಪಾಟಿ ಎರ ಪ್ರಗಡರಂಥ ವಿದ್ವತ್ಪ್ರವೀಣರು ವೇಮನನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದು ಅಸಂಭಾವ್ಯವೇ ಸರಿ. ಕೊಂಡ ವೀಡು ಮತ್ತು ರಾಜಮಹೇಂದ್ರದ ರೆಡ್ಡಿರಾಜರ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ 'ವೇಮ' ಶಬ್ದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಉದಾರಿಗಳಾದ ಕವಿ ಪೋಷಕರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸ್ವಯಂ ಕವಿಗಳೂ ಪಂಡಿತರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಧ್ಯಕಾಲದ ತೆಲುಗು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಪೂರ್ವಕವಿಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ 'ವೇಮ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೂ ಈ ರೆಡ್ಡಿರಾಜರಲ್ಲೊಬ್ಬನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

ವಂಗೂರಿಯವರು ವೇಮನನ ಕಾಲವನ್ನು ಆದಷ್ಟೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೆ ರಾಜ್ಯಪಲ್ಲಿಯವರು ಅವನ ಕಾಲವನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆಯುವ ಒಂದು ಲಕ್ಷಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾದ ಸಾಕ್ಷ್ಯದ ಅಭಾವವಿರುವಾಗ ಖಚಿತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೇಳುವುದು ತಪ್ಪೇ. ಆದರೆ ವೇಮನನ ಜನನಕಾಲ (1652) ಮತ್ತು ಅವನ ಮರಣ ಕಾಲ (ಹದಿನೆಂಟನೆ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭ) ಗಳನ್ನು ಬ್ರೌನ್ ಸೂಚಿಸಿರುವುದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಸರಿಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ವೇಮನನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವಂಗೂರಿಯವರು ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕೊಂಡವೀಡನ್ನು ಆರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜ್ಯಪಲ್ಲಿಯವರು ಬೇರೆ ರುಜುವಾತು ದೊರೆಯುವ ತನಕ ಕೊಂಡವೀಡು ವೇಮನನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವೆಂದು ಒಪ್ಪಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—ಇದೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಬ್ಬರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭೇದ ಅಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದು. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ವೇಮನ ನಿಸ್ಸಂದೇಹ ವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯಜೀವನದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಕೊಂಡವೀಡಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆದನೆಂದು ಒಪ್ಪುವರಾದರೂ ಅವನು ಮೂಗಚಿಂತಪಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ವೇಮನನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಅವನು ಇನ್ನೂ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಕೊಂಡವೀಡಿಗೆ ವಲಸೆಹೋದರೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ—ಈ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಬೆಳಸಲೋಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯಪಲ್ಲಿಯವರು ವೇಮನ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹುಟ್ಟಿರಲಿ ಅವನು ತನ್ನ ಜೀವನದ

ಉತ್ತಮ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ರಾಯಲಸೀಮೆ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕಡಪ ಮತ್ತು ಕರ್ನೂಲು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಬಹಳ ಚರ್ಚೆಗಳಿಗೊಳಗಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶ ವೇಮನನ ಜಾತಿ. ರಾಜ್ಯಪಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಬ್ಬ ಕಾಪು (ಒಕ್ಕಲಿಗ) ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅತ್ತ ವಂಗೂರಿಯವರು ಅವನೊಬ್ಬ ರೆಡ್ಡಿಯೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಬ್ಬರೂ ವೇಮನನನ್ನೇ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕೋರಿದ್ದಾರೆ. ಅವನೂ ಈ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತಾನೆ! ವೇಮನ ಒಮ್ಮೆ ತಾನು ಕಾಪುಕುಲದವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ತಾನು ರೆಡ್ಡಿಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಇದು ವೇಮನನ ಅಪಲಾಪವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗದು. ಅವನು ಒಕ್ಕಲಿಗನೂ ಹೌದು ರೆಡ್ಡಿಯೂ ಹೌದು. ಈಚಿನವರೆಗೆ ಬಹುಶಃ ಈ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದವರೆಗೆ 'ಕಾಪು' 'ರೆಡ್ಡಿ' ಎಂಬೆರಡು ಪದಗಳೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳಾಗಿದ್ದು ವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. 1909 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪಂಗಡಗಳು' (Castes and Tribes of Southern India) ಎಂಬ ಎಡ್ವರ್ಡ್ ಥೌನ್ಸನ್‌ರವರ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 'ರೆಡ್ಡಿ' ಎಂಬ ಜಾತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ. 'ಕಾಪು' ಶಬ್ದದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರೆಡ್ಡಿಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ವಾಡಿಕೆಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ದೀರ್ಘ ಪ್ರಬಂಧವಿದೆ. ಅದು 'ಕಾಪು' ಮತ್ತು 'ರೆಡ್ಡಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳಂತೆ ಬಳಸುತ್ತದೆ. ಬ್ರೌನ್‌ರವರ ತೆಲುಗು—ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಘಂಟಿನ ಪ್ರಕಾರ 'ಕಾಪು' ಎಂದರೆ 'ರೈತ; ಒಕ್ಕಲು, ಬೇಸಾಯಗಾರ, ಹಳ್ಳಿಗ, ದೇಶೀಯ, ಪ್ರಜೆ, ನಿವಾಸಿ' ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಈ ಎಲ್ಲ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಳಕೆಯೆಂದು 'ವ್ಯವಸಾಯಗಾರ'. ಈಗ ತೆಲುಗುದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ 'ರೈತು' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ತೆಲುಗುಮಾತೇ ಅಲ್ಲ! ಅದು ರೈಯತ್ ಎಂಬ ಉರ್ದೂ ಪದದ ತದ್ಭವ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ 'ಕಾಪು' ಶಬ್ದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಜಾತಿಸೂಚಕವಾದ ಅರ್ಥ ಪಡೆದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವೇಮನನು ಕಾಪು ಮತ್ತು ರೆಡ್ಡಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಬಹುದು, ಇನ್ನೂ ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಅವನು 'ರೆಡ್ಡಿ ಕಾಪು' ಆಗಿದ್ದನೆನ್ನಬಹುದು; ಎಂದರೆ ಒಕ್ಕಲುತನವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ರೆಡ್ಡಿ.

ಮತ್ತೆ ವೇಮನನ ಮರಣಸ್ಥಳದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಂಗೂರಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಲ್ಲಿಯವರು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ವಂಗೂರಿಯವರು ವೇಮನನು ತನ್ನ ಕೊನೆಯ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕಟಾರಪಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸತ್ತನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆತನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಕಟಾರಪಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿನ ಗೋರಿಯನ್ನು ವೇಮನನ ನಿಜವಾದ ಸಮಾಧಿಯೆಂದು ನಂಬಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ಸಂಶಯಗಳಿವೆ. ಕ್ಯಾಂಬೆಲ್‌ರಂತೆ ಅವರೂ ಒಮ್ಮೆ ಕಟಾರ ಪಲ್ಲಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇದು ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತ ಅಂಧವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಿನ ಸಂಗತಿ. ಆಗ ಕಟಾರಪಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿನ ಪೂಜಾರಿಯು ಆ ಸಮಾಧಿ ನಿಜವಾದ ಕವಿವೇಮನನದಲ್ಲವೆಂದೂ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನೆಂಬ

ದಾಗಿ ರಾಳ್ಪಲ್ಲಿಯವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವೇಮನ ಕಟಾರಪಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಯದೆ ರಾಯಲಸೀಮೆಯ ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಅವರು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಿವಂಗತ ವೇಟೂರಿ ಪ್ರಭಾಕರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಿಳಿಸಿದ ಒಂದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಐತಿಹ್ಯವನ್ನು ರಾಳ್ಪಲ್ಲಿಯವರು ಒಪ್ಪಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ವೇಮನನು ಆದಿಶಂಕರನಂತೆ ಒಂದು ಗವಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಇಹಜೀವನವನ್ನು ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದನು. ವೇಮನನ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರು ನಂಬಿರುವಂತೆ ಈ ಗುಹೆ ಕಡಪ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಾಮೂರು ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ.

ಇವೂ ಇತರ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಇನ್ನೂ ತೀವ್ರವಾದ ಚರ್ಚಾವಸ್ತುಗಳಾಗಿವೆ. ಸಂಶೋಧಕರು ಸುತ್ತಬಳಸಿಕೊಂಡು ವಾದಿಸುತ್ತಿರುವ ತನಕ ಈ ಚರ್ಚೆಗಳಿಗೆ ಕೊನೆಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠ

He was a man, take him for all in all, I shall not
look upon his like again

—Shakespeare

ಕವಿಯ ಜನನಕಾಲ, ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳ, ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಮುಂತಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಬದಿಗೆ ಸರಿಬಲಿವಾದರೆ, ಅವನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಅಂತಃ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ವೇಮನನ ಜೀವಿತ ಕಥೆಯ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಬಹುದು. ಅವನು ಜನಜೀವನದ ಕವಿ. ಬದುಕಿನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಭವವಿದ್ದ ಕವಿ ವೇಮನ. ಬದುಕಿನ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳನ್ನೂ ವಿರಸವಿನೋದಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಂಡವನು. ಬದುಕಿನ ನಿರಂತರ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ವೇಮನನಿಗೆ ಕೆಲವು ಸಲ ಗೆಲುವು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸಲ ಸೋಲು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೇಮನ ಅಮಿತವಾದ ಜೀವನೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಜೀವನ ಅವನ ಪಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಸತ್ಯಸಂಶೋಧನೆಯ ಪ್ರಯೋಗ, ಹೊಸ ನಾಡುಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡ ಒಂದು ಸಮುದ್ರಯಾನ! ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಿದ್ದ ನಿರಂತರ ವಾದ ಅಮಿತಾಸಕ್ತಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ವೇಮನನು ತನ್ನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಪದ್ಯಗಳ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಂದ ಅವನ ಆಸೆ ನಿರಾಸೆಗಳನ್ನೂ ಇಷ್ಟ ಅನಿಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಆತನು ಹೇಳುವ ಕೆಲವು ಗಾದೆಗಳು, ನೀಡುವ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು ಅವನ ಮನೋಭಾವಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಒಟ್ಟು ಗೊಡಿಸಿದರೆ ವೇಮನನ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನೂ ಅವನ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಅವನು

ಅನುಭವಿಸಿದ ಮನೋಯಾತನೆಗಳನ್ನೂ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವನ ಪದ್ಯಗಳ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುವಾಗ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಿರಬೇಕು. ಮನಸ್ಸು ತದೇಕ ಧ್ಯಾನದಿಂದಿರಬೇಕು. ಅವನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಧ್ವನಿತವಾಗಿರುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ನಾವು ಅಷ್ಟುಮಾಡಿದರೆ ವೇಮನ ಸ್ವವಿಷಯವನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ ಕವಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬಹುದು.

ವೇಮನನು ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ ಅವನು ರಾಜವಂಶದವನಲ್ಲ. ಅವನು ಅರಮನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳವನಲ್ಲ. ಒಂದು ತೋಟ ಅವನ ಆಶ್ರಯ. ಅದಾದರೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರವಲ್ಲ. ಒಂದು ಕುಟುಂಬವನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಖದಿಂದಿಡಲು ಸಾಲು ವಷ್ಟು ಭೂಮಿ ಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. ಅವನ ಶಿಕ್ಷಣ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ. ಅದು ಮಂಗಿಯುತ್ತಲೇ ವೇಮನ ಬೇಸಾಯದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತಂದೆಗೆ ನೆರವಾಗತೊಡಗಿದನು. ಬೆಳೆಗೈದನಕರುಗಳನ್ನು ಮೇವಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸಂಜೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಉಳುವುದು ಬಿತ್ತುವುದು ಕಳೆ ಕೀಳುವುದು ಮೊದಲಾದ ಕೃಷಿಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ಕೈಹಾಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಪೈರು ಫಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕವಣಿ ಹಿಡಿದು ಅಟ್ಟಣೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಕಾವಲು ಕಾದಿದ್ದಾನೆ. ಕೊಯಿಲು ಮತ್ತು ತೂರುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ವೇಮನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕಣದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಸಾಗಿಸುವಾಗ ಗಾಡಿಯ ಮೂಕಿಯಮೇಲೆ ಸರ್ವನಾಗಿ ಕುಳಿತು ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿರಬೇಕು. ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಆದರೂ ವೇಮನ ಹರ್ಷಚಿತ್ತನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾಗ ವೇಮನ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಜಾನಪದ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ದಕ್ಷ. ಬಯಲು ನಾಟಕ, ಬೊಂಬೆಯಾಟ, ಅಥವಾ ಹಳ್ಳಿಯ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳ ಪುರಾಣ ಇವಾವುದಕ್ಕೂ ವೇಮನ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಎರಡು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಹಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅವನು ಕಂಠಪಾಠವಾಗಿ ಕಲಿತಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಅವನ ಸಮವಯಸ್ಕರಾದ ಯುವಕರ ಸ್ನೇಹ ಸಹವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸಾಹ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಲವು ಸಲ ಅವನು ಹೊಲದ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಯುವಜನರ ಆಟಪಾಟಗಳನ್ನೂ ಈಜುಸ್ಪರ್ಧೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಹತ್ತಿರದ ಬೆಟ್ಟ ಕಣಿವೆಗಳಿಗೆ ವಿಹಾರ ಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ವೇಮನ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೇಲುಜಾತಿಗಳವರ ಡಬಡ್ಡಾಳಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ದ್ವೇಷ. ಅವನು ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಕಂಡರೆ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ. ಹಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಬೆ ಮತ್ತು ಕಾಗೆಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಪ್ರೀತಿ. ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಯಿ ಹಂದಿ ಮತ್ತು ಕತ್ತೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಪಟಿ. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಕೊಂಡು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದವನು ವೇಮನ. ಅವನು ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಬಾಹ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಪರನು. ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಮಾನವನ್ನಾಗಲಿ ಘೋರವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನಾಗಲಿ ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪದೇ ಪದೇ ಅವನು ಗಾಂಧ್ಯದ ಪಟಂಗರೊಡನೆ ಹೊಡೆದಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು

ಕೈಕೊಂಡರೂ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ತೀವ್ರ ಉತ್ಸಾಹ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಅವನ ತಂದೆ ಉದ್ಭಟತನವೆಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದನು.

ವೇಮನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಅವನು ತಾಯಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಗು. ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಬಹಳ ಮುದ್ದು ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಅವನಿಗೆ ಹಾಲು ಮೊಸರು ತುಪ್ಪಗಳೂ ಸುಖಭೋಜನವೂ ಇಷ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವನು ತಪ್ಪುಮಾಡಿ ತಂದೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡಾಗ ತಾಯಿ ವೇಮನನ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಿ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತುಂಟತನವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ವೇಮನನ ಬಾಲ್ಯದ ದಿನಗಳು ಸುಖವಾಗಿಯೂ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿಯೂ ಕಳೆದು ಹೋದುವು. ಆಮೇಲೆ ಅವನ ತಾಯಿ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಳಾಗಿ ವೇಮನನನ್ನು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದಳು. ಅವನ ಬಾಳು ಅಂಧಕಾರಮಯವಾಯಿತು. ಅವನು ತಾನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಂಟಿಗ ನೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂತಾಯಿತು.

ವೇಮನ ತನ್ನ ತೀವ್ರದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ತಂದೆ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಇದರಿಂದ ವೇಮನನ ಚಿತ್ತಶಾಂತಿ ಭಿದ್ರವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ತನ್ನ ತಂದೆ ವಿಧುರನಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಬೇಕೆಂದು ವೇಮನ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದನೆಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. 'ಆದರೆ ಈ ಅನುಚಿತವಾದ ಆತರವೇಕೆ?' ಎಂಬ ಯೋಚನೆ ಆತನಿಗೆ. 'ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಆಸೆಯಿಂದ ಅವಳು ಸಾಯಲೆಂದೇ ಕಾದಿದ್ದನೇ?' ಈ ಕ್ರೂರ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರದೂಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ನಾದರೂ ಅವು ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದುವು. ವೇಮನನು ದುರ್ಭಾವನೆಗಳ ಆಳದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋದನು.

ವೇಮನ ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಸದಾ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಮಲತಾಯಿ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನಮೇಲೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಅವಳು ಹೊಸ ಮದುವಣಗಿತ್ತಿಯ ಸುಖಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಇವನ ಗೋಳು ಮೋರೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡಳು. ಅವಳ ಅಸಮಾಧಾನ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಆಗ್ರಹವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಅವಳು ವೇಮನನನ್ನು ಅವನ ತಂದೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅನಾದರಣೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಆತನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ವೇಮನನನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದಳು. ಇದು ಸಂತತವಾಗಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿತು. ಅವನೇನು ಮಾಡಿದರೂ ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಅವನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಹಿಡಿದು ದಂಡಿಸಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದಳು. ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಲೋಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೆಟ್ಟದಷ್ಟು ಮಾಡಿ ಗಂಡನಿಗೆ ದೂರು ಕೊಟ್ಟಳು. ಅವನು ವೇಮನನನ್ನು ದಂಡಿಸಿದಾಗ ಅವಳು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಹರ್ಷಪಟ್ಟಳು. ಅವಳ ಸ್ವಂತ ಮಗುವೆಂದು ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ವೇಮನನ ಪಾಡು ಬಹಳ ಕಠಿಣವಾಯಿತು. ಅಭಿಮಾನಿಯೂ ಧೀರನೂ ಆಗಿದ್ದ ವೇಮನ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನು ದಿವಂಗತಳಾದ ತಾಯಿಯ ಮೇಲಿನ

ಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದ ಆ ಹೆಂಗಸಿನ ದೆಸೆಯಿಂದೊದಗಿದ ಕ್ಲೇಶ ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಮೌನದಿಂದ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು.

ವೇಮನ ಯುವಕನಾದನು. ಅವನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿದ ಅಸುಖದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ರೋಸಿಹೋಗಿ ಅವನು ದೇವದಾಸಿಯರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದನು. ಯಾವುದನ್ನೂ ಆರೆಬರೆ ಯಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವದವನಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ವೇಮನ ಕುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಟನಾಗಿ ಹಲವರು ವೇಶ್ಯೆಯರ ಸಂಗ ಮಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳ ಮೇಲೆ ಮೋಹಗೊಂಡನು. ಅವಳು ಯುವತಿ, ಲಾವಣ್ಯವತಿ ಮತ್ತು ನಿಪುಣೆ. ಅವಳು ಹಾಡಬಲ್ಲಳು. ತೋಡಿ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಪಂಡಿತೆ. ಅವಳು ವೀಣೆ ನುಡಿಸಬಲ್ಲವಳು. ಉದ್ಭಟನೂ ಒರಟನೂ ಆದ ವೇಮನನ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಹುಟ್ಟಿತು. ಅವನನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಪಳಗಿಸಲು ಅವಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟೇನೂ ಶ್ರೀಮಂತನಲ್ಲದ ಒಬ್ಬನೇ ಯುವಕನನ್ನು ಅವಳು ಮೋಹಿಸಿದ್ದು ಅವಳ ತಾಯಿಗೆ ಯೋಚನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ವೇಮನ ತನ್ನ ಉಪಭೋಗಕ್ಕೆ ಹಣಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನಾದರೂ ಆದು ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ನಿಯತವಾಗಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಯಾವುದೋ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಾಕಿದಾರನಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಒಡನೆಯೇ ಆ ಮುದಿಹೆಂಗಸು ಅವನ ಭೇಟಿಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಒಳನುಗ್ಗಲು ಯತ್ನಿಸಿದ ವೇಮನ, ಆದರೆ ಆ ಮುದಿಬೆಕ್ಕು ಕಾವಲಿದ್ದು ಅವನನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿಬಿಡುತ್ತಾಳೆ. ವೇಮನ ನೊಂದ ಹೃದಯದಿಂದ ಕೃತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ದುರಾಸೆಯ ಆ ಮುದುಕಿಯನ್ನು ಕೊಲೆಮಾಡುವ ಯೋಚನೆಯೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ನಡುವೆ ಆ ಯುವತಿಯಾದ ದೇವದಾಸಿ ವೇಮನನನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಬೇರೊಬ್ಬ ವಿಟನನ್ನು ಆದರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ವೇಮನನ ನಿರಾಸೆ ಮತ್ತು ಅಸಹ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದವು.

ವೇಮನನ ಹದವಾದ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವನ ತಂದೆ ಬಲವಂತ ದಿಂದ ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನದ ಮೊದಲ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳು ಆನಂದಮಯವಾಗಿ ಕಳೆದುವು. ಒಂದು ಮಗು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಬಂತು. ವೇಮನ ಸುಖಸಂತೃಪ್ತಜೀವನದ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆ ಕನಸು ಬೇಗನೆ ಒಡೆಯಿತು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿಗೂ ಮಲತಾಯಿಗೂ ಸಂತತವಾದ ಜಗಳಗಳು ಆರಂಭವಾದುವು. ಅಪ್ರಿಯವಾದ ಘಟನೆ ನಡೆಯದ ಒಂದು ದಿನವಾಗಲಿ ಗಂಟೆ ಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಆಯಿತು. ಅವಿಭಕ್ತಸಂಸಾರ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಮನ ಗಂಡು ವೇಮನ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿದನು. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಕಷ್ಟಗಳು ಕೊನೆಗಾಣಲಿಲ್ಲ; ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿದವು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಗೃಹಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಳಲ್ಲ. ಅವಳು ಸೋಮಾರಿ ಮತ್ತು ದಂಧರಾಳಿ. ಅವನ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ಅವಳ ಅಡಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಪ್ರಿಯವಾಯಿತು. ಅವಳ ಬಡಿಸಾಟಿಕೆ ಸಹನಾ ತೀತವಾಗಿತ್ತು. ಸದಾ ಅವನನ್ನು ಅವಳು ತಪ್ಪು ಹಿಡಿದು ಕಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವನ ಮೇಲಿನ ಸಿಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಅವಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವನ ಅಶಿಕ್ಷಿತರಾದ ಮಕ್ಕಳು ವೇಮನನ ಅಸುಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು.

ಅವಿಭಕ್ತಸಂಸಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಮೇಲೆ ವೇಮನ ತನ್ನ ಪಾಲಿನ ತೋಟ ಹೊಲಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸಾಗುಮಾಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಲಾಭಪ್ರದವಾದ ಕಬ್ಬು, ಎಣ್ಣೆಬೀಜ ಮೊದಲಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊಂಚ ಕಾಲಾನಂತರ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಆಸುಖದಿಂದ ಕೃಷಿಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಸಡ್ಡೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಬೆಳೆ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳೆದು ಸಂಸಾರದ ವೆಚ್ಚ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಸಾಲದ ನೆರವಿನಿಂದ ವೇಮನ ಹೇಗೋ ಕಾಲ ತಳ್ಳಿದ. ಒಂದು ವರ್ಷ ಅವನ ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಳೆ ಈತಿಯಾಧೆಗೊಳಗಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಯಿತು; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಡೆದ ಮಿಗಿಲು ಬಂಡವಾಳ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಅವನ ಸಾಲಿಗರು ಹಣತೀರಿಸಲು ತಗಾದೆ ಹೂಡಿದರು. ಅವನ ಮನೆ ತೋಟಗಳನ್ನು ಸಾಲಕ್ಕೆ ಜಮಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ಬೆದರಿಸಿದರು.

ಈ ಉತ್ಕಟ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವೇಮನ ರಸವಾದದ ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಮನಸೋತನು. ಕೀಳು ಲೋಹವನ್ನು ಚಿನ್ನ ಮಾಡುವ ರಹಸ್ಯ ಬಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಜನರನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗಿದನು. ರಕ್ತರನೇಕರು ಅವನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದರು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವೇಮನ ಮಾನವನ ಕೀಳು ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಬಂಗಾರಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಸ್ತುವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಬಲ್ಲ, ಅಂದರೆ ಸಾರ್ಥಕವಾದ ಶುದ್ಧ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲಿಸಬಲ್ಲ ಗುರುವನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಇದು ವೇಮನನ ಜೀವನಕಥೆಯ ಭ್ರಮಾತ್ಮಕ ಕಲ್ಪನೆಯೇ? ಅಂದರೆ ಇದು ತರ್ಕಬದ್ಧ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಹೊಸ ದಂತಕಥೆಯೇ? ಈಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕಠಿಣ. ಈ ಕಥೆಯ ಒಂದೊಂದು ಅಂಶಕ್ಕೂ ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಧಾರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ವೇಮನನ ಕೃಷಿಕರ್ಮಗಳ ಪರಿಚಯ, ಅವನ ಆಹಾರದ ಅಭಿರುಚಿ, ಕೆಲವು ಪಶುಪ್ರಾಣಿಪಕ್ಷಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗಿದ್ದ ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಉಳಿದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಪ್ರೀತಿ, ಅವನ ಸಂಗೀತಪ್ರೇಮ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತೋಡಿ ರಾಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಿದ್ದ ಉತ್ಸಾಹ ಮತ್ತು ಇಂಥ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಪದ್ಯಗಳು ಯಥೇಷ್ಟವಾದ ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಅವನ ಚಿಕ್ಕತನದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಭವಿಸಿದ ಮಾತೃವಿಯೋಗ ಅವನ ಮಲತಾಯಿಯಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿದ ಕ್ರೌರ್ಯ, ದೇವದಾಸಿಯ ಮೇಲಿನ ಮೋಹ, ಅಸುಖಮಯವಾದ ಅವನ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನ ಮತ್ತು ರಸವಾದದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಿದ್ದ ತೀವ್ರಾಸಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ರುಜುವಾತು ಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ.

ಮಾತೃಭಕ್ತಿ ವೇಮನನ ಉಪದೇಶದ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಅಂಶ. “ತಾಯಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡವ ತನ್ನ ದೇವರನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡವನು” ಎಂದಿದ್ದಾನೆ ವೇಮನ. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೇಳಿಕೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಅವನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವದ ವಿವರಣೆಯೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುವ ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ. “ತಾಯಿ ಜೀವಿಸಿರುವಾಗ ಮಾತೃ ನಿನಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ; ಅವಳು ಹೋದ ಬಳಿಕ ನಿನಗಾಗಿ ಯಾರೂ ಚಿಂತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಕಾಲ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವಾಗಲೇ

ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು.” ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮರಣಾನಂತರ ತನ್ನನ್ನು ಕ್ರೂರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಡ್ಡೆಮಾಡಿದರೆಂಬ ಭಾವನೆ ಇರದಿದ್ದರೆ ವೇಮನ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನೇ? ಅದರಲ್ಲಿ ವೇಮನನ ಆಳವಾದ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಕೇಳಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅವನ ವಿಷಣ್ಣಮನದ ಗೋಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ತಾಯಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದಾಗ ತಾನು ಸತ್ತುತ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಿಷಾದ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆಯಷ್ಟೆ?

ಅಷ್ಟೇ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯ “ಮಲತಾಯಿಯು ಸದಾ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವಂತ ತಾಯಿಯ ಸಹನೆಯನ್ನು ತೋರಲಾರಳು. ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಆಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ತಾಯಿಯಿಲ್ಲದ ತಬ್ಬಲಿಯಾಗಿ ದೀರ್ಘಕಾಲ ಮಲತಾಯಿಯ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಬಲ್ಲವನೇ ಈ ಮೇಲಿನ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬಲ್ಲನು.

ಇನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಅವನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೇರವಾದ ಸೂಚನೆಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. “ದೇವದಾಸಿ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟಪಡಬಹುದು, ಅವಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಲೂ ಬಹುದು; ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲ ಅವಳ ತಾಯಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಅಪಮಾನಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಾರದು. ಇನ್ನೂ ತಾಯಿ ಸಾಯದೆ ಇರುವ ದೇವದಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಹೀನಾಯ.” ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಇದು ದೇವದಾಸಿ ಕಥೆಯ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದ ವಿವರಣೆಯಂತಿದೆ; ಆದರೆ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ವಿವರಣೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೆ. “ವಿಟನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಮೋಹ ಕರಗಿ ಸೊಳೆಯನ್ನು ಅಸಹ್ಯದಿಂದ ಕೈಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಅವಳ ಗತಿ ಏನಾಯಿತೆಂದು ಯೋಚಿಸುವುದೇಕೆ? ಬಾಳೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಉಂಡು ಅದನ್ನು ಬಿಸಾಟಾಗ ಅದು ಚರಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ ನಷ್ಟವೇನು?” ವೇಮನ ದೇವದಾಸಿಯಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗಿ ಅಪಮಾನಪಟ್ಟಾಗಿನ ಮನೋಭಾವದ ಚಿತ್ರವೇ ಇದೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಅನುಚಿತವಾದೀತೆ? ಅವನ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಸುಸ್ಪಷ್ಟ ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂದರೆ ಸಾಲದ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನೀಡಿರುವ ಕಟ್ಟುಗ್ರವಾದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ. “ಯಾವನು ಸಾಲವಿಲ್ಲದವನೋ ಅವನೇ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೀಮಂತನು.”

ಹೀಗೆಯೇ ಅವನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವೇಮನನ ಸಾಂಸಾರಿಕಜೀವನ ಅತ್ಯಂತ ಅಸುಖಕರವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಲವು ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅವನು ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡದುದರಿಂದ ಅವನ ಸಂಸಾರ ಅಸುಖಮಯವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಡದು. ಅವನು ಬದುಕಿನ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇಕೆ, ದೇವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ, ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರುವವರೆಗೂ ವೇಮನನಿಗೆ ಗೃಹೀಜೀವನದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಗೌರವವಿತ್ತು. “ಪ್ರೀತಿಸುವ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರೆ ಸ್ವರ್ಗಬೇಕೆಂದು ಏಕೆ ಮೊರೆಯಿಡಬೇಕು?” ಎಂದು ಅವನು ಕೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಮಾತು ಹೇಳಿದವನೇ ತನ್ನ ಆಮೇಲಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಗಯ್ಯಾಳಿ ಚಂಡಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು, ಕೃತಘ್ನರಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬೈಯುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ತನ್ನ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿನ ವಿಷಾದವಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನು ಕಾರಣವಿರಬಹುದು? ವಿರಸ ದಾಂಪತ್ಯ

ವಲ್ಲದೆ ಬೇರಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ವೇಮನನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಕಹಿ ಬಂದಿರಬಹುದು? ವೇಮನ ಕಾಡುವ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚುವ ಎಕ್ಕಡ, ಕಣ್ಣಿನೊಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಮರಳ ಕಣ, ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಮುಳ್ಳು, ಕಿವಿಹೊಕ್ಕ ಜೇನು ನೋಣ. ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಜನ ಪದೇ ಪದೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಅಂಶ ಒಂದೇ. ಅದು ವೇಮನ ರಸವಾದದಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿದ ತೀವ್ರಾಸಕ್ತಿ*. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಪದ್ಯಗಳು ಅನೇಕವಿವೆ. ಅವನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಆ ಸ್ವರ್ಶವೇದಿಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಪತ್ತೆಮಾಡಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಿಷ್ಯರು ಹಲವರಿದ್ದಾರೆ.

ವೇಮನನಿಗೆ ಬದುಕು ಪುಷ್ಪಶಯ್ಯೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ; ಅವನ ಪಾಲಿಗೆ ಅದು ಅನೇಕ ಹಳ್ಳ ಕೊಳ್ಳಗಳ ಅಪಾಯಕಾರಿ ತಿರುವುಗಳ ಕಾಡುರಸ್ತೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ವೇಮನ ಅನೇಕಸಲ ಎಡವಿ ಮುಗ್ಗರಿಸಿ ಬಿದ್ದ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಸಲವೂ ಎದ್ದು ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ. ಅವನು ವಿಶೇಷವಾದ ಕಷ್ಟ, ಕ್ಲೇಶ, ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅವನ ಪಾಲಿನ ದುಃಖ ಹೆಚ್ಚಿನದೇ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ವೇಮನನನ್ನು ದೃಢಚಿತ್ತನೂ ಸುಸಂಸ್ಕೃತನೂ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿರೋಧಿಯೂ ಆದ ಧೀರಪುರುಷನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದುವು. ಅವನ ಮಾತು ಕಹಳೆಯಂತೆ ಮೊಳಗ ತೊಡಗಿತು.

ಅವನ ದರ್ಶನದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದು ಮಾನವ. ಡಾ|| ಎಲ್. ಡಿ. ಬಾರ್ನೆಟ್‌ರವರು 'ದಿ ಹಾರ್ಟ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ' ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವೇಮನನು ಮಾನವಿಕ ವಿಷಯವಾವುದರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಉದಾಸೀನನಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸಮಂಜಸವಾಗಿದೆ. ವೇಮನನ ಮಾನವಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬಾರ್ನೆಟ್ ಬಹಳ ವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಹೀಗೆ ಘೋಷಿಸಿದರು.

“ಮಾನವ ಜನಾಂಗದ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನೂ ಉಪದೇಶಕರುಗಳನ್ನೂ ಹೃದಯಶೋಧಕನು (ಆ ಭಗವಂತನು) ತಕ್ಕಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತೂಗಿದಾಗ ಅನೇಕ ಉನ್ನತರೂ ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತವರೂ ತೆಲಂಗಾಣದ ಈ ದೀನ ರೈತನಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯವರೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.”

* ಈ ಕಥಾವುನರಚನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ನಾನು ಶ್ರೀ ರಾಜ್‌ಪಲ್ಲ ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮರಿಗೆ ಋಣಿ.

ಅಂಧಕಾರದ ದ್ವಿರಾತ್ರಿ

In double night of darkness and of shades

—Milton

ವೇಮನನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಕವಿತೆ ಮತ್ತು ದರ್ಶನಗಳ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಅವನ ಕಾಲದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನ ಜೀವನ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಿಚಾರ ಎಲ್ಲ ಆ ಕಾಲದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ಸಮಕಾಲಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಸತ್ವ ಮತ್ತು ಪೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯೇ ಕಾಲದ ಎಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಅನಂತಕಾಲದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಎಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯಿದ್ದರೂ ಭೂತ ವರ್ತಮಾನಗಳ ಮೂಲಾಧಾರವಿಲ್ಲದವನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಗಾಳಿಗೆ ಹಾರಾಡುವ ತರಗಲೆಯಂತೆ ಚಪಲನಾಗಿದ್ದು ಕಡೆಗೆ ವಿಸ್ಮೃತಿಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಸಮಕಾಲೀನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ರೂಢಮೂಲನಾಗಿದ್ದ ವೇಮನ “ಕಾವ್ಯ ಸತ್ಯದ ಪ್ರತಿಮೆಯೇ ಹೊರತು ಬರಿಯ ಮಾತಿನ ವ್ಯಾಯಾಮವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದನು. ಕಾವ್ಯ ಯಾವುದೋ ದೂರದ ಕಾಲ ದೇಶಗಳ ಮಾದರಿಗಳ ವ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಶಂಸೆಯಲ್ಲ.” ಆದರೆ ಅದು ಸ್ವದೇಶ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಜೀವದ ಉಸಿರಿನಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಹತ್ತಿರವಾದದ್ದು. ಅವನು ತನ್ನ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾಲದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಾವಾಗಲೇ ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳ ವ್ಯಾಸಂಗದಿಂದ ಅವನ ಜೀವನ ಕಥೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವನ ಜೀವಿತಕಾಲದ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಅದು ಅವನತಿಯ ಕಾಲ; ಅಸಭ್ಯತೆ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಕೃತಿಯ ಕಾಲ. ಐಹಿಕಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಡತನ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮನದಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಭ್ಯತೆ, ಒರಟುತನ, ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕೃತಿಯ ಕಾಲ ಅದು. ಆಂಧ್ರ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ, ಅದು ಮಧ್ಯಯುಗದ ಅತ್ಯಂತ ಕೀಳಾದ ಕಾಲ; ಅದು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ “ಗಾಢಾಂಧಕಾರದ ದ್ವಿರಾತ್ರಿ.”

ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಆ ಕಾಲದ ಧಾರ್ಮಿಕಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ವೇಮನ ವೀರಶೈವ. ಅದು ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಶಿವಾರಾಧನೆಯ ಪಂಥ, ಆದರೆ ಅದು ವೇಮನನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೋರಾಟ, ಸುಧಾರಣೆ, ಎರಡನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಾಬ್ದದ

ಬಸವ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ಅದು ಬಹುದೇವತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ವೈದಿಕ ಯಾಗಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಪುರೋಹಿತತಂತ್ರವನ್ನು ಹೀಗೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಜಾತಿಭೇದಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪದು; ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಅಸಮಾನತೆ, ಅಸ್ವಸ್ವತೆಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಎಲ್ಲ ವಿಧವಾದ ಉಗ್ರ ದೇಹದಂಡನೆಯ ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಉಪದೇಶವೆಲ್ಲ ನಿಷೇಧಾತ್ಮಕವಲ್ಲ. ವೀರಶೈವಧರ್ಮ, ಅನುಭವವೇದ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನ, ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಆಧಾರಿಸಿದ ನಂಬಿಕೆ, ಅಂತರ್ಜಾತೀಯ ವಿವಾಹಗಳಿಂದ ಸಾಧಿತವಾಗುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆ, ಕುಟುಂಬ ಜೀವನದ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ, ಶ್ರಮ ಜೀವನದ ಘನತೆ ಮತ್ತು ನೀತಿತ್ವಗಳ ಪರಿಪಾಲನೆಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಮಾನವೀಯತೆಯ ತತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ವಿಶ್ವಸೌಭ್ರಾತೃತ್ವ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣನ ಈ ವೀರಶೈವಧರ್ಮವನ್ನು ಅಂಧಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತಂದವರು ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತ, ಪಂಡಿತ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥ ಮತ್ತು ಇತರರು. ಅದು ಬೇಗನೆ ಹರಡಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಾಜದ ಅಳತೆಗೋಲಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಕೊನೆಯ ಅಸ್ವಸ್ವತರವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳವರೂ ವೀರಶೈವಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು. ಅದು ಒಂದು ನವಜೀವನದ ಉಷ್ಣಕಾಲ. ಆ ಕಾಲದ ವಿಚಾರಪರರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ವೀರಶೈವಧರ್ಮ ಪ್ರಬಲವಾದ ಒಂದು ಸುಧಾರಣೆಯ ಚಳವಳಿಯಾಯಿತು.

ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವಮತವು ಅದರ ಧೈಯವಾದವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವೇಮನನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದರ ಮೂಲರೂಪದ ಒಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರದಂತೆ ಆಗಿತ್ತು. ಜಾತಿ ಭೇದವನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ವಿಫಲತೆ ಹೊಂದಿ, ಆಗಲೇ ಬಹು ಛಿದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಹಿಂದೂಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಜಾತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು—ವೀರಶೈವ ಜಾತಿ! ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅದು ಎರಡು ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ವಿಂಗಡಣೆಯಾಗಿ ಆರಾಧ್ಯರು ಮತ್ತು ಜಂಗಮರು ಎಂಬ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳು ಮೂಡಿದುವು. ಆರಾಧ್ಯರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು; ಜಂಗಮರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ವೀರಶೈವಧರ್ಮ ಹೊಸಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನೂ ಪುರೋಹಿತರ ಒಂದು ಹೊಸವರ್ಗವನ್ನೂ ಅನಂತವಾದ ಪುರಾಣ ಕಥಾಜಾಲಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿತು. ಅನೇಕ ಹೊಸ ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಗಳು ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದುವು. ಧರ್ಮದ ಆತ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬಾಹ್ಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನವಾಯಿತು. ಲಿಂಗಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ ವಿಭೂತಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಿಯತ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನಾಮ ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಗೊತ್ತಾದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಯಾತ್ರಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಆಗಾಗ ಹೋಗಿಬಂದರೆ ಧರ್ಮದ ಕರ್ತವ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ ಧರ್ಮ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯಾಯಿತು. ಮನೋವೇದಕವಾದ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನ ತೀವ್ರವಾದ ವಿಷಾದವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ವೇಮನ “ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಶಿವಪೂಜೆ, ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಆಚಾರ, ಭಾಂಡ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಅಡಿಗೆ, ಇವುಗಳಿಂದ ಏನು ಲಾಭ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಾನೆ. ವಿಶಾಲವಾದ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಅನ್ಯಧರ್ಮಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಹನೆಯಿರಬೇಕೆಂದು ವಾದಿಸಿ ವೇಮನ “ಕುಂಡ ಎಂದರೂ, ಕುಂಭ ಎಂದರೂ ಮಂಡಕೆಯೆಂದೇ ಅರ್ಥ,

ಹಾಗೆಯೇ ಕೊಂಡ ಎಂದರೂ, ಪರ್ವತ ಎಂದರೂ ಬೆಟ್ಟವೆಂದೇ ಅರ್ಥ. ಉಪ್ಪೆಂದರೂ ಲವಣವೆಂದರೂ ಒಂದೇ ಪದಾರ್ಥ! ವಿವಿಧವಾದ ಹೆಸರುಗಳಿದ್ದರೂ ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ!” ಎಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಸ್ವಧರ್ಮಿಯರಾದ ವೀರಶೈವರೊಡನೆ ತರ್ಕಿಸಿ ಫಲವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಅವನು ಆಸ್ತೋಟಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ನಮ್ಮ ಪಡ್ಡರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಸಮನಾದುದಿಲ್ಲ; ವಿವಿಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ವೇಷಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಧಾರಿಯನ್ನು ಮೀರಿಸಬಲ್ಲವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.”

ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮವೂ ಉನ್ನತ ಆದರ್ಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುಧಾರಕ ಪಂಗಡವಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿತು. ವೇಮನನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದೂ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅವರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿಯೇ ಒಳಪಂಗಡಗಳ ವೈಮನಸ್ಕ ಅತ್ಯಂತ ಉಗ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ತೆಗೆಲೆ ವಡಗಲೆಗಳ ಜಗಳದ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಸಾಕು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬನೇ ದೇವನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಉಪಾಸಕರೇ. ಆದರೂ ಅವರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ವಿಷ ಕಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಆಮೇಲೆ ಬಂದ ಬ್ರೌನ್‌ರವರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಈ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳ ವೈರದ ಮೂಲಕಾರಣ ಅವರು ಹಣೆಯಮೇಲೆ ಧರಿಸಬೇಕಾದ ತಿಲಕದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಆಗಿದೆ. ಬ್ರೌನ್‌ರವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ವಿವಾದದ ಉಗ್ರತೆ “ತೀವ್ರ ಅಶಾಂತಿಗೂ ಅನೇಕರ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.”

ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಗಳವರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಲಹಗಳು ಇನ್ನೂ ಕ್ರೂರವಾದುವು. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಉಗ್ರ ಕಾಳಗಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ವಿವೇಕ ಶೂನ್ಯವಾದ ರಕ್ತಪಾತದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಗಲಭೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಳಗೇ ಕುದಿಯುವ ದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ತೀವ್ರ ಉದ್ವೇಗ ತುಂಬಿತ್ತುಕು ತ್ತಿದ್ದುವು. ಆಗ ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯಬಹುದಾದ ಸಂಧಾನ ಕಾಲದಂತೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ವೈಷ್ಣವನು ಶೈವನೊಬ್ಬನನ್ನು ಆಕಸ್ಮಾತ್ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ತಪ್ಪದೆ ಶುದ್ಧಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಈಗ ನಂಬುವುದು ಕಷ್ಟವೆನಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ವೈಷ್ಣವನ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಶೈವನಿಗೂ ಮೈಲಿಗೆ ತಟ್ಟಿ ಅಪವಿತ್ರತೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಮೂರ್ಖತನವನ್ನು ಕಂಡು ವೇಮನ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ “ಶೈವನಿಗೂ ವೈಷ್ಣವನಿಗೂ ಏನಂ ಭೇದ? ಇಬ್ಬರೂ ಸತ್ತಾಗ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಹೂಳಿದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಸುಡುತ್ತಾರೆ! ಇದಿಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಳಗವೇಕೆ?” ಅವನು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ “ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕಮತಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಯಾವುದೂ ದೃಢವಲ್ಲ, ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ. ಶಾಶ್ವತವಾದುದೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಸತ್ಕರ್ಮ ದುಷ್ಟಕರ್ಮಗಳು ಮಾತ್ರವೇ. ಆಳವಾಗಿ ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವಮತಕ್ಕೂ ಸತ್ಯದ ಸರ್ವಸ್ವಾಮ್ಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಪಟ್ಟಭದ್ರ ಹಿತಗಳುಳ್ಳವರ ಸಂಗಡ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವುದು ವಿಫಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಅವನು ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೆ, ಮತಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. “ಧರ್ಮದ ಕಸಬಿನವರಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಜನ ಮೋಸಗಾರರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವಿರಬೇಕು. ಅವರು ಮಿನುಹಿಡಿಯಲು ಹೊರಟ ಬಕಪಕ್ಷಿಗಳ ಮಂದೆಯಂತೆ ಇರುತ್ತಾರೆ.”

ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಗಳು ಕೀಳುಟ್ಟುಕ್ಕಿಳಿದ ಮೇಲೆ ವೈದಿಕ ಯಾಗಗಳು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಹೊಂದಿ ದವು. ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಅಳತೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಯಾಗಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ವೇಮನ ತನ್ನ ನೇರವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ನಿಮ್ಮ ಉನ್ನತ ಅಂತಸ್ತಿನ ಹಕ್ಕು ಏತರಲ್ಲಿದೆ? ಯಜ್ಞದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಸಹಾಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಥವಾ ಪವಿತ್ರವಾದ ಯಾಗಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಹುರಿದು ತಿನ್ನುವುದರಲ್ಲಿಯೇ?” ಎಂದು ಅವನು ವೈದಿಕ ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಖಂಡನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. “ನೀವು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಿಂಹಗಳಂತೆ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಸಿಂಹಬಲವನ್ನು ಆ ಬಡ ಮೇಕೆಗಳ ಕತ್ತ ಮುರಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ತೋರಿಸಬೇಕೆ?” ಇನ್ನೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಅವನು ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ಉದಾತ್ತ ಧೈಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾಡುವ ಆತ್ಮಯಜ್ಞವು ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲವೆ?” ವೈದಿಕರೀತಿಯ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವವನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ರಂಭೆಯ ಅನುರಾಗಪಾತ್ರರಾಗುವನೆಂದು ಒಂದು ನಂಬಿಕೆ. ಈ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ವೇಮನ ಈ ಸವಾಲು ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ: “ತಂದೆ ಮಗ ಇಬ್ಬರೂ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಇಬ್ಬರೂ ರಂಭೆಯ ಶಯ್ಯಾಭಾಗಿಗಳಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಅಗಮ್ಯಗಮನದ ದೋಷ ಹತ್ತುವುದಿಲ್ಲವೆ?” ವೇಮನ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಕಾಲದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನೂ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಕೆಳಮಟ್ಟಕ್ಕಿಳಿದಿದ್ದು ವೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಇನ್ನೇನೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರಭುತ್ವವಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ರಾಜರು, ಪಾಳೆಯಗಾರರೇ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅವರು ಎಷ್ಟು ದುರ್ಬಲರಾಗಿದ್ದರೆಂದರೆ ವೇಮನನೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ “ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಪುಂಡ ಆಳುವ ರಾಜನನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು.” ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಮಿಕ್ಕಲ್ಲ ಬಲಹೀನರಂತೆ ಅರಸರು ಕೂಡ ಸಿಡುಕರೂ ಚಪಲಚಿತ್ತರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಸುತ್ತಲೂ ಹೊಗಳುಭಟ್ಟರ ಮಂದೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಆ ಮುಖಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅದು ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಆಹಾರದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳ ಸೋಮಾರಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಜನರನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಒಬ್ಬ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವೇಮನ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. “ಅವನ ಮಗ ಒಬ್ಬ ಭಂಡ, ಅವನ ಮಿತ್ರನೊಬ್ಬ ಚಾಡಿಕೋರ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಂತ್ರಿ ಒಬ್ಬ ಹೆಡ್ಡೆ. ಸಹಜವಾಗಿ ಕಪಿ ಮಂಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವಷ್ಟು ಸುಖವಾಗಿ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಇರಲಾರದು.” “ಅಲ್ಲನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ದೊಡ್ಡ ವರನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಲಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಚಪ್ಪಲಿ ತಿನ್ನುವ ನಾಯಿಗೆ ಕಬ್ಬಿನ ಸವಿ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು?” ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವೇಮನ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವೇಮನ ಒಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಮಾತು ಆಡಿದ್ದಾನೆ. “ರಾಜನನ್ನು ನಂಬಬಾರದು, ಅವನ ಊಳಿಗ ಸಲ್ಲದು. ಅದು ಕ್ರೂರವಾದ ನಾಗರ ಹಾವಿನ ಸಹವಾಸಕ್ಕೆ ಸಮ.”

ಅಂಥ ದುರ್ಬಲರೂ ದುಷ್ಟರೂ ಆದ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವ, ಆಸ್ತಿ, ಯಾವುದಕ್ಕೂ ರಕ್ಷಣೆ ಇಲ್ಲ. ದರೋಡೆಕೋರರು ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಾವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವವರು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥವರನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ವೇಮನ ಹೀಗೆ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ. “ನೀವು ಜನಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದೀರಿ; ಹಾನಿಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನೇ ಲೂಟಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಈಗ ನೀವು ಯಾವ ದಂಡನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ನೀವು ಯಮನ ಆಗ್ರಹದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೀರಾ?” ಕಠಿಣಚಿತ್ತರಾದ ಅಪರಾಧಶೀಲರಿಗೆ ಯಮಧರ್ಮನ ದಂಡನೆಯ ಮಾತು ಭೀತಿ ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದು. ಅದರಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಜನಹಿಂಸೆಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡರು. ಬಹುಶಃ ವೇಮನನ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಮಾತಿಗೂ ಏನೂ ಗೌರವ ಬಂದಿರಲಾರದು. ಅರಾಜಕತೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕ್ಷಾಮಡಾಮರಗಳು ಸಂಭವಿಸಿ ಜೀವನಸ್ಥಿತಿ ಕುಗ್ಗಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಕಲೆ, ಕುಶಲಕರ್ಮ, ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳೂ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೆ. “ಜನಹಸಿವಿನಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟಿರುವಾಗ ಕಲೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯಬೇಕು? ಹಸಿಯ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ನಿಂತೀತೆ?” ಎಂದು ವೇಮನ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ವೇಮನ ಅಂಥ ಅಜ್ಞಾನದ, ಅವನತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಒಬ್ಬನೇ ಅಂದಿನ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ದುರಾಚಾರಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದುದು ಅವನಿಗೆ ಕೀರ್ತಿಪ್ರದವಾದ ವಿಚಾರ. ಕೆಲವು ಸಲ ಅವನು ಖಂಡಿತವಾದಿಯಾಗಿರಬಹುದು; ಕ್ರೂರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವನು ಮೃದು ಸ್ವಭಾವದ ಸ್ನೇಹಪರನೂ ಸಂಯಮಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಜನ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯ ಪಂಡಿತವೇಷಿಯೆಂದೂ ಹುಚ್ಚನೆಂದೂ ಹೇಳಿದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಆ ಕಾಲದ ಜನಜೀವನದ ಹುಳುಕು ಕೊಳಕುಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ತೊಡಗಿಸಿದುದು ಅವನ ವಿವೇಚನಾಪರತೆಯೇ ಹೌದು. ಜನರು ತನ್ನನ್ನು ದೂಷಿಸಲು ಬಳಸಿದ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನೇ ಬಿರುದುಗಳಂತೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಅಪೂರ್ವದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದನು. ಮಧ್ಯಯುಗದ ಭಾರತದ ಕವಿದಾರ್ಶನಿಕರಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ವೇಮನನೇ ಕೊನೆಯವನು; ಆದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾದ ವಿಚಾರ.

ಕವಿ ಉವಾಚೆ

His instant thought the poet spoke

—Emerson

ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಚಾರ್ಯರು ಈಗ ವೇಮನನನ್ನು ಕವಿ ಎಂದು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಅವರೇ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಿರಿಯ ಕವಿ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ವೇಮನ ಶತಕ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಾರ್ಹನೆಂದು ಅವರ ಭಾವನೆ. ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳು ಶತಕಗಳ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಮಕುಟ (ಪಲ್ಲವಿ) ಇದೆ. ಅಪೂರ್ವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಅತ್ಯಲ್ಪ. ಕವಿತೆಯ ಬಾಹ್ಯರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅದರ ಆತ್ಮವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೋಡಿದರೆ ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳಿಗೂ ಉಳಿದ ಶತಕಕಾರರ ಪದ್ಯಗಳಿಗೂ ಸುಣ್ಣು ಬೆಣ್ಣೆಗಳಿಗಿರುವಷ್ಟೇ ಭೇದವಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಶತಕ ಕವಿಗಳಿದ್ದಾರೆ—ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರು ಪ್ರಶಂಸಾಶೀಲರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೈವವನ್ನಾಗಲಿ ಅವರ ಶ್ರೀಮಂತ ಪೋಷಕ ನನ್ನಾಗಲಿ ಹೊಗಳಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ನೀತಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಾಗ ಅವರು ಪದೇ ಪದೇ ನೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ನೀತಿಗಳು ಕಾಪಿ ಬುಕ್ಕುಗಳ ಹಳಸಲು ವಾಕ್ಯಗಳ ಅಂತಸ್ತಿಗಿಂತ ಮೇಲೇರವು. ಅವರ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಸಾರವಿಲ್ಲದ ನೀರಸ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಂತೆ. ಅವರ ಶೈಲಿ ಸಾಧಾರಣ. ಅವರ ಕವಿತೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪ್ರೇರಿತವಾದದ್ದು. ವೇಮನ ಅದಕ್ಕೆ ತೀರ ವಿರೋಧ. ಅವನ ಸ್ವೋಪಜ್ಞತೆ, ಪ್ರಕೃತಿದರ್ಶನ, ಸಹಜ ಭಾವವ್ಯಂಜನ, ಆಳವಾದ ಚಿಂತನ, ಮತ್ತು ಧೀರೋಕ್ತಿ, ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಅವನನ್ನು 'ಶತಕಕವಿ' ಯೆಂದಾಗಲಿ, ಪಿ. ಚಂಚಯ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಜಾ ಭುಜಂಗರಾಯರು ತಮ್ಮ 'ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ಕರೆದಿರುವಂತೆ, 'ಶತಕ ಕವಿಗಳ ರಾಜ'ನೆಂದಾಗಲಿ ಕರೆಯುವುದು ವೇಮನನಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯವೇ ಸರಿ. ಆ ಪುಸ್ತಕದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಡಾ|| ಸಿ. ಆರ್. ರೆಡ್ಡಿ ಯವರು "ವೇಮನ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆಯ ಮಹಾ ನಕ್ಷತ್ರ" ವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅವನು ಮೇಲ್ಪರದ ಪುರಾಣ ಅಥವಾ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆಯದಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಮೇಲ್ಪರದ ಪ್ರೌಢಕವಿ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಅವನ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳ ಹೊಳಪು ಇದೆ. ಅವನ ಸಂದೇಶ ಶ್ರೇಷ್ಠಕವಿಗಳ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. 'ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ'ಯ ಜಂಟಿ ಲೇಖಕ ಚೆಜಮಿಯಾನ (Cazamian) ನ ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವೇಮನ ಮೇಲ್ಪರದ ಪ್ರೌಢಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ರಾಬರ್ಟ್‌ಬರ್ನ್ಸ್

ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತ "ಬರ್ನ್ಸ್‌ನ ಬರೆಹದ ಗುಣ ಒಂದು ಹಿರಿಯ ಪ್ರೌಢಿಮೆ—ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ—ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದ ಹಿರಿಯ ಪ್ರೌಢಿಮೆ—ಅದು ಸ್ವಸಂಪೂರ್ಣ."

ವೇಮನ ತನ್ನ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ; ಅವನು ಹೇಳಿದನು. ಅವನ ಕವಿತೆ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥನಂತೆ "ನಮ್ಮ ದಿಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡ ಭಾವೋದ್ರೇಕವಲ್ಲ"; ಆದು ಭಾವೋದ್ರೇಕ ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರವಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಹೊರಬಂದ ಕವಿತೆ. ಆವೇಶಗಳು ಶಾಂತವಾಗುವತನಕ ನಿಧಾನಿಸುವುದು ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವನ ಜೀವನದ ಆಸಕ್ತಿ ಆಳವಾದದ್ದು. ಅವನೇ ಭಾವಿಸಿದಂತೆ ವೇಮನನ ಕೆಲಸ ಕವಿಕರ್ಮವಲ್ಲ. ಅವನು ಯೋಗಿ ಮತ್ತು ಪ್ರವಾದಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಯಾವ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಗೂ ಗಮನ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ; ಬಹುಶಃ ಅವನು ಭರತ, ದಂಡಿ, ಅಭಿನವಗುಪ್ತ, ಹೇಮಚಂದ್ರ ಭೋಜ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವೀಣರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿರಲಾರ. ಆದರೂ ಅವನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಕವಿತೆಯನ್ನು 'ನುಡಿದನು'! ಅವನು ಹುಟ್ಟುಕವಿ. ಅವನ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದ ತೀವ್ರ ಭಾವಾವೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಚೆಲ್ಲದೆ ಇರಲು ವೇಮನನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವೇಮನನ ಕವಿತೆ ಒಮ್ಮೆ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ತೋರಿದರೆ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬೆಂಕಿ ಕಾರುವ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ; ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲಗಳನ್ನೆಬ್ಬಿಸುವ ತುಫಾನು ಗಾಳಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವೇಮನನ ಕವಿತೆ ಬೇರೆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿ ಬೇಸಗೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮೊದಲ ಮಳೆಯಂತೆ ತಂಪಾದ ತೆಂಗಾಳಿಯಂತೆ, ಉಷ್ಣಕಾಲದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕೂಜನದಂತೆ ಹಿತವಾಗಿ ರಮ್ಯವಾಗಿಯೇ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಡಾ|| ಸಿ. ಆರ್. ರೆಡ್ಡಿಯವರು 1950ರಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿನ ಆಕಾಶವಾಣಿಯಿಂದ (ಎ.ಐ.ಆರ್.) ಪ್ರಸಾರಮಾಡಿದ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ವೇಮನ "ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕವಿಯೂ ಹೌದು. ಸಹಜ ಕವಿಯೂ ಹೌದು." ಅವರ ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಹೇಳಬಹುದು. "ವೇಮನ ವಿದ್ಯಾವಂತನಲ್ಲ; ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅವನು ಪಂಡಿತನಲ್ಲ. ಆದರೆ ವೇಮನ ಉದಾತ್ತ ಚಿಂತನೆಯಿದ್ದ ಮಾನವ. ಅವನು ಅಗಾಧವಾದ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ, ಬದುಕಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಲೌಕಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ, ಅದರ ಆಳವನ್ನು (ಶೋಧಿಸಿ) ತಿಳಿಯಬಲ್ಲ ಜಾಣ್ಮೆಯುಳ್ಳವನು. ಅವನ ಕವಿತೆ ಮಾಲಿನ್ಯಕ್ಕೀಡಾಗದ ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರಿನ ಬುಗ್ಗೆ. ಭಾವದಲ್ಲಿಯೂ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರ, ಸಹಜ ಕವಿತೆ. ಮೂರು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಂದು ಪೂರ್ಣವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತತೆಯೇ ಚತುರಭಾಷಿಯ ಜೀವಾಳವಾದರೆ ವೇಮನನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚತುರೋಕ್ತಿಕಾರ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಉಪಮಾರೂಪಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊಲ ಗದ್ದೆಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಿಂದಲೂ ಗ್ರಾಮಜೀವನ ಮತ್ತು ಆವರಣದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕವಿ; ಸಹಜ ಕವಿಯೂ ಹೌದು."

ವೇಮನನ ತತ್ವಗಳನ್ನು, ವಿಚಾರಗಳನ್ನು, ವಿರೋಧಿಸುವವರೂ ಅವನ ಕವಿತೆಯ

ಶೈಲಿ ಅಸಾಧಾರಣವೆಂದು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕು. ಅದು ಸರಳ ಆದರೆ ನಿಸ್ಸಾರವಲ್ಲ. ಅದು ಮಧುರ; ಆದರೆ ವೆಗಟಲ್ಲ. ಜನತಾಭಾಷೆಯ ಓಜಸ್ಸು ವೈವಿಧ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ವೇಮನನ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಅವನು ಜನತಾಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಅವನ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಿಲ್ಲ. ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಹಸ್ಯಾನುಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾದವು; ಅವು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲ. ಅನುಭವ ಪಡೆದವರಿಗೆ ಅವು ಸತ್ಯ. ಅವುಗಳ ವಿವರಣೆ ಅನವಶ್ಯಕ. ಅವುಗಳ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಅವು ಅಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಅರ್ಥವಾಗದಂಥವು. ಎಲ್ಲ ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದಿಗಳೂ—ಹಿಂದು, ಕ್ರೈಸ್ತ ಅಥವಾ ಸೂಫಿ—ತಮ್ಮ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಅನುಭಾವಗಳನ್ನು ಅನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಬಳಸದೆ ತಿಳಿಸಲು ಅಶಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇತರ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಯೋಗಿಗಳಂತೆಯೇ ವೇಮನನೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾನೆ. “ನಿದ್ರೆಯ ಅನಂತರದ ನಿದ್ರೆ” “ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ ಜ್ಞಾನ” “ಆಕಾಶದೊಳಗಿನ ಆಕಾಶ” “ದರ್ಶನದ ಅಂತರ್ದರ್ಶನ” “ಮುಸುಕಿನ ಮರೆಯ ಜ್ಯೋತಿ” “ದೇಹದೊಳಗಿನ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಆತ್ಮದೊಳಗಿನ ದೇಹ”—ಇವು ವೇಮನನ ಬಳಸಿರುವ ಸಂಕೇತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವೇಮನನ ಹಲವು ಪದ್ಯಗಳ ಅರ್ಥ ಕ್ಲಿಷ್ಟ. ಆದರೆ ಅವು ಅಧಿವಾಸ್ತವಿಕ ಪಂಥದ ಕವಿತೆ ಅಥವಾ ಆಧುನಿಕ ಅಬ್ಸ್ಟ್ರಕ್ಟ್ ಕಲೆಗಿಂತ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಲ್ಲ. ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬಹುದೇ ಹೊರತು ವಿವರಿಸಲು ಶಕ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ವೇಮನನ ಶಿಷ್ಯರು ಕೆಲವರು ಅಂಥ ವಿವರಿಸಲಾಗದ ಒಗಟು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ.

ವೇಮನ ತನ್ನ ಕವಿತೆಗೆ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ವೃತ್ತ ಆಟವೆಲದಿ. ಅದು ಅವನ ಮನೋ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅದು ಅವನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಲ್ಲ; ಅದು ಬಹಳ ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ದೇಶೀವೃತ್ತ. ಅದರ ಅಕ್ಷರಾರ್ಥ ‘ನಾಟ್ಯರಮಣಿ’. ನನ್ನ ಯನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ನೂರಾರು ಕವಿಗಳು ಅದನ್ನು ಬಳಸಿದರಾದರೂ ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ವೇಮನನಂತೆ ಕುಣಿಸಿಲ್ಲ! ಕಾಳಿದಾಸನಿಗೆ ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ ಹೇಗೋ, ಭವಭೂತಿಗೆ ಶಿಖರಿಣಿ ಹೇಗೋ, ತಿಕ್ಕನನಿಗೆ ಕಂದಪದ್ಯ ಹೇಗೋ, ಶ್ರೀನಾಥನಿಗೆ ಸೀಸ ಪದ್ಯ ಹೇಗೋ, ಆಟವೆಲದಿ ವೇಮನನಿಗೆ ಹಾಗೆ; ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ನಾವು ಎರಡು ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಸರಳ (Blank Verse) ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪೋಪ್ ಕವಿ ‘ಹಿರೋಯಿಕ್ ದ್ವಿಪದಿ’ಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಕ್ಷಿಣಿ ಮಾಡಿದರೋ ವೇಮನನ ಆಟವೆಲದಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಯಕ್ಷಿಣಿ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹಿರೋಯಿಕ್ ದ್ವಿಪದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಅಟ್ಟನ್ ಸ್ಟಾಚಿ “ಅದು ಪೋಪ್‌ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು, ಅದರ ಪರಮಾವಧಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಅದರ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಆಟವೆಲದಿ ವೇಮನನ ಕೈಲಿ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ದೆಸೆ ಹೊಂದಿತು. ವೇಮನನಿಗೆ ಮುಂಚಿನ ಯಾವ ತೆಲುಗು ಕವಿಯೂ ಅದರ ಸರಳತೆ

ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ—ಅದರ ಪೂರ್ಣಲಾಭ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ.—ಅದರ ಲಯ, ಸ್ವರ, ಗತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

ವೇಮನ ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಆಟವೆಲದಿಯಲ್ಲದೆ ಇತರ ವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವು ವೇಮನನ ಪ್ರಧಾನ ಕೃತಿಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೂ ಏರಲಾರವು. ವೇಮನನ ಸಹಜವಾದ ಸರಳತೆ, ಋಜುತ್ವ, ಅವನ ಸಹಜ ತೀವ್ರತೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯಪಲ್ಲಿಯವರು ಅವೆಲ್ಲ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಲಹೆ ಸರಿ.

ವೇಮನ ಆಟವೆಲದಿಯನ್ನು ಬಳಸುವಾಗ ತೋರಿರುವ ಜಾಣತನ ಮತ್ತು ಕೈ ಚಳಕಗಳನ್ನು ಡಾ|| ಜಿ. ವಿ. ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಬಹಳ ಸಮರ್ಪಕೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ:

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವೇಮನ ಆಟವೆಲದಿಯ ಮೊದಲ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ತಾನು ಹೇಳಬಯಸುವ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ವಾಚಕರಿಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಹೋಲಿಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾಲು ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಲಂಕಾರ ಮಾತ್ರ, ಒಂದು ಮಕುಟ (ಅಂಕಿತ). ಈ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ ವೇಮನನ ಪದ್ಯದ ಅಂದವೆಲ್ಲ ಮೂರನೆಯ ಸಾಲಿನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ಗುರಿಗಾರನು ತನ್ನ ಗುರಿ ತಪ್ಪಬಹುದು. ಆದರೆ ವೇಮನ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಕವಿತಾ ಚಾತುರಿ, ಅವನ ಹಿರಿಮೆ, ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ನಾವೀನ್ಯ ಮತ್ತು ಲವಲವಿಕೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅದು ನಾಟುನುಡಿಯಾಗಿ ಓದುಗನನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಳಿದಾಸನು ಉಪಮೆಗಳ ಕವಿಯಾದರೆ ವೇಮನನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಕವಿ.¹

ವೇಮನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ತರುವನೆಂಬ ಒಂದು ಸಾಧಾರಣ ಭಾವನೆ ಇದೆ. ಡಾ|| ಕೃಷ್ಣರಾಯರಿಗೂ ಆ ಭಾವನೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಶೇಕಡ ಹದಿನೈದು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಇರುವುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ಪುನರಾವರ್ತನೆಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಹೋಗಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ವೇಮನನ ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಹೇವರಿಕೆಯ ಜಂತುಗಳಾದ ಕತ್ತೆ ಮತ್ತು ನಾಯಿಗಳು ತಪ್ಪದೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ವೇಮನನ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು ಬಹಳ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಔಚಿತ್ಯಭರಿತವಾಗಿದ್ದು ರಾಮಣೀಯಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಸದಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವನೆಂಬ ಭಾವನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಅವನ ಪದ್ಯರಚನಾಕ್ರಮದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು

¹ ಈ ಉದ್ಧರಣವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ವರ್ಣವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಮೂಲದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬದಲಾಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಹೇಳಬೇಕು. ವೇಮನ ತರ್ಕ ಪದ್ಧತಿಯ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಕೆಲವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಅವನು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲ ಪಾದ ಒಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು, ಎರಡನೆಯ ಪಾದ ವಿರೋಧವನ್ನು ಸವನ್ನೂ ಮೂರನೆಯದು ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಈ ರಚನಾ ಕ್ರಮವಿರುವ ಪದ್ಯಗಳು ಒಂದುನೂರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ.

ಭಾಷಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ವಾಕ್ಯಗಳ ಸೊಗಸು ತಗ್ಗುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಪ್ರಶ್ನಾತ್ಮಕ ವಾಗಿರುವ ಮೂರನೆಯಪಾದಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು. ದೀಪವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ದಿದ್ದರೆ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತೊಲಗಿಸುವೆ? ನಾಯಿಬಾಲಕ್ಕೆ ಜೋತುಬಿದ್ದು ಗೋದಾ ವರಿನದಿಯನ್ನು ದಾಟಬಲ್ಲೆಯಾ? ಒಂದು ಸೊಳ್ಳೆ ಆನೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬಲ್ಲದೇ? ಹಾಲಿನಿಂದ ತೊಳೆದರೆ ಇದ್ದಿಲು ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವುದೇ? ಕೆರೆ ಬತ್ತಿದ ಒಡನೆಯೇ ಬಕಗಳು ಅದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಹುಡುಗನ ಕೈಲಿದ್ದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪಂಜಿನ ಬೆಳಕು ತಗ್ಗುವುದೇ? ತೋಳ ಸತ್ತರೆ ಕುರಿ ಏಕೆ ಮರುಗಬೇಕು? ನಾಯಿಯ ಬಾಲವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವುದು ಶಕ್ಯವೇ? ಪರಿಮಳದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕತ್ತೆ ಉತ್ತಮವಾಗುವುದೇ? ಗೋಡೆಯನ್ನು ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಲಾದೀತೆ? ಚಿಂಡನ್ನು ಎಷ್ಟು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಎಸೆ ದರೂ ಅದು ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲದೇ? ಕನಕ ಕಂಚಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮೊಳಗುವುದೇ? ಪರ್ವತವೂ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಗೋದಾವರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ದರೆ ಶ್ವಾನ ಸಿಂಹವಾದೀತೆ? ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಲಿಯುವ ಹಂದಿಗೆ ಪನ್ನೀರು ರುಚಿಸೀತೆ? ಕೋಣ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾದರೂ ಆನೆಗೆ ಸಮನಾದೀತೆ? ಗಂಡಸಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಂಗಸು ಗಂಡಾದಾಳೆ? ತಾನು ಬಡಿಸುವ ಆಹಾರದ ರುಚಿ ಸೌಟಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು? ಆಲದಮರ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾದರೂ ಅದರ ಬೀಜ ಚಿಕ್ಕದಲ್ಲವೇ? ತಲೆ ಗಳು ಬೋಳಾದರೆ ಭಾವನೆಗಳೂ ಶುದ್ಧವಾಗುವುವೆ? ಇವೂ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಗಳ ಮೂರನೆಯ ಸಾಲುಗಳೂ ಈಗ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಗಾದೆಗಳಂತೆ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ.

ಇತರ ಗುಣಗಳಲ್ಲದೆ ವೇಮನನಿಗೆ ದೃಢವಾದ ಹಾಸ್ಯಮತಿ ಇತ್ತು. ಗಾಂಧಿ ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದರು “ನನಗೆ ಹಾಸ್ಯಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಆತ್ಮ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ” ವೇಮನನೂ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಉದಾತ್ತದೈಯಗಳಿದ್ದವನು. ಅವನು ಕೈಕೊಂಡ ತತ್ವಗಳ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಗಿಲಾದ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದವನು. ಅವನಿಗೆ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ವಿನೋದಪಟ್ಟು ನಗುವ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನೂ ಪ್ರಾಣಹಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅವನ ಕವಿತೆಗೆ ಅವನದೇ ಆದ ಪರಿಮಾಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಜಿಪುಣರು ಅವನ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿದ್ದಾರೆ. “ಲೋಭಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ವಿಷ ಹಾಕಬೇಡ, ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಡ. ಅವನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದಾನವನ್ನು ಕೇಳು. ಆ ಆಘಾತದಿಂದ ಅವನು ತಟ್ಟನೆ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ವೇಮನ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ. “ಗೊಡ್ಡಾಕಳನ್ನು ಕರೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೆ ನಿನಗೆ ಲಭಿಸುವುದು ಎದೆಗೊಂದು ಒದತ. ಹಾಗೆಯೇ ಲೋಭಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮ ಫಲ ದೊರೆಯದು.”

“ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸತ್ತರೆ ಲೋಭಿ ಗಟ್ಟಿಗೆ ಗೋಳಾಡುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಶವ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಖರ್ಚನ್ನು ನೆನೆದು ಅವನ ಹೃದಯವೇ ಸೀಳಿಹೋಗುತ್ತದೆ”! ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳು ವಿವಿಕ್ತ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುವೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತ ವೇಮನ ಹೀಗೆ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ “ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ದಾರಿ ತೋರುವ ಮಹಾ ಗುರುವಿನ ದರ್ಶನ ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ನೀನು ಕತ್ತಲ ಗವಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರೆ ಕಾಡುಮೃಗ ವೊಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನು ಬಯಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ.” ಚಾರಲ್ಸ್‌ಡಿಕನ್ಸ್ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳುವಂತೆ ವೇಮನನ ಹಾಸ್ಯ “ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕನ ಹಾಸ್ಯ”! ಅದು ನಗುವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಬೇಕು.

ವೇಮನನ ಬತ್ತಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಎರಡು ಭಯಂಕರ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿದ್ದುವು. ಅವು ಅಣಕ ಮತ್ತು ವಿಡಂಬನ. ಡಾ|| ರೆಡ್ಡಿಯವರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ “ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಮಾಡುವುದು ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ” ಎಂಬ ವಾಲ್ಟೇರಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ವೇಮನನಿಗೆ ಪೂರ್ಣವಾದ ನಂಬಿಕೆ. “ಏಕೆಂದರೆ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ತರ್ಕಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವುದಿಲ್ಲ.” ಆದ್ದರಿಂದ ವೇಮನ ವಾಲ್ಟೇರಿನಂತೆಯೇ “ತರ್ಕ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ತೀಕ್ಷ್ಣ ವಾಗಿ ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಾನೆ; ಆ ಕುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆಡಂಬರದ ಬೂಟಾಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಪಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡುತ್ತಾನೆ.” ವೇಮನನ ಅಣಕ ಮತ್ತು ವಿಡಂಬನಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಧರ್ಮದ ಬಾಹ್ಯ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಅದರ ಜೀವಾಳವನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುವವರನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತ ವೇಮನ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ; “ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಗಳಿಸಬಲ್ಲರಾ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಮಿನಾಸುಗಳೆಲ್ಲಾ ಮೋಕ್ಷ ವನ್ನು ಪಡೆಯಲೇ ಬೇಕು. ಬೂದಿ ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಗಳಿಸುವಿರಾ? ಕತ್ತೆಗಳು ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತವೆ. ಸಸ್ಯಾಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಒಂದು ಧರ್ಮ ವೆಂದು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ದೈಹಿಕ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆಯೆ? ಮೇಕೆ ನಿಮ್ಮಮೇಲೆ ಸುಲಭ ಜಯ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಶೂದ್ರನ ಮಗ ತಪ್ಪದೆ ಶೂದ್ರನೇ ಆಗುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಹೇಗೆ ಆರಾಧಿಸುವಿರಿ? ಅವನು ಊರ್ವಸಿಯ ಮಗನಲ್ಲವೆ? ಅವಳು ದೇವವೇಶ್ಮೆಯೇ ಆದರೂ ಶೂದ್ರ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲವೆ? ಅಲ್ಲದೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯ ಗಂಡನೂ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯನೇ ಆಗುವುದಾದರೆ ವಸಿಷ್ಠನ ವಿಷಯದಲ್ಲೇಕೆ ನಿಮಗೆ ಈ ಗರ್ವ? ಅರುಂಧತಿ-ವಸಿಷ್ಠನ ಹೆಂಡತಿ- ಅಸ್ಪೃಶ್ಯಳಲ್ಲವೇ? ನೀವು ಯಜ್ಞಮಾಡಿದರೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕೌರಿಕ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ನೀರು ಚಿಮುಕಿಸುತ್ತಾನೆ—ಕೌರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ! ಆಮೇಲೆ ಪುರೋಹಿತನೂ ನೀರು ಪೋಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ—ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಮದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ. ಪುರೋಹಿತ ಚಿಮುಕಿಸಿದ ನೀರು ಎಷ್ಟು ಫಲಪ್ರದವೋ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಕೌರಿಕನ ನೀರಿನ ಮಹಿಮೆ ವ್ಯಕ್ತ ವಾಗಿದೆ.—ಚೋಕ್ಕಟವಾದ ಕೌರದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಹಾಯಿಸಿ ವೇಮನ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ವಿಷ್ಣು ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವನೆಂದು ನೀವು ನಂಬುವಿರಿ. ಆದರೆ ಅವನೇಕೆ ಗೊಲ್ಲರ ಮನೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಕದ್ದ? ಕದ್ದು ಕುಡಿದ ಹಾಲು ಹೆಚ್ಚು

ರುಚಿಯೇ? ಕನಕಮೃಗವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಲು ಕಪಟವರಿಯದ ರಾಮನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ. ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದವನು ದೇವರು ಹೇಗಾದ? ರಾಮನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಇಂಗಿಸಲು ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊಡೆದನಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಅವನೇಕೆ ಲಂಕೆಗೆ ದಾಟಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ? ದಾರಿ ಸುಮುಖವಾಗಿದ್ದರೂ ಸೇತುವೆಯನ್ನೇಕೆ ಕಟ್ಟಿದ? ಬ್ರಹ್ಮ ಹಣವನ್ನು ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ದಾನಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ದೇವರಾದವನಲ್ಲಿ ಇದು ಎಂಥ ವಕ್ರಬುದ್ಧಿ?

ಹೀಗೆ 'ವೇಮನನ ಶೈಲಿ' ಡಾ|| ರೆಡ್ಡಿ ಹೇಳುವಂತೆ "ಕಠೋರ ಮತ್ತು ತೀವ್ರದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸೌಮ್ಯ ಅಣಕ, ಮೃದು ವಿಡಂಬನ ಮತ್ತು ಮಧುರ ಹಾಸ್ಯದವರೆಗೆ ಹರಡಿದೆ." ಅವನು ವಿಚಾರಮಾಡುವ ವಿಷಯಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವೇ ಆಗಿದೆ. ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ, ಮಾನವ ಹಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ, ಯಾವವಿಚಾರವೂ ಅವನಿಗೆ ಅಲ್ಪವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಯಟಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತ ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಆರ್ನಾಲ್ಡ್ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಅವನು ದುಃಖಿತ ಮಾನವ ಜಾತಿಯ ಕಂಡ

ಒಂದೊಂದು ಗಾಯವನೂ, ಒಂದೊಂದು ದೌರ್ಬಲ್ಯವನೂ ಅರಿತ

ಆಮೇಲೆ ನೋವಿನ ನೆಲೆಯ ಬೆರಳಲಿ ಮುಟ್ಟಿ

"ನನಗಿಲ್ಲ ನೋವು, ಇಲ್ಲ ನೋವು" ಎಂದು ನುಡಿದ.

ವೇಮನನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದ. ಅವನು ಮಾನವರ ನೋವಿನ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿದ. ಮಾನವನ ಸೇವೆಗೊಂದು ವೇಮನ ನಿತ್ಯಸಂಚಾರಿಯಾಗಿದ್ದ. ಅವನು ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ನಡೆದು ಹೋದ. ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ಮಾನವರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿದ; ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದ. ಅವನು ತನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಡಲು ಬಯಸಲಿಲ್ಲ; ಹಾಗೆ ಬರೆಯಿಸಲು ಅವನು ಶ್ರದ್ಧೆವಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿ ಆದರಗಳಿಂದ ಅವನ ಶಿಷ್ಯರು ಕೆಲವರು ಅವನ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟರು. ಅವರು ವಿದ್ಯಾವಂತ ರಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ತಾಳೆಯ ಗರಿಗಳಮೇಲೆ ಅವರು ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದು ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಮೂಲ ಬರೆಹದ ನಕಲುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಾಗ ಇನ್ನಷ್ಟು ಲೋಪಗಳು ತಲೆದೋರಿದವು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ನಕಲು ಮಾಡುವವರು ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿಯೇ ಮಾತೋ ತಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಇದ್ದಾಗ ತಮಗೆ ಸರಿತೋರಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಜೋಡಿಸಿ ಬರೆದರು. ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ವೇಮನನ ಆರಾಧಕರೂ ದೂಷಕರೂ ತಮ್ಮವೇ ಆದ ಹಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ವೇಮನನ ತಲೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದರು.

ಬ್ರೌನ್ ಕಾಲದಿಂದೀಚೆಗೆ ವೇಮನನ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿವೆ. ಹೊಸ ದಾಗಿ ಪತ್ತೆಯಾದ ತಾಳೆಗರಿಯೋಲೆಗಳಿಂದ ಹಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು—ಮೂರುಸಾವಿರ ದಷ್ಟು—ಶೇಖರಿಸಲಾಗಿದೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಚನಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿಡಲಾಗಿದೆ. "ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ವೇಮನನ ಸ್ವಂತವೆಷ್ಟು?" ಎಂಬುದು ಬಹಳ ಸಂಶಯಾಸ್ಪದ

ವಾದ ವಿಚಾರ. ಬ್ರೌನ್‌ರವರ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ಪದ್ಯಗಳು ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯಂತನಕ ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಪರಿಷ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕಾಶಕರು ಮಾಡಿದ ಮಹಾಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ಬ್ರೌನ್‌ರ ಸಂಸ್ಕರಣದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದ್ದು.

ಈ ವಿಷಾದಕರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಈಗಾಗಲೇ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. 'ಆಟವೆಲಿ' ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಎಲ್ಲ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ—ಅಪ್ಪಟವೆಂದು ತೋರುವ ಕೆಲವು ಕಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನುಳಿದು—ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪುನರುಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಪದ್ಯಗಳ ಪೈಕಿ ಉತ್ತಮವಾದುದನ್ನೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ವೇಮನನ ಮೂಲತತ್ವಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಭಾವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅನ್ಯಕೃತವೆಂದು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರೆ ಉಳಿಯುವ ಪದ್ಯಗಳು ಬಹುಶಃ ಎರಡು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಾರವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವಾಗ ವೇಮನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವ ದಡ್ಡತನದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಅವನು ಜನರಿಗಾಗಿ ಜನರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದನು. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತತೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಆಸೆಪಟ್ಟ ವೇಮನ ವ್ಯಾಕರಣ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ತೋರಿದಾಗ ಯಾವ ಸಂಕೋಚವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡಿದನು. ಅವನ ವ್ಯಾಕರಣವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಯೋಗಗಳೆಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಯಾವುದೋ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ರಂಧ್ರಾನ್ವೇಷಕನೊಬ್ಬನು ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷೇಪಿಸಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೇ ವೇಮನ ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. "ಆ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕವಿಯಂತೆ ಕಾವ್ಯ ಕಟ್ಟಲಾರ. ಆದರೂ ಅವನು ಇತರರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ನಾಯಿ ಅಡಕಿಲು ಮಡಕೆಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿಡಬಲ್ಲದೆ?" ಆದ್ದರಿಂದ ವೇಮನ ನನ್ನು ವ್ಯಾಕರಣ ಛಂದೋನಿಯಮಗಳ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ನಿಯಮಗಳಂತೆ ಪಾಠನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ ವೇಮನನ ಸ್ವಂತಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸಬೇಕು.

ವೇಮನಪದ್ಯಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ಲೀಲತೆಯ ಅಂಚಿನ ಪದ್ಯಗಳು ಹಲವು ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಾಗ ವೇಮನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ನುಡಿಯಬಲ್ಲ; ಕಟುವಾದ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬಲ್ಲ; ಅಣಕವಿಡಂಬನಗಳನ್ನೂ ಮೆರೆಯಬಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನು ಎಂದೂ ಪೋಲಿಯಲ್ಲ, ಭಂಡನಲ್ಲ. ಅಂಥ ಚೀಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ನಲಿಯುವವರನ್ನು ಅವನು ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವರು ಅಸಭ್ಯರೆಂದೂ ಕೊಚ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಉರುಳಾಡುವ ಹಂದಿಗಳೆಂದೂ ಕರೆದು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಪದ್ಯಗಳ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕರಣದಲ್ಲಿ ಪೋಲಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಬೇಕು.

ಅಲ್ಲದೆ ರಸವಾದದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಲವು ಅರ್ಥರಹಿತ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕಾದುದು ನ್ಯಾಯ. ಅವನು, ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧಿಹೊಂದದಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸುಲಭಮಾರ್ಗವೆಂದು ಪರುಸವೇದಿಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಟ್ಟಿರಬಹುದು.

ಆದರೆ ಆ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಗಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಉಪದೇಶಕ ನಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ; ಎಲ್ಲರೀತಿಯ ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅಂಧವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಸವಾದದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲೇಸುವ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಗಳೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವು ನಿಜವಾಗಿ ವೇಮನವಿರಚಿತವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅವು ಬಂಗಾರ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ತಮಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದುರಾಸೆಯ ದಡ್ಡ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಕಾಟಕ್ಕೆ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅವರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲು ಆ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಏನೇ ಆದರೂ ಆ ಅರ್ಥಹೀನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈ ಬಿಡಬೇಕು.

ಇದೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಯಾದವೇಲೂ ವೇಮನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚಿನ್ನದ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಳಿಕೆಯೂ ನಿಂತಿರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠತಮರಾದ ಕವಿಗಳೂ ಅದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು. ಆಶುಕವಿಯಾದವನಂತೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ನುಡಿಯುವಾಗ ಅವನ ಪದ್ಯಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಏರುತಗ್ಗುಗಳಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಅಲ್ಲದೆ ಈಗಾಗಲೇ ನಾವು ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ವೇಮನನಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತಿ. ಅವನು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಯುದ್ಧವೀರನಂತೆ ಬಳಸುತ್ತಾನೆಯೇ ಹೊರತು ಕಲೆಗಾರನಂತೆ ಅಲ್ಲ. ಅವನು ಮತ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯನ್ನೋ ನೀತ್ಯಪದೇಶವನ್ನೋ ಮಾಡಹೊರಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದಲೂ ಕಾವ್ಯದ ಗುಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಕವಿಗಳು ಮತ್ತು ಕವಿತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ವೇಮನ ಎದ್ದುಕಾಣುವ ಹಿರಿಮೆಯುಳ್ಳ ಒಂದು ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದವನನ್ನು ಉತ್ತಮ ಕವಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. “ ಒಂದು ಬುಟ್ಟಿಯ ತುಂಬ ಗಾಜಿನಂಥ ಕಲ್ಲುಗಳು ಸಿಕ್ಕಿ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಒಂದೇ ಒಂದು ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಅನರ್ಥವಲ್ಲವೇ? ” ವೇಮನ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒಂದಲ್ಲ, ನೂರಾರು ಬೆಲೆಕಟ್ಟಲಾಗದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಇಂದ್ರನೀಲಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಪ್ರಕೃತಿಯ ದಾರ್ಶನಿಕ

A countryman, one of Nature's philosophers
with rough mothers'wit

—Horace

ವೇಮನ ವಿದ್ವಾಂಸನಲ್ಲ. ಅವನು ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯ—ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳು, ಮತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳು—ಅವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನ ಸ್ವಂತ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ತತ್ವದರ್ಶಕ ನಾದನು. ಮೇಲೆ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಹೊರೇಸಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ ವೇಮನ ಪ್ರಕೃತಿಸಿದ್ಧರಾದ ತತ್ವದರ್ಶಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ. ಅವನ ಸ್ವೋಪಜ್ಞತೆ, ಅಂತದೃಷ್ಟಿ, ಜೀವನಾನುಭವಗಳಿಂದ ಅವನು ಸಾಮಾಜಿಕದರ್ಶನ, ನೀತಿದರ್ಶನ, ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ದರ್ಶನ—ಹೀಗೆ ಮೂರು ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದನು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಕಟ್ಟುಪಾಡಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ, ನಿಜ. ಅವನ ನೈಜಸ್ವಭಾವವೇ ಅರಾಜಕವಾದದ್ದು. ಅವನ ಮನೋಧರ್ಮ ಉದ್ಯೇಕಪೂರ್ಣ ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಧ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೇ ಅವನು ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿನ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ವನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳನ್ನು ಅವನ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ವಾಲ್ಟ್ ವಿಟ್‌ಮನ್ನಿನಂತೆ ವೇಮನ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನಾದೀತು:

ನನ್ನ ಮಾತುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವೇ? ಒಳ್ಳೆಯದು. ನನ್ನನ್ನು ನಾನೇ ಪ್ರತಿಷೇಧಿಸುವೆ. (ನಾನು ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನೆರವಿಗಳಿವೆ).

ಸಾಮಾಜಿಕ ದಾರ್ಶನಿಕನಾಗಿ ವೇಮನ ಮಾನವ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅನೇಕ ಅಂತಸ್ತುಗಳು ಅವನತಿಗಳು, ವಿಧಿವಿಷೇಧಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕಡೆಗಾಣಿಸಿದ ಹೊರತು ಮಾನವರ ಸಮಾನತೆ ಅಶಕ್ತವೆಂದು ಅವನು ನಂಬಿದ್ದನು. ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅವನ ವಾದಗಳು, ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಇವು: ಶೂದ್ರರಂತೆಯೇ, ಹೆಂಗಸರಿಗೂ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಅಂತಸ್ತು ಶೂದ್ರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗುವುದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲ—ಹಾಗೆಂದ ಮೇಲೆ ಹೆಂಗಸಿನ ಮಗ ನಾಗಲಿ ಗಂಡನಾಗಲಿ ಶೂದ್ರನಾಗದೆ ಬೇರೇನು ಆಗಬಲ್ಲ? ಅಲ್ಲದೆ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಶೂದ್ರನಾಗಿಯೇ ಇರುವನೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ. ಹಾಗಿರುವಾಗ ಒಂದು ಪವಿತ್ರವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ದಾರವನ್ನು ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂತಸ್ತು

ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೆ? ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿಯೂ ಶೀಲ ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಜಾತಿ ಅಲ್ಲ. ಶೀಲಭ್ರಷ್ಟನೇ ನಿಜವಾದ ಹೊಲೆಯ (ಅಸ್ವಶ್ಯ). ಹೊಲೆಯನೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡವನೂ ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ರಕ್ತ ಮಾಂಸಮಯವಾದ ದೇಹ ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆ? ಹೊಲೆಯನ ಒಳಗೆ ಇರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜಾತಿ ಯಾವುದೋ ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳಿ. ಧರ್ಮಶೀಲನಾದ ಹೊಲೆಯ ಕ್ಷುದ್ರನೂ ಸುಳ್ಳಾಡುವವನೂ ಆದ ಅತ್ಯಂತ ಉನ್ನತ ಜಾತಿಯವನಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಉತ್ತಮನು. ತನ್ನ ಉತ್ತಮಜಾತಿಯನ್ನು ಕುರಿತಾಗಲಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಕೀಳು ಜಾತಿಯನ್ನು ಕುರಿತಾಗಲಿ ಏಕೆ ಬಡಾಯಿ ಮಾಡಬೇಕು? ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರೂ ದೇವರ ಮಕ್ಕಳೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಜನನದಲ್ಲಿಯೂ ಮರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಜಾತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವವನೇ ದೇವರ ಮನುಷ್ಯನಾಗಬಲ್ಲವನು.

ಜಾತಿಯೆಲ್ಲದೆ ತರಗತಿಯೂ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯೆಂಬುದನ್ನು ವೇಮನ ಮನಗಾಣದೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಜಾತಿಗಿಂತ ತರಗತಿಯ ಭೇದವೇ ಮಾನವ ಮಾನವರ ನಡುವೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂತರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೆಂದು ಅವನು ನಂಬಿದನು. “ಎಷ್ಟು ನೀಚಜಾತಿಯವನಾದರೂ ಶ್ರೀಮಂತನಾದರೆ ಪ್ರಬಲನಾಗುತ್ತಾನೆ- ಉತ್ತಮಜಾತಿಯವನಾದರೂ ಬಡವನಾದರೆ ದುರ್ಬಲನಾಗುತ್ತಾನೆ”. ದಡ್ಡರಾದ ಜನ ತಮ್ಮ ಜಾತಿ ಸೂತ್ರ ಗೋತ್ರಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಜಂಬ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡರೂ ನಿಜವಾಗಿ ಹಣವುಳ್ಳವರ ಗುಲಾಮರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಶ್ರೀಮಂತನಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ; ಕಂಡಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನನ್ನು ಅವರು ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನೆಂದೂ ಬಲದಲ್ಲಿ ಭೀಮನೆಂದೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವೇಮನ ಹಾಗೆ ಹಲ್ಲುಗಿರಿದು ಗಿಂಜುವ ರಕ್ತರನ್ನು ಹೀನೈಸಿದರೂ, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. “ಹಣ ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ನಡುವೆ ವೈರ ಉಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲದೆಂಬುದು ನಿಜ- ಧನವೊಂದೇ ಸೌಖ್ಯವುಂಟುಮಾಡಲಾರದೆಂದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸುವುದೂ ನಿಜ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಪ್ಪೋಣ. ಆದರೆ ಹಣವಿಲ್ಲದೆ ಜೀವನ ನಡೆಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಯಾರಾದರೂ ಸ್ವಂತ ಇಷ್ಟದಿಂದ ಬಡತನವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಅದು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೇರೆಯ ವಿಚಾರ. ಆಗ ಬಡತನ ಅವನನ್ನು ಉದಾತ್ತನನ್ನಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬಡತನವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ಭೌತಿಕವಾಗಿಯೂ ನೈತಿಕವಾಗಿಯೂ ಕ್ಷೀಣಿಸುವ ಸಂಭವವಿದೆ. “ಬಡವನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾಗಿರಲಾರ. ಧೀರನೂ ಆಗಿರಲಾರ. ಅವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳ ಮಾನಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ಕಷ್ಟವಾಗಬಹುದು. ಇನ್ನೂ ಕೆಡುಕೆಂದರೆ ಅವನು ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನೇ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರ”. “ವೇಮನನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಸಾರದವರಿಗೆ ಒಂದು ಮಟ್ಟದ ಸೌಖ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾರದವನು ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನೇ ಹೊರತು ಮರುಕಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಲ್ಲ.” “ಬಡತನ ಕಾಳ್ಕಿಚ್ಚು. ಅದು ನಿನ್ನನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯರಾದವರನ್ನೂ ಸುಡುತ್ತದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಬಡತನ ಒಂದು ಪಾತಕ.” ಬಡತನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಿದ್ದ ಭೀತಿ ಜಾರ್ಜ್ ಬರ್ನಾರ್ಡ್ ಷಾಗೆ ಇದ್ದ ದಾರಿದ್ರ್ಯಭೀತಿಗೆ ಸಮನಾದದ್ದು. ಆತ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ: “ಅತ್ಯಂತ ಕೆಡಕು ಮತ್ತು ಅಪರಾಧಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದದ್ದು ಬಡತನ!”

ಆದರೆ ಷಾ ಮಾಡಿದಂತೆ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ವೇಮನ ಯೋಚಿಸಲಾರದೆ ಹೋದನು. ಮಧ್ಯಯುಗದ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಎಷ್ಟೇ ದೂರ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾದರೂ ಅಂಥ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದೆಂದು ನಾವು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗದು. ಬಡತನದ ಮೂಲ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಲಾರದೆ ವೇಮನ ದೀನ ದರಿದ್ರರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹಂಚಬೇಕೆಂದು ಆ ಕಾಲದ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವುದು ಆತ್ಮಹಾನಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ಅವನು ಬಲ್ಲ. “ಭಿಕ್ಷೆ ಕೇಳುವವನು ಮನುಜರಲ್ಲಿ ಅಧಮನು” ಎಂದು ನುಡಿದ ವೇಮನ ತಟ್ಟನೆ “ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದವರಿಗೆ ನೀಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದವನು ಇನ್ನೂ ಅಧಮನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದಿಕಾಲದ ಮನೋಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿರೋಧಿಸುತ್ತ ವೇಮನ “ನೀನು ಸಾಯುವಾಗ ನಿನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಸಂಗಡ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಾರೆ. ನೀನು ಇತರರೊಡನೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡಷ್ಟೇ ನಿಜವಾಗಿ ನಿನ್ನದು.” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಬಸವನಂತೆಯೇ ವೇಮನ ಶ್ರಮಜೀವನದ ಗೌರವದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳವನು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಪುರೋಹಿತವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗೌರವವಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವಾಣಿಜ್ಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲ. ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯ ಬದುಕು ಅಥವಾ ಶೋಷಣೆಯ ಅಂಶವುಳ್ಳ ವೃತ್ತಿ ಅವನಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾದದ್ದು, ಅವನು ಟಾಲ್ ಸ್ಟಾಯ್ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಿಯಂತೆ “ನಿನ್ನ ಹಣೆ ಬೆವರವಂತೆ ದುಡಿದು ನಿನ್ನ ರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನು” ಎಂಬ ಕ್ರೈಸ್ತ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೌರವವುಳ್ಳವನು. ಅದೇ ನಿಯಮವನ್ನು ಅದೇ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವೇಮನ ತನ್ನ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲಸವೇ ಈಶ್ವರಾರ್ಚನೆ. ಅದು ದೇಹಶ್ರಮದ ಕೆಲಸವಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಉಳಿದವರು ಅಗಸನನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ವೇಮನನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವನು ಸಮಾಜದ ಉತ್ತಮ ಸೇವಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ. ಅವನು ಎಲ್ಲ ಮೂಲ ಉತ್ಪನ್ನಕಾರರನ್ನೂ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾನೆ—ರೈತರಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದರ. ಅವನು ಒಂದು ಕಡೆ ತಾನು ‘ಒಕ್ಕಲಿಗ’ ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಘೋಷಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೆಲವರು ಅವನೂ ಈ ಜಾತಿಯ ಹೆಮ್ಮೆಗೆ ಅತೀತನಲ್ಲವೆಂದು ಆತುರದಿಂದ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ವೇಮನನ ಹೆಮ್ಮೆ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಜಾತಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆಲ್ಲ. ಅದು ಒಕ್ಕಲುತನದ ವೃತ್ತಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ! ಅವನು ಸಂಚಾರಿ ಉಪದೇಶಕನಾಗುವ ಮುಂಚೆ ವ್ಯವಸಾಯಗಾರನಾಗಿದ್ದನು. ರೆಡ್ಡಿಗಳ ಜಾತಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ—ಅಂದರೆ ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ—ಆಡಿರುವ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳು ಪ್ರಶಂಸಾತ್ಮಕವಲ್ಲ.

ವೇಮನನ ಸಾಮಾಜಿಕದರ್ಶನದ ಸ್ಥೂಲರೂಪ ಇಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಯುಗದ ಭಾರತದ ಬಸವ, ಜ್ಞಾನದೇವ, ತುಕಾರಾಮ, ರಮಾನಂದ, ಕಬೀರ, ದಾದು, ನಾನಕ್, ಲಾಲ್‌ದಾಸ್, ರಾಯ್‌ದಾಸ್ ಮತ್ತು ಚೈತನ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಯೋಗಿಗಳ ತತ್ವದಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಈ ಮಹಾ ಉಪದೇಶಕರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಅಂದಿನ ಭಾರತ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪ್ರಭಾವ

ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಪರಿಧಿ (ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ) ಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿದುಹೋಯಿತು. ಏಕೆ? ಧಾರ್ಮಿಕಪ್ರಸಾದ ಮುಖರ್ಜಿಯವರು ತಮ್ಮ ಓಜೋವಂತ ಕೃತಿಯಾದ 'ಆಧುನಿಕ ಭಾರತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' (Modern Indian Culture) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ ದಲ್ಲಿ "ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರ್ಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ಆಗದಿದ್ದರಿಂದ ಕೇವಲ ಕನ್ನಡಿ—ಕ್ರಾಂತಿಯಾಯಿತು" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಸಮಂಜಸವೇ ಆಗಿದೆ.

ಈಗ ನಾವು ವೇಮನನ ನೀತಿದರ್ಶನದ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದರೆ ಅದು ಎರಡು ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿದೆ ಯೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅವನು ಆದರ್ಶವಾದಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವದ ಇತಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಕುರುಡಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಯೋಗಿಯಾಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಅವನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು; ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನೂ ಯಥಾರ್ಥವಾದಿಯೂ ಆದ ಸಂಸಾರಿ ಪುರುಷನು ಯೋಗಿಯ ಮೂಲಸತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಯೋಗಿಜೀವನವನ್ನು ಕೈ ಕೊಂಡು ಅಜ್ಞಾನಿಯೋ, ಅಯೋಗ್ಯನೋ ಆಗುವವನಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬುದನ್ನೂ ಅವನು ಅರಿತಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಸಾಧಾರಣ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ನೀತಿಸೂತ್ರವನ್ನೂ ಕ್ಲೇಶಕರವಾದ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಯೋಗಿಜೀವನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಮನೋದಾರ್ಡ್ಯ ವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ನೀತಿ ಸೂತ್ರವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ಎರಡು ಭಿನ್ನ ಅಂತಸ್ತುಗಳ ಜನಕ್ಕೆ ಉಪದೇಶಮಾಡ ಹೊರಟಿದ್ದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿವೆ.

ಯೋಗಿಯಾಗುವ ಸತ್ವವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಜೀವನ ಒಂದು ಬೋನು, ಬಲೆ. ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಮರಣದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಲೈಂಗಿಕ ಜೀವನ ಕಶ್ಮಲವೆಂದೂ ಮಾನವ ನನ್ನು ಕೀಳಾಡುವುದೆಂದೂ ವೇಮನ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಐಹಿಕ ಐಶ್ವರ್ಯ ನಶ್ವರವೆಂದೂ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ದೀಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ವೇಮನ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಉಳಿದವರಿಗೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಯೋಗಿಯಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀನು ಯೋಗ್ಯ ಮಾನವನೂ ಒಳ್ಳೆಯ ನಾಗರಿಕನೂ ಆಗಬಹುದು. ಚಿಕ್ಕತನದಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯನಾದ ಮಗನಾಗು, ಶ್ರದ್ಧಾವಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗು, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವೃತ್ತಿ ಯೊಂದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊ. ವಯಸ್ಸನಾದಮೇಲೆ ಬಡತನದ ಮನೆಯವ ಳಾದರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಸೌಮ್ಯಳೂ ಸುಂದರಿಯೂ ಆದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗು. ಪೇಮ ಮತ್ತು ಅರಿವುಗಳನ್ನು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಪುಣ್ಯವಶದಿಂದ ಅಂಥವಳೊಬ್ಬಳನ್ನು ನೀನು ಪಡೆದೆಯಾದರೆ ನಿನಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಸೌಖ್ಯ ನಿಶ್ಚಯ. ಅವಳು ನಿನಗೆ ಗೃಹ ಪ್ರಪಂಚದ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂಬ ಅನುಭವ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಭಾಗ್ಯವೂ ನಿನಗೆ ಇದ್ದರೆ ನೀನು ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲೆ. ನಿನ್ನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಕೊರತೆ, ಕ್ಲೇಶ, ಒದಗ ದಂತೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸು. ಶ್ರಮವಹಿಸದೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದು ಯಾವುದೂ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. "ಮಲ್ಲಿಗೆಯು ನೀರೆರೆಯದಿದ್ದರೆ ಹೂಬಿಡುವುದೆ?" ಯಾವಾಗಲೂ

ದಯೆ ಔದಾರ್ಯಗಳಿರಲಿ. ನಿನ್ನ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದ ಬಡಬಗ್ಗರನ್ನು ಅಟ್ಟಿಬಿಡ ಬೇಡ. "ಸದುಪಯೋಗ ಮಾಡದೆ ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವವನು ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಬೆದರು ಬೊಂಬೆಯಂತೆ! ಅವನು ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಅದಾವುದೂ ಅವನದಲ್ಲ." ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಗೌರವವನ್ನೂ ತೋರು. ನೀನು ಎಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತನಾದರೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದರೂ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಸಣ್ಣವನಂತೆ ಕಾಣಬೇಡ. ಸತ್ಯಶೋಧಕರು ವೇಷ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಬೇಡ. ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಜಂಬಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಜಂಬದ ದಡ್ಡ ಅತ್ಯಂತ ಕೀಳುವರ್ಗದ ಮೂಢ. ಉದಾರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೌಜನ್ಯವಿರಲಿ. ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿರು. ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರಿ ಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಜನ್ಮಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ. "ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಸಾರಿಯು ನಿಜ ವಾಗಿಯೂ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಜೀವನಯೋಗಿ."

ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರಚೋದನೆ ಎಷ್ಟು ದುರ್ದಮ್ಯವಾಗಿರಬಲ್ಲುದೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಂತ ಅನುಭವ ದಿಂದ ತಿಳಿದಿದ್ದ ವೇಮನ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ: ಪುರುಷನು ಸ್ತ್ರೀ ಸೌಂದರ್ಯ ಲಾವಣ್ಯ ಗಳಿಗೆ ದಾಸನೆಂಬುದು ನಿಜ. ಯೋಗಿಯೂ ಆಕರ್ಷಕಳಾದ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸನ್ನಿಧಿ ಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಂಥ ಪ್ರಚೋದನೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರ. ಆದರೂ ಸಂಸಾರಿಯಾದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ನಿಷ್ಠಾನಾಗಿರಬೇಕು. ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಆಸೆಪಡುವುದು, ಅವಳ ಮೇಲೆ ಕಾಮದೃಷ್ಟಿಬೀರುವುದು, ದೊಡ್ಡ ಪಾತಕ. ಅಂಥ ಸುಖ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೂ ನೀನು ದೇವದಾಸಿಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿರು. ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ಅವರು ಎಷ್ಟು ರಮಣೀಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಕೊಳಕು ಹಾದರಗಿತ್ತಿ ಯರು. ಚಪಲ ಚಿತ್ತದ ದುರಾಸೆಯ ಕಲ್ಲುಹೃದಯದ ಅವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಭಿಕ್ಷುಕನನ್ನಾಗಿ ಸಿ ಆಮೇಲೆ ಹಿಂಡಿದ ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಎಸೆದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನೀನು ಒಬ್ಬ ದೇವದಾಸಿ ಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾದರೆ—ಇಲ್ಲಿ ವೇಮನನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೇಲ್ಮೈಯಾಗು ತ್ತದೆ—ಗಾಯನ ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿತು, ರಾಮಣೀಯಕ ನಡನುಡಿಗಳುಳ್ಳ ಅಂದ ಗಾತಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊ. ಅವಳ ಸಂಗ ಬಯಸುವ ಮುನ್ನ ಅವಳಿಗೆ ಜೀವಂತಳಾದ ತಾಯಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊ. (ಯೋಗಿಯೊಬ್ಬನು ಇಂಥ ದುಷ್ಟ ಸಲಹೆ ಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಸಂದೇಹಿಸುವವರು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಾಬ್ದದ ಕೊನೆಯ ತನಕಲೂ ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದೇವದಾಸಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಂತಸ್ತಿನ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು)

ವೇಮನನ ನೀತಿಯ ಉಪದೇಶದ ಉಳಿದ ಭಾಗವನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳ ಬಹುದು: ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗನುಗುಣವಾಗಿರು; ದೃಢ ವಾಗಿರು. ಸಿಂಹ ಬಲಹೀನವಾಗಿದ್ದರೆ ಒಂದು ನಾಯಿಯೂ ಅದರ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ನೀನು ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೂ ಕೈ ಮಾಡ ಬೇಕೆಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಬಲಿಷ್ಠನು ಮೌನವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ; ಅವನು ಸಂಯಮಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆ. ನೀನು ಹಿಂಸಾಚರಣೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಡಬಾರದು. ಕೊಲ್ಲದಿರುವುದು

ನಿನ್ನ ಧಾರ್ಮಿಕವಿಧಿ, ತತ್ವ. ಕೆಲವು ಜನ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಐದನೆಯ ವೇದ ವೆಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಅವರು ಭ್ರಾತೃಹತ್ಯೆಯ ಸ್ವಯಂಧಕಲಹದಲ್ಲಿ, ರಕ್ತಪಾತದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯುಳ್ಳವರೆಂದು ತಿಳಿಯೋಣವೆ? “ನಿನ್ನ ಪರಮ ಶತ್ರುವು ನಿನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಾಗ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದು; ಅವನಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಬೇಕು.” ಪ್ರಾಣಿವಧೆ ನರವಧೆಯಷ್ಟೇ ನೀಚಕಾರ್ಯ; ಜೀವಜಂತುವಿನ ಪ್ರಾಣ ನಿನಗೆ ಅಷ್ಟು ಅಗ್ಗವಾಗಲೇಕೆ? ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಮೂರ್ಖನಿಗಿಂತ ಕೀಳೆ? “ನೀನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕಾದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮೃಗ ನಿನ್ನೊಳಗೇ ಅಡಗಿರುವ ಮೃಗ.” ಎಲ್ಲ ಜೀವ ಜಂತುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತ ವಿವೇಕದಿಂದ ಬಾಳಿ ಮುಖ್ಯನಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಹೊಂದ ಬೇಕು. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯಗೆ ಜ್ಞಾನದ ಸರ್ವಸ್ವಾಮ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಯುವಕರಾದರೂ ಕೆಲವರು ನಿನಗೆ ದಾರಿ ತೋರಬಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿರಬಹುದು. “ಚಿಕ್ಕವನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪಂಜಿನ ಬೆಳಕು ಚಿಕ್ಕದಾಗುವುದೆ?” ಹುಲ್ಲು ತಿನ್ನುವವನಿಗೆ ಹಣ್ಣಿನ ರುಚಿ ತಿಳಿಯಲಾರದೆಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿಡು; ಅಂತೆಯೇ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವನು ಬದುಕಿನ ಮಹಾಕಲೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲಾರನು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಜೀವನದ ಕಲೆ ಎಲ್ಲ ಕಲೆಗಳ ಪೈಕಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾದದ್ದು.

ವೇಮನನ ಒಂದು ಕುರುಡು ಚುಕ್ಕೆಯೆಂದರೆ ಹೆಂಗಸು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾರ್ಥಕಜೀವನದ ತನ್ನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸುವಂಥ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಪ್ರಕಾರ ಹೆಂಗಸು ಎಲ್ಲ ಕೆಡುಕಿನ ಚಿಲುಮೆ. ಅವಳು ಪುರುಷನ ಅವನತಿಗೆ ಮೂಲಕಾರಣಳಾದ ದ್ರೋಹಿ. ಮೋಹವುಂಟುಮಾಡುವ ಮಾಟ ಗಾತಿ. ಅವಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿರುವುದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ; ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾರೆಯಾದರೆ ಅವಳನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಅಂಕೆಗೊಳಪಡಿಸಬೇಕು. ಅವಳನ್ನು ಮನೆಯೊಳಗಡೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದು ಕಟ್ಟಿಗೊಳಗುಮಾಡಬೇಕು. ಹೆಣ್ಣಿನ ನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಡುವುದು ದಡ್ಡತನ; “ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಹೊರಟ ನಾವೆಯ ದಾರಿ ಹೇಗೋ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರುವ ಹಕ್ಕಿಯ ದಾರಿ ಹೇಗೋ ಹೆಂಗಸಿನ ನಡತೆಯೂ ಹಾಗೆಯೇ.” ಸಂಪತ್ತಿನ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ಗಂಡನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾಳೆ; ಬಡತನದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಬಂದರೆ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವುದೂ ಇಲ್ಲ; ಅವನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಸತ್ತಂತೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತಾಯಿಯನ್ನು ದೇವರಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ಆರಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ವೇಮನನೇ ಸ್ತ್ರೀ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಹೇಳಿರುವುದು ಬಹಳ ವಿಸ್ಮಯಜನಕವಾಗಿದೆ. ಅವನು ಹೆಂಗಸನ್ನು—ಮುಖ್ಯ ವಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು—ದೂಷಿಸುವಾಗ ಹೆಂಡತಿಯಾಗದೆ ಅವಳು ತಾಯಿಯಾಗ ಲಾರಳೆಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮರೆತಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಏನಾದರೂ ಹೆಂಗಸಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವೇಮನ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿ. ಆದರೆ ವಿಲಿಯಂ ಕ್ಯಾಂಬೆಲ್ ವೇಮನನಿಗೆ ಒಂದು ಸಮರ್ಥನೆ ಹುಡುಕಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಸುಧಾರಣೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿವೈರಿಗಳು. ವೇಮನ ಅವರ ಸಂಪ್ರದಾಯಾನುಸಾರವಾಗಿದ್ದ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವ ಕುಂಠಿತವಾದುದನ್ನು

ಗಮನಿಸಿರಬೇಕು” ಎಂದು ಆತನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಜವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕು. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವಿಕೆಗೆ ಪುರುಷರೇ ನೇರವಾಗಿ ಹೊಣೆಗಾರರಲ್ಲವೆ? ಅವರು ಯುಗಯುಗಾಂತರಗಳಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಿಲ್ಲವೆ? ಯಾವುದೇ ಜನಾಂಗದ ಅರ್ಧಭಾಗ ಗುಲಾಮತನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಉಳಿದರ್ಧ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗುವುದು ಶಕ್ಯವೆ? ಅರ್ಧ ಜನ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿ ಇನ್ನರ್ಧಜನ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿರಬಲ್ಲರೇ? ಅಂಥ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಒಂದರ್ಧಜನ ಜಡತೂಕವಾದರೆ, ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕೆ ಅಡಚಣೆಯಾದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಧವೇ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ಖಂಡಿತ.

ವೇಮನ ವೇದಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ವೇದಾಂತಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ—“ವೇಶೈಯರಂತೆ ವೇದಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಲೋಭನಗೊಳಿಸಿ ಅಡ್ಡದಾರಿಗಳೆಯುತ್ತವೆ.” ವೇದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಂಠ ಪಾಠವಾಗಿ ಹೇಳುವವರನ್ನು ವೇಮನ ಇನ್ನೂ ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅವರನ್ನು ಅವನು ‘ಬೊಗಳುವ ನಾಯಿಗಳು’ ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವರ ಪಠನ ಅವರ ವಾಗ್ವಿಧಿಯಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ವ್ಯಾಯಾಮವಾಗಬಹುದೇ ಹೊರತು ಅದರಿಂದ ಇನ್ನೇನೂ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ. ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳು ಅಷ್ಟೇ ನಿರೂಪಯುಕ್ತ. ಪುರಾಣಗಳು ‘ಸುಳ್ಳುಗಳ ಕಲಬೆರಕೆ’. ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದದ್ದು. ಅದು ವಿಗ್ರಹ ಪೂಜಕರನ್ನು ಪರಮ ಸತ್ಯಗಳ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕುರುಡಾಗಿಸುತ್ತದೆ; ಕಂಡರಿಸಿದ ಬೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಟ್ಟಿರುವವರು “ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು,” “ಹೆಡ್ಡರು,” “ಬುದ್ಧಿ ಹೀನರು” ಮತ್ತು “ಹುಚ್ಚರು.” ಅದ್ಭುತವಾದ ಭವ್ಯ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ ರಾಜರು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೊಲೆಯಾದರು. ವಿಗ್ರಹ ಗಳನ್ನು ಒಡೆದವರು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಿಗ್ರಹಗಳು ದೇವರುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ತಮ್ಮ ಆರಾಧಕರನ್ನು ಏಕೆ ರಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ? ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲ; ಅವು ಕುಶ್ಲಿತ ಅನ್ಯಾಯದ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ನಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದು ವೃಥಾ. ಭಗವಂತನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶನ ಒಂದೇ—ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ—ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು; ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅದು ಒಂದೇ ದಾರಿ.

ವಿವರಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ತೊಡಗದೆ ವೇಮನನ ಧರ್ಮ ಅದ್ವೈತವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವನು ವೇದ ಮತ್ತು ಸ್ಮೃತಿಗಳ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮರ ಏಕತೆಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. “ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲು. ಅವನನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಲೀನಮಾಡು; ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಶಿವನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸು; ಶಿವನನ್ನು ಕೊಂದು ಅವನನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನಮಾಡಿಕೋ. ಆಗ ಪೂರ್ಣನಾದ ಯೋಗಿ ಆಗುವೆ.” ಎಂದಿದ್ದಾನೆ ವೇಮನ. ಇನ್ನು ಯಾವ ಹಿಂದೂ ತತ್ವಚಿಂತನೆಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯವುಂಟು?

ವೇಮನನ ತತ್ವದರ್ಶನವನ್ನು ಡಾ|| ಜಿ. ವಿ. ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ: ಪ್ರತಿ ಜೀವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸವಾಗಿರುವ ದೇವರು ಮಾನವನಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ

ಭಿನ್ನನಲ್ಲ. ಮಾನವ ದೇವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆದು ಅವನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲೀನ ವಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಹಂಕಾರ ಮತ್ತು ಆವೇಶಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಗ ಅವನು ದೇವರಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲ ಅವನೇ ದೇವರು. ಈ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಲಾರದವರು ದೇವರನ್ನು ಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಕಿ ಕಾಣಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಸಂಸಾರ ತೊರೆದು ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡು ತ್ತಾರೆ—ಅವನನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ನೋಡುವ ಆಸೆಯಿಂದ. ಇದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಭ್ರಾಂತಿ, ಬೃಹದಾಕಾರದ ಅನೃತ. “ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಹೊಂದಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ? ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಾಣದ ಸಾರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ?” ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಈ ಇಂದ್ರಿಯ ಗೋಚರವಾದ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಆಚೆ, ಮಾನವನಿಂದ ಬಹಳ ದೂರ, ಎಲ್ಲಿಯೋ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದು ತಪ್ಪು. ಅದು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮಾನವನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಇದೆ; ಅದನ್ನು ಅವನು ತನ್ನೊಳಗೇ ಆನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. “ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯು ತನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆ ಹೋಗಬೇಕು? ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ನರಿಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಬೇಕಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಹೋಗಬೇಕು.”

ವೇಮನ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನ ತತ್ವದರ್ಶನ ಮಾನವೀಯತೆಯದಾಗಿದೆ. ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಡಾ|| ಈಶ್ವರ ತೋಪ ಅವರು ತಮ್ಮ “ಸಂತ ವೇಮನ: ಅವನ ದರ್ಶನ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವೇಮನ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವನೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. “ವೇಮನನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಧೈಯ ಮಾನವೀಯತೆಯ ಸೂತ್ರಗಳ ಸೌಧದ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಂತಿದೆ. ಮಾನವವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಉದಾತ್ತೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಪಡೆಯ ಬೇಕು. ಅವನ ಜೀವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಉದಾತ್ತ ಶಕ್ತಿಗಳು ಅಡಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಾನವೇತರ ಅಂಶಗಳು ಯಾವುವೂ ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯ ನೀಡಲಾರವು. ಆಗತ್ಯ ವಾಗಿರುವುದು ಮಾನವನ ಕ್ಷೇಮಸಾಧನೆಗೋಸ್ಕರ ಮಾನವೀಯತಾಗುಣಗಳ ಉತ್ಕರ್ಷ ವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದೇ ಹೌದು.”

ವೇಮನನ ಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವಗಳ ಶುದ್ಧೀಕರಣ ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅವುಗಳ ದಮನವಲ್ಲ. ಲೈಂಗಿಕವೃತ್ತಿ ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಜೀವಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಮನಶ್ಯಾಸ್ತ್ರದ ಆಧ್ಯಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ಫ್ರಾಯ್ಡ್ ಅವರ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಮೊದಲೇ ಭಾವಿಸಿದವನಂತೆ, ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. “ಸುಂದರ ತರುಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜ್ವಲಿಸುವ ಆವೇಶವನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭಾವನೆಗೆ ಪರಿ ವರ್ತಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ವೇಮನ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಯೋಗಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಹೊಂದುವುದನ್ನು ವೇಮನ ಲೈಂಗಿಕ ಸಮಾಗಮಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ “ಕಾಮಿಯಾದಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷಕಾಮಿಯಾಗಲಾರ” ಎಂದು ಹೇಳು ವಾಗ ಭಿನ್ನರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತ

“ಕಾಮೋದ್ದೀಪನ ಹೊಂದಿದ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವಂತೆ ಯೋಗಿ ದೇವ ರನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ನಾಗಾರ್ಜುನ ಶಂಕರರಂತೆ, ವೇಮನ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಪ್ರಮುಖ ತತ್ವದರ್ಶಿಯೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ದರ್ಶನಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಅವನದಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮಾನವ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಅವನದೇ ಆದ ಒಂದು ದರ್ಶನವಿದೆ. ಅದು ಐಹಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡು ತ್ತದೆ. ಅದು ಧೈಯವಾದವೂ ಹೌದು; ವಾಸ್ತವಿಕತಾವಾದವೂ ಹೌದು. ವೇಮನನ ತತ್ವನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಅದರ ಮಾನವಹಿತಚಿಂತನಾದಿ ಲಕ್ಷಣ ಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ.

ಅಪೂರ್ವ ಸಹಜ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ

In poets as true genius is but rare
True taste as seldom is the critic's share

—Pope

ವೇಮನ ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಮಹಾ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ, ಶುದ್ಧ, ನೈಜ ಮತ್ತು ಅಪೂರ್ವ ಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳವ. ಅಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಅವನು ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ವಿಷಯಲಂಪಟನ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದಮೇಲೆ ಅವನು ದೃಢವಾದ ಆತ್ಮಸಂಯಮ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತನಾದನು. ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವೇಮನ ಸ್ವಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಅಂದ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲವ ನಾದನು. ಕವಿಯಾಗುವ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನ ಕಾಲಕ್ಕಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡ ಕವಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವನಾದರೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ವಿಶಾಲವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ತತ್ವದರ್ಶನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಆಧುನಿಕ ಮಾನವೀಯತಾ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅವನ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಒಬ್ಬನೇ ಆದರೂ ವಿವಿಧವಾದ ಆದರ್ಶಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿ ದನು. ಅವನು ಸತ್ಯಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಖಂಡನೆ ಮಾಡಿ ದನು; ಮಾನವನನ್ನು ಬಂಧನಮುಕ್ತನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಅಂಥ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಛಿದ್ರ ಗೊಳಿಸಿದನು. ಅವನು ಎರಡು ಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ಜಂಯ್ಯೂ ಮಾರುತವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಿರೋಧವನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಅವನು ಅನೇಕರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರ

ನಾದನು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲಿ ಚತುರೋಕ್ತಿಯನ್ನೂ ವಿಷಯಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹಾಸ್ಯಮತಿಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಅಣಕ ವಿಡಂಬನ ಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತನ್ನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೀಡಿದನು. ಅವನು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರ ವನ್ನು ಓದಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು; ನೀತಿಯ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯದ ಮಾಧುರ್ಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅದು ಲೋಕಪ್ರಿಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು.

ವೇಮನನಂಥವನು ಒಬ್ಬನೇ. ಅವನ ಚೇತನಶಕ್ತಿ ಅವನನ್ನು ಅನ್ಯಾದೃಶನನ್ನಾಗಿಗಿಸಿತು. ಆದರೂ ಅವನು ಜಗತ್ತಿನ ಇತರ ಮಹಾತ್ಮರ ಕೆಲವು ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಬೇಕನ್ನಿನ ಹಿತಮಿತ ಭಾಷೆ, ಮತ್ತು ಉಜ್ವಲ ಭಾವಗಳು ಇವೆ; ಆ ಮಹಾಧ್ಯಕ್ಷನ ನೈತಿಕ ಹ್ರಾಸವಿಲ್ಲ. ಪೋಪ್ ಕವಿಯ ಚಾತುರ್ಯ ಮತ್ತು ನಿರರ್ಗಳತೆ ಇವೆ; ಆದರೆ ಆ ಕವಿಯ ಸಿಡುಕುತನವಿಲ್ಲ. ಸ್ವಿಫ್ಟ್‌ನ ವಿಡಂಬನ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು; ಆತನ ನಿರುತ್ತಾಹಕರ ಮಾನವದ್ವೇಷವಿಲ್ಲ. ರೂಸೋವಿನ ಉಜ್ವಲ ಆವೇಶವಿದೆ; ಆದರೆ ಆ ಫ್ರೆಂಚ್ ಚಿಂತಕನ ಅರಾಜಕತ್ವ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲ. ವಾಲ್ಟೇರನ ಅಣಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಸಗಳಿವೆ; ಆ ಪಂಡಿತನ ಕಾಪಟ್ಯವಿಲ್ಲ. ಷಾನ ಚತುರೋಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಇಚ್ಛಾವರ್ತನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅವನ ಸುಸ್ವಪ್ನತೆಯ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇದೆ. ಉತ್ತರ ವಯಸ್ಸಿನ ಟಾಲ್ಸ್‌ಟಾಯ್‌ನ ನೀತಿ ದೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಆತನ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆ ಇದೆ. ವೇಮನನ ನಂದಕರು ಅವನನ್ನು ಕಟ್ಟುಕಥೆ ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವ ಡಾನ್ ಕ್ವಿಕ್ಸೋಟೋಗೆ ಹೋಲಿಸುವುದುಂಟು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರೊಡನೆ ಜಗಳ ಕಾಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಕಾನ್ಸ್ಟೇನ್ಸ್ ಆಕ್ಸ್ ಫರ್ಡ್ ನಿಘಂಟಿನ ಪ್ರಕಾರ “ಕ್ವಿಕ್ಸೋಟೋ ಎಂಬವನು ಉತ್ತಾಹಶಾಲಿಯಾದ ಭಾವನೈಕ ಮಯನಾದವನು. ಉದಾತ್ತವಾದ ಆದರೆ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಬೆನ್ನು ಹತ್ತುವವನು. ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಗೌರವ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಹೊರತು ತನ್ನ ಐಹಿಕ ಹಿತಗಳ ಮೇಲೆ ಗಮನವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.” ಈ ಸೂತ್ರದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ವೇಮನನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಅಂಥ ಅಪೂರ್ವ ಅಸದೃಶವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತರ್ಕ, ಧೈಯವಾದ, ಪೂರ್ವಾಪರ ಸಾಮಂಜಸ್ಯಗಳನ್ನು ಬಹಳ ದೂರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ನೆಂಬುದು ನಿಜ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುರು ಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಆ ಧರ್ಮ, ಈ ಧರ್ಮಗಳ ವೇಷ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಪಟಿಗಳು ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ವೇಮನ ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಎಲ್ಲ ವೇಷವನ್ನೂ— ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬರುವಾಗ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಹೋಗುವಾಗ ಯಾವ ಬಟ್ಟೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ ನಾವು ನಮ್ಮ ಆಗಮನ ನಿರ್ಗಮನ ಗಳ ನಡುವೆ ವೇಷ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಾಪತ್ರಯವೇಕೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವೀವಿಷಯಕವಾಗಿದ್ದ ಭಿನ್ನ ಭಾವಗಳು. ಅಂಥ ಲೋಪದೋಷ ಗಳು—ಅವುಗಳಿಗೆ ಆ ಹೆಸರು ಕೊಡುವುದಾದರೆ—ವೇಮನನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮರುಗು ಆಕರ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ವಿಶದತೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಅವನ ಸ್ವದೇಶದ ಕವಿಗಳ ಪೈಕಿ ವೇಮನ ತನ್ನ ಚಿಂತನಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ತಿರು ವಳ್ಳುವರ್, ಹಿಂದಿ ಭಾಗದ ಕಬೀರ್, ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸರ್ವಜ್ಞ ಇವರನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಾನೆ.

ಡಾ|| ಜಿ. ಯು. ಪೋಪ್ ತಿರುವಳ್ಳುವರನ್ನು “ವಿಶ್ವಮಾನವನ ಹಾಡು ಕವಿ” ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ವೇಮನನೂ ಅಂಥ ಒಬ್ಬ ಕವಿ. ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಾವಿರದ ಐನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅಂತರದವರು. ಅವರು ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದವರು; ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರು ವಿಭಿನ್ನ ಮತಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದವರು. ಅವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿತೆ ಕಟ್ಟಿದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಸಂದೇಶ ಒಂದೇ.—ಮಾನವನ ಐಕ್ಯತೆ. “ಹುಟ್ಟಿ ನಲ್ಲಿ ಮಾನವರೆಲ್ಲ ಸಮಾನ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ತಿರುವಳ್ಳುವರ್. ಆಮೇಲೆ ಅವರು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ಅದು ಅವರ ಧರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಅಲ್ಲ; ಅದು ಅವರ ಶೀಲ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ದೆಸೆಯಿಂದ. “ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಉನ್ನತರಾಗಿದ್ದರೂ ಉನ್ನತ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಹೀನರು. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೀಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಉನ್ನತ ಧೈಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ಅವರು ಮಹಾತ್ಮರು” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ತಿರುವಳ್ಳುವರ್. ಈಗಾಗಲೇ ನಾವು ಗಮನಿಸಿರುವಂತೆ ವೇಮನನೂ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಖಚಿತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಾನವನ ಏಕತೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಘನವೂ ಉದಾರವೂ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕವೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ:

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನ್ನಬಡಿಸು
ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ
ಒಂದೇ ತಳಿಗೆಯಲಿ;
ಅವರಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಉಣಬಡಿಸು
ಅವರು ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಅಂತರವ ಮರೆಯಲಿ
ಅವರನ್ನು ಕೈ ಎತ್ತಿ ಹರಸು
ಎಲ್ಲರೊಂದಾಗಿ ಬಾಳಲೆಂದು ಹರಸು.

ಕಬೀರನಂತೆ ವೇಮನ ದೇವರ ಏಕತೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ಅವನು ಅಲ್ಲಾ, ಅವನೇ ರಾಮ” ಎಂದಿದ್ದಾನೆ ಕಬೀರ್. “ಅಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಪೂರ್ಣ. ಅವನೇ ದೇವರು” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ವೇಮನ. ಅವನಿಗೆ ಶಿವ, ಅಲ್ಲಾ ಎರಡೂ ಒಂದೇ, ದೇವರು ಒಬ್ಬನೆಂದಮೇಲೆ ಧರ್ಮದ ಏಕತೆ ಜೀವನದ ಏಕತೆಯನ್ನೂ ಒಪ್ಪಲೇ ಬೇಕು. ಕಬೀರನಂತೆಯೇ ವೇಮನನೂ ಈ ಸತ್ಯಗಳನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. “ದೇಹಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಚೈತನ್ಯಮಯವಾಗಿರುವ ಜೀವ ಒಂದೇ. ಆಹಾರಗಳು ಭಿನ್ನ. ಆದರೆ ಹಸಿವು ಒಂದೇ. ಹಸುಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣದವಾದರೂ ಹಾಲೆಲ್ಲ ಬಿಳುಪೇ. ಒಡವೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಳಸಿರುವ ಚಿನ್ನ ಒಂದೇ. ಭಾಷೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆದರೆ ಭಾವನೆ ಒಂದೇ. ಜನಾಂಗಗಳು, ಧರ್ಮಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆದರೆ ಜನ್ಮ ಒಂದೇ. ಹೂಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ, ಪೂಜೆ ಒಂದೇ. ತತ್ವಗಳು ಭಿನ್ನ, ದೇವರು ಅಭಿನ್ನ” ಎಂದು ವೇಮನ ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ವೇಮನನ ಏಕತಾದೃಷ್ಟಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶಾಲವಾದದ್ದು. ಅದು ಎಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನೂ ಜಡವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವೇಮನ ಕಬೀರರು ಒಂದೇ. “ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾದರೆ ನಾನು ಒಂದು ಪರ್ವತವನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂಬುದು ಕಬೀರನ ಹೇಳಿಕೆ. ವೇಮನ “ಕಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳೇಕೆ? ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಗುಡಿ ಗೋಪುರಗಳೇಕೆ? ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನ್ನನೀರುಗಳನ್ನು ನೀಡಲೇಕೆ? ನಿಮಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವವನಾದ ದೇವರು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ್ದಾನೆಯೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಶಿವಪೂಜಕರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ವೇಮನ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. “ನೀವು ಕಲ್ಲಿನ ಬಸವನನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡುವಿರಿ. ಆದರೆ ಜೀವವಿರುವ ಬಸವನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವಿರಿ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಕ್ರಬುದ್ಧಿ ಬೇರೇನುಂಟು? ನೀವು ಪೂಜಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಜೀವವಿಲ್ಲದ ಶಿಲೆಯನ್ನಲ್ಲ, ಜೀವಜಂತುಗಳ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.” ಧರ್ಮದ ಬಾಹ್ಯಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಲೇವಡಿ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ವೇಮನ ಕಬೀರನಿಗಿಂತ ಏನೇನೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. “ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಲಭಿಸುವುದಾದರೆ ಕಪ್ಪೆಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಳುತ್ತವೆ.” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಕಬೀರ್. ಈಗಾಗಲೇ ನಾವು ಗಮನಿಸಿರುವಂತೆ ವೇಮನನೂ ಇಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ಆಪರಿಚಿತರು. ಆದರೂ ಅವರು ಜೀವನವನ್ನು ಕಂಡ ದೃಷ್ಟಿ ಒಂದೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಬದುಕಿನ ನಾನಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಏಕರೀತಿಯಾದ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಅವನ ಮನೋಧರ್ಮ, ಆಲೋಚನಾಕ್ರಮ, ಉಪದೇಶ ಮಾರ್ಗ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ವೇಮನನು ತಿರುವಳ್ಳುವರ್ ಮತ್ತು ಕಬೀರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞನಿಗೆ ಹತ್ತಿರದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವರನ್ನು ಅಷ್ಟು ಹತ್ತಿರ ತಂದಿರುವುದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಅವರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ತ್ರೀ ವಿಲಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಮೊದಲು ದೇವದಾಸಿಯರಮೇಲೆ ಬಹಳ ಮೋಹಗೊಂಡಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಅಸಹ್ಯ ತಾಳಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಭೋಗಜೀವನದ ನಡುವೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ವಿರಕ್ತಿಗೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದರು. ಆದರೆ ತದನಂತರವೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಪ್ರಭಾವ ಉಳಿದಿತ್ತು! ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅವರು ಒಂದು ಕ್ರೂರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬಲಿಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆ ಬಡಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಶಪಿಸದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಹೆಣ್ಣು ಒಂದು ಕುರುಡು ಚುಕ್ಕೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ವೇಮನ ಮತ್ತು ಸರ್ವಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮೊದಲನೆಯವರೆಂಬುದು ಚರ್ಚಾಸ್ಪದ ವಿಚಾರ. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೊಲಂಕಷವಾಗಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿರುವ ಶ್ರೀ ರಾಘವಪ್ಪಯ್ಯವರು ವೇಮನನ ಪ್ರಭಾವ ಸರ್ವಜ್ಞನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ಕಾರಣಗಳಿವೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ನಡುವೆ ಅನೇಕ ಹೋಲಿಕೆಗಳಿದ್ದರೂ ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ನಕಲುಗಳಂತೆ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗಳಂತೆ ಇದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗದು. ಸರ್ವಜ್ಞನು ವೇಮನನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದು ವಾಸ್ತವಿಕ ಪ್ರಜ್ಞಾಶಾಲಿಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಮೂಲೋದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಆದರ್ಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ.

‘ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದ ನೈಜ ಹಿನ್ನೆಲೆ’ ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಬಂಗಾಳದ ಅತ್ಯಂತ ಧೀಮಂತ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಬಿನಯ ಕುಮಾರ್ ಸರ್ಕಾರರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ:

ತಮಿಳಿನ ‘ಕುರೂ’ ಗ್ರಂಥದ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳು ಕ್ರಾಂತಿ ಪಥದ ಹೊಸ್ತಿಲವರೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿವೆ. ಐಹಿಕ ಸಂಪತ್ತಿನ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಅವನ ಕಹಿಮಾತು ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯಿಂದಾದ ಕುಂದು ಕೊರತೆಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಖಂಡನೆಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂ ಮಾನವೋತ್ಕರ್ಷತಾವಾದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಸ್ಥಾನ ಕಬೀರ್, ಚೈತನ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರರಿಗಿಂತ ಮೇಲೆಯೇ ಹೊರತು ಕೀಳಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟಾದರೂ ತಿರುವಳ್ಳುವರ್ ಕಬೀರ್ ಅಥವಾ ಚೈತನ್ಯರ ಕೀರ್ತಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ತಿಳಿದಿರುವಷ್ಟು ವೇಮನನ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರ ವೇಮನನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಸ್ಮೃತಿಗೆ ತಳ್ಳಲು ತಮ್ಮ ಕೈಲಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ವಿಷಾದನೀಯ ಸತ್ಯಸಂಗತಿಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಆ ಗುರಿಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಫಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರ ಸೋಮಾರಿತನ ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ದುಬಾಯ್, ಬ್ರೌನ್, ಮ್ಯಾಕ್ಡೊನಾಲ್ಡ್ ಗೊವರ್, ಕ್ಯಾಂಪೆಲ್ ಮತ್ತು ಗ್ರಿಯರ್‌ಸನ್, ಅವರ ಮಸಲತ್ತನ್ನು ವಿಫಲಗೊಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ತಿರುವಳ್ಳುವರಿಗೆ ರಾಜಾಜಿ, ಕಬೀರನಿಗೆ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು ದೊರೆತಂತೆ ವೇಮನನಿಗೆ ಸಮರ್ಥ ಭಾಷಾಂತರಕಾರನು ಯಾರೂ ದೊರೆಯದಿರುವುದು ವಿಷಾದಕರವಾಗಿದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಅಭಿಮಾನಗಳಿದ್ದರೂ ಬ್ರೌನ್ ವೇಮನನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪುರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ವಿದೇಶಿಯನೂ ಕ್ರೈಸ್ತನೂ ಆದುದರಿಂದ ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯವನು ವೇಮನನ ಕವಿತೆಯ ಜೀವಾಳವನ್ನೂ ಅವನ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾರದೆ ಹೋದನು. ಆತನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿರುವ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

If even a boil rises on the back of a man of virtue; it will become notorious. But even if a marriage happens in the house of a poor man, no one hears of it.

“ಶೀಲವಂತನ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಒಂದು ಕುರು ಎದ್ದರೆ ಅದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಡವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯೇ ನಡೆದರೂ ಅದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.”

ಆತನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾತಿನ ಕೆಲವು ಅನೌಚಿತ್ಯಗಳು ಹಾಗಿರಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರೌನ್ ವೇಮನನಿಗೆ ಒಂದು ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ: ಅವನು “ಶೀಲವಂತನಿಗೂ ‘ಬಡವ’ನಿಗೂ ಇರುವ ವೈದೃಶ್ಯವನ್ನು ವೇಮನ ಹೇಳಿರುವನೆಂಬ ಭಾವನೆಯುಂಟುಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ವೇಮನ

ಅಂಥ ದಡ್ಡಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನಲ್ಲ. ಅವನು ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿ. ಅವನು 'ಪುಣ್ಯಮು ಗಲವಾಡು' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವನೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶೀಲವಂತನಾಗಿದ್ದವನು ಇಹಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ರೆಂಬ ಹಿಂದೂಜನರ ನಂಬಿಕೆಯ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳವನು 'ಪುಣ್ಯಮುಗಲವಾಡು' ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಅಕ್ಷರಾರ್ಥವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತನೆಂದೇ ಅರ್ಥ. ಆದರೆ ವೇಮನಕವಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಬ್ರೌನ್‌ರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುಹಿಡಿಯ ಹೋಗುವುದು ಅಸಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವೇಮನನ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಗೆ ಅನುವಾದಮಾಡಿ ವಿಶಾಲಜಗತ್ತಿಗೆ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಸುವ ಒಬ್ಬ ರಾಜಾಜಿಯೋ ರವೀಂದ್ರನಾಥನೋ ದೊರೆಯಲೆಂದು ಹಾರೈಸದೆ ಇರಲಾರೆವು. ಮಿರ್ ಮಹಮ್ಮದ್ ಖಾನ್ ಹೊರತಂದಿರುವ ಇತ್ತೀಚಿನ ವೇಮನ ಪದ್ಯಗಳ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನುವಾದ (The musing of a Mystic) ಬ್ರೌನ್‌ರ ಅನುವಾದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಖಾನ್‌ರವರೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ 'ವೇಮನನ ಕವಿತಾಶೈಲಿಯನ್ನೂ ಮಾತಿನ ನಯ ನವುರುಗಳನ್ನೂ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದ ತೆಲುಗಿನ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯ ಸಾಲದು."

ವೇಮನನ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಬಲ್ಲ ರಾಜಾಜಿಯೋ ರವೀಂದ್ರನಾಥರೋ ಒಬ್ಬರು ಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ವೇಮನನ ಚಿತ್ರವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸ ಬಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ರಾಫೇಲ್ ಅಥವಾ ರೆಂಬ್ರಾಂಟ್ ಬೇಕು. ಆ ಅಂತಸ್ತಿನ ಮಹಾ ಚಿತ್ರಶಿಲ್ಪಿ ಮಾತ್ರ ವೇಮನನ ನೇತ್ರಕಾಂತಿ, ಅವನ ಮುಖದ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮಂದಹಾಸ, ಅವನ ನಡಿಗೆಯ ನೆಗೆತವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡಬಲ್ಲನು. ಅಂಥ ಉನ್ನತ ಶಿಲ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠನಾದರೂ ವೇಮನನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಚಿತ್ರಮಾಲೆಯನ್ನೇ ರಚಿಸ ಬೇಕಾದೀತು. ವೇಮನ ಈ ಕ್ಷಣ ಸೌಮ್ಯನು. ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕುರನು. ಮೂರನೆಯ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಂದು ತುಂಟ ಮಗುವಿನಂತೆ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷಣದ ಮನೋಭಾವದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೊಂದುವುದು ಅವನ ಮುಖಭಾವ ಮಾತ್ರ ವಲ್ಲ. ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಒಂದೊಂದು ತಂತುವೂ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಸಾಧಾರಣ ಕವಿಯಂತೆ ಒಂದೊಂದು ಮಾತನ್ನೂ ತೂಗಿ ಒಂದೊಂದು ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನೂ ತಿದ್ದಿ ಮೆರುಗು ಕೊಟ್ಟು ಉದಾತ್ತ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನಲ್ಲ. ಅವನು ಮಿಕ್ಕೈಲ್ಲ ತತ್ಪದರ್ಶಿ ಮತ್ತು ಪ್ರವಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯನ ಉನ್ನತ ಪೀಠವಾಗಲಿ, ದಂತದ ಗೋಪುರವಾಗಲಿ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೀಡಲು ಮಾರ್ಕೆಟ್ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸರಳವಾಗಿ ಯಾವ ಮುಚ್ಚು ಮರೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಸಲ ಒರಟಾಗಿಯೂ ಮಾತನಾಡಿದನು. ಅವನ ಮೇಲೆ ಜನ ಕಲ್ಲುಬೀಸಿದರೂ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಭೂ ಬಿಟ್ಟರೂ ಅವನಿಗೇನೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾಯಿ ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವನು ಪದೇ ಪದೇ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವನಮೇಲೆ ಭೂ ಬಿಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಾಕ್ರೆಟೀಸ್ ಅಥವಾ ಕ್ರಿಸ್ತನ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವನು ಕೇಳಿರಲಾರನು. ಆದರೆ ಪ್ರವಾದಿಯು ಅವನ ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲಿ

ಸ್ವಜನರಿಂದ ಗೌರವ ಪಡೆಯುವುದು ಅಪೂರ್ವವೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು.¹

ಕವಿ, ತತ್ಪದರ್ಶಕ ಮತ್ತು ಪ್ರವಾದಿ, ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿ, ವೇಮನ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಸಂದೇಶ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ನೀತಿ, ಆಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು ಇರುವ ಉತ್ಕಟ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಭರವಸೆಯಿಲ್ಲದ ಇಂದಿನ ಜನರ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇಂದಿನ ಜಗತ್ತಿಗೆ ವೇಮನನ ಸಂದೇಶದ ಅಗತ್ಯ ಬಹಳವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಮಾನವರು ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ಬಾಳಿದರೆ ಈ ಲೋಕವೇ ಸ್ವರ್ಗವಾಗುವುದೆಂದು ಅವನು ಹೇಳಿರುವ ನಷ್ಟ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವನು ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಕಾಲ್ಪನಿಕವಾದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದು ದಡ್ಡತನವೆಂದೂ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ನಾವು ನಿಂತಿರುವ ಸ್ಥಳವೇ ಜಗತ್ತಿನ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ವಾದಿಸಿದನಲ್ಲವೆ? ಮಾನವತಾ ಧರ್ಮವೇ ಅವನ ಧರ್ಮ. ಪ್ರೀತಿಯ ಉಪದೇಶವೇ ಅವನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸಂದೇಶ. ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಅರಿವು, ಹೊಂದಾಣಿಕೆ, ಅವನ ಮುಖ್ಯ ಉಪ ದೇಶ. ಜಾತಿ, ವರ್ಗ, ಮತ, ಜನಾಂಗ, ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮರೆತು ವಿಶ್ವಸೋದರಭಾವವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದೇ ಅವನ ಧ್ಯೇಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ವೇಮನ ನಾಸ್ತಿಕ, ಸುದೇಹವಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಮಸ್ತ ಜನರಿಗೂ ಉಪದೇಶ ನೀಡ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಬೋಧನೆಯ ಸಾರಾಂಶ ಈ ಉದಾತ್ತ ಘೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. "ಯಾವನು ತನ್ನ ಜತೆಯ ಮಾನವರ ದುಃಖವೇ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ದುಃಖ ವೆಂದು ಭಾವಿಸುವನೋ ಅವನೇ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನು."

ಭಾಷಾಂತರಗಳು

ಯಾವ ಕಾವ್ಯವೇ ಆದರೂ ಭಾಷಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕುಗ್ಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ನಾದ ಮಾಧುರ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅರ್ಥ ಚಮತ್ಕಾರ, ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮ ಭಾಷಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಈ ಮುಂದೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳ ಭಾಷಾಂತರಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಛಂದೋಬದ್ಧವಾದ ಭಾಷಾಂತರಗಳು ಚಾರಲ್ಸ್ ಇ ಗೊವರ್ ಅಪರವು. ಗದ್ಯದ ಅನುವಾದಗಳು ಚಾರಲ್ಸ್ ಫಿಲಿಪ್ ಬ್ರೌನ್‌ರವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವೇಮನನ

¹ ಹತ್ತಿಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಔಷಧದ ಮೂಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಜನ ನಂಬಲಾರರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರವಾದಿಯು ತನ್ನ ಜನರಿಂದ ಗೌರವ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವೇಮನ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ತೆಲುಗು ಮಾತಿನ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳ ಅಂದವನ್ನು ಕಾಣಲಾರೆವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳ ಲಯ, ಧಾಟಿ, ನಾಟುನುಡಿಗಳ ಹಿತಮಿತ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಲಾರೆವು. ಆದರೂ ಇವು ಅವನ ಪದ್ಯಗಳ ಗುಡುಗು ಮಿಂಚುಗಳ ಒಂದು ಅಂಶವನ್ನಾದರೂ ಪ್ರತಿ ಫಲಿಸುವುವೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ.

ಕಪಟಧರ್ಮ

ಅನುದಿನವು ವೇದಗಳ ಹೇಳುವನು ಕೇಳುವನು
ಆದರೇನು, ಅವನು ಇನ್ನೂ ಕ್ಷುದ್ರಪಾತಕಿ
ಕಲ್ಲಿದ್ದಲನು ಹಾಲಿನಲಿ ತೊಳೆದರೇನು
ಅದರ ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಹೋದೀತೆ?

ಧರ್ಮಗಳು ಹಲವು. ಅವಕೆ ಬರವಿಲ್ಲ
ಆದರೇನು ನಿನಗದರಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರದಿರೆ
ಎಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಫಲ ಎಲ್ಲ ನಿರರ್ಥಕ
ನಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆ ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯ.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನೋದುವರು ಮತ್ತೆ ಬರೆಯುವರು
ಅವುಗಳ ಸತ್ಯಗಳನಾರಯ್ಯರು
ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅವರು ಮರಣದ ಗುಟ್ಟಿರಿಯರು
ಹೇಗೆ ಸಾವುದೋ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು.

ನಿನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ, ಕೈಗಳಿಗೆ ಬೂದಿಹಚ್ಚುವೆ
ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬೊಂಬೆಗಳ ಧರಿಸುವೆ ಕೊರಳಲಿ!
ಇಹದಲಿ ಧನಕನಕ ಗಳಿಸಲೂ ಬಹುದದರಿಂದ
ಮುಂದಿನ ಜಗದಲಿ ಮುರಿದು ಬೀಳುವೆ.

“ನೀನು ಮೈಲಿಗೆ—ನನ್ನ ತಾಕದಿರು”
ಅರಚುವರವರು. ವಿಂಗಡಿಪರಾರು?
ದೋಷವಿಲ್ಲದೆ ಜನಿಸಿದ ಮಾನವನಾರು?
ಮಾನವದೇಹವೆ ಪಾಪದ ಮಂದಿರವು.

ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆ

ಕಲ್ಲ ಪೂಜಿಪಿರಿ ನೀವೆಂಥ ಜಂತುಗಳು?
ನಿಮ್ಮೊಳಗೆ ನೆಲಸಿಹ ದೇವನನು ಕಾಣಿರಿ
ದೇವಸ್ತುತಿಯನು ಹಾಡುವ ಜೀವಿಗೆ ಕಲ್ಲದು ತಾ ಮಿಗಿಲೇ?
ಕೇಳದ ಕಾಣದ ಕಲ್ಲಿನ ಚೂರು
ದೇವರ ವಾಸದ ಮನೆಯಹುದೆ?

ಏನು ಹುಚ್ಚುಕನಸ ಕಾಂಬಿರಿ
ದೇವ ಜೀವರಹಿತ ಬೊಂಬೆಯಲಿಪ್ಪನೆ?
ಮಣ್ಣು ತಂದು ಬೊಂಬೆ ಮಾಡಿ ಕೂಡಿಸಿ

ದೇವರೆಂದೆ ಬಗೆದು ನಮಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿ
ನಿಮ್ಮ ಒಡಲೊಳಗಿನ ದೇವರನು
ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡಬಹುದೆ?

ಎಂಥ ದಡ್ಡರು ಬೆಟ್ಟದ ಕಲ್ಲ ತಂದು
ಉಳಿ ಕೊಡತಿಗಳಿಂದೆ ಕಡಿದು
ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಉರುಳಿಸಿ ಹೊರಳಿಸಿ
ಮಂತ್ರಗಳ ಪಾಡುವರು ರಭಸದಿ

ಜೀವಂತ ಉಪಯುಕ್ತ ವ್ಯಷಭನನು
ಬಡಿದು ಹಸಿವಿನಲಿ ಕಂಗಡಿಸಿ
ಕಲ್ಲಿನಲಿ ಕಂಡರಿಸಿದ ಗೂಳಿಗೆ ಬೋನ!
ಎಂಥ ಕೆಟ್ಟ ಮೋಸ!

ಹೃದಯಮಂದಿರದಲಿರೆ ದೇವ
ಕಲ್ಲುಗುಡಿಗಳಿಗೆಕೆ ದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆ?
ಒಳಹೊರಗೆಲ್ಲ ಕಲ್ಲೇ ಆದ ದೇವ
ಎಂದಾದರೂ ಉಂಡಾನೆ?

ಜಾತಿ

ಜಗವೆಲ್ಲ ನೋಡಿದರು ಮಾನವರೆಲ್ಲ ಒಂದೆ
ಹುಟ್ಟಿನಲಿ ಸಮ. ದೇವನೆದುರಿಗೆ ಸಮಾನ

ಉಣಿಸು, ಹುಟ್ಟು, ಹುಟ್ಟಿದ ನೆಲೆ,
ಜನರ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಬದಲಿಸದು
ಜಾತಿಗೇಕೆ ಪರಮಪೂಜ್ಯತೆ
ಅದು ಮೌಢ್ಯದ ಹರಿವ ಒರತೆ

ಉಳಿದವರ ಶೂದ್ರರೆಂಬರೆ ನೀಚರು
ನರಕದಿಂದವರು ಹೊರಬರರು
ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳ ಮೂಲವೊಂದೆ; ಜಾತಿ ಜಗಳ ದಂಡ

ಮೇಲು ಕೀಳುಗಳ ನಿರ್ಧಾರಿಪರಾರು ಜಗದಿ?
ಹೊಲೆಯನನು ತೆಗಳಲೇಕೆ
ಅವನ ನೆತ್ತರು ಬೇರೆ ಜಾತಿಯೆ?
ನಾವು ಕಾಂಬರೆಲ್ಲರೊಳಗಿರುವನವನಾವ ಜಾತಿ?

ನುರಣ

ಹಣಗಾರ ಸಾಯುವನು ಹಣ ಉಳಿಯುವುದು
ಅವ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬರಲು ಆ ಹಣ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ.
ಮತ್ತೆ ಗಳಿಸಲು ಬೇಕು, ಸತ್ತು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳನು!
ಅವನ ಸಿರಿತನವೆಲ್ಲಿ? ಅವನ ಆತ್ಮವದೆಲ್ಲಿ?

ಕಬ್ಬಿಣವು ಮುರಿದರೆ ಕಮ್ಮಾರ ಸರಿಪಡಿಸುವ
ಆತ್ಮಹೀನವಾದರೆ ತಿದ್ದುವವನಾರು
ಗಡಿಗೆಯೊಡೆದರೆ ಹೊಸದು ಕೊಳಬಹುದು
ಮಾನವ ಮಡಿದರೆ ಜೀವಕೆ ಬೇರೊಂದು
ನಿಲ್ದಾಣ ಬೇಕು. ಅದರಲೇನು ಸೋಜಿಗ?

ಎಷ್ಟುಕಾಲ ಬದುಕಿದರು ಎಷ್ಟು ಕಲಿತರೂ
ಕೀರ್ತಿಯನೆಷ್ಟು ಗಳಿಸಿದರೂ ಬದುಕು ಕ್ಷಣಿಕ.
ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಯೊಡನೆ ನಾವು ಪಂಚಾಂಗಲೇಬೇಕು.
ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳು ಗೆಳೆಯರು ಬಂಧುಗಳು
ಪ್ರಾಣ ನೀಗಿದ ಕ್ಷಣಕೆ ನಿರುಪಯುಕ್ತರು
ಸಾವಾಗ ಯಾರೂ ಕಾಪಿಡಲಾರರು.

ಗರತಿಯರು

ಗುಣವತಿ ತರುಣಿಯ ವನೆ ಅಂದ
ಕತ್ತಲ ಕೋಣೆಯ ದೀಪದಂತೆ
ದೇವಿಯುಳ್ಳ ವನೆ ದೇವಾರ್ಚನಾಗೃಹ

ಮದುಮಕ್ಕಳ ಮನದಲಿ ಒಲವು ಬಲಿಯೆ
ದಂಪತಿಗಳು ಭಾಗ್ಯಬಲಿತು ಹಬ್ಬಿ ಹರಡಿ
ಹೂವು ಮೊಗ್ಗು ಹೆಚ್ಚಿ ಬಳ್ಳಿ ಬೀಗುವಂತೆ ಹರ್ಷಪಡುವರು

ಧನಕನಕಗಳೆ ವನೆಯ ನಿಜದ ಸಂಪದವಲ್ಲ
ಎಲ್ಲ ಸಂತಸಗಳಲಿ ಹಿರಿದು ವಂಗನ ಉದಯ
ಹರಯದಿಂದ ಮುಪ್ಪುವರೆಗೆ ನೇಹದಿ ಬಾಳ್ವದೆ
ಜಗದ ಬಲು ಹಿರಿಯ ಭಾಗ್ಯ.

ಇನಿಯನ ನೈಜಪ್ರೇಮವ ಪಡೆದಳಾದೊಡೆ
ಅವರ ಬಾಳು ಜೇನಿನಂತೆ ಸಿಹಿ
ಪ್ರೇಮವ ತಳ್ಳುವಳಾದರೆಲ್ಲಿನ ಸುಖ?
ಅಂಥ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡಿರ ತೊರೆ

ಸಕ್ಕರೆಗಿಂತ ಸವಿ. ಹಾಲಿಗಿಂತ, ಜೇನಿಗಿಂತ ಸಿಹಿ
ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲಿಗಿಂತ ಇನಿದು ಇನಯಳ ದನಿ.

ಕಟ್ಟಿ ಹೆಂಡಿರು

ಮಾತಂ ಮಿಾರುವ ಹೆಂಡಿರು
ವಿಷದ ಹಾವಿನಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಸಮರು
ಗಂಡನ ಪಾಲಿನ ಪೀಡೆ

ಕಡಲ ನಡುವೆ ಹರಿವ ಹಡಗಿನಂತೆ
ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರುವ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ
ತಿರೆಯ ಮೇಲಿನ ಹೆಣ್ಣು ನಡತೆ
ಅವಳ ನಡತೆ ಅರಿಯಲಾಗದು

ಹಣವಿರುವನಕ ಹೆಂಡತಿ ಒಳ್ಳೆಯವಳು
ಧನಹೋಯಿತು ಅವಳ ಪ್ರೀತಿ ಸತ್ತಿತು.
ಗಂಡನೆಂಬುದೊಂದು ಹೆಸರು ಮಾತ್ರ
ಆಗ ಅವನು ಸತ್ತನೆಂದೇ ಅವಳ ಎಣಿಕೆ
ಅವಿಧೇಯ ಹೆಂಡಿರು ಹೆಂಡಿರಲ್ಲ, ಹೆಮ್ಮಾರಿಗಳು.
ಅಂಥ ಸತಿಯ ಸಹಬಾಳ್ವೆಗಿಂತ ಮರುಭೂಮಿವಾಸ ಲೇಸು.

ದ್ವಿಜರು

ಹಂಚಿನಿಂದ ಶೂದ್ರರು; ದ್ವಿಜರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು
ಜತೆಯವರ ಹಳಿವರೇಕೆ?
ಮನದಿ ಪಾತಕವಿರುವರೆಲ್ಲ ಕೀಳು ಶೂದ್ರರೆ.

ಅವನ ಮನಸು ಹೊಲೆ
 ಹೊಲೆಯನನು ಹಳಿವವನು
 ವನದಲಿ ಪಾತಕ ತುಂಬಿರೆ
 ದ್ವಿಜನಾದನೆಂತೊ?
 “ಭೂಸುರರು ನಾವು, ಶಾಸ್ತ್ರಪಂಡಿತರು
 ನಾವು ಶುದ್ಧರು” ಎಂಬರವರು
 ಸರಳಮಾನವರೆಮ್ಮ ಹಳಿವರು
 ಆದರೇನು ಆ ಜಂಬದವರಿಗಿಂತ
 ಕಡುಬಡವರೆಲ್ಲ ಮೇಲು
 ‘ಜನಿವಾರ ಧರಿಸಿದೆದೆ ತನ್ನ ಶೂದ್ರತನ ಹೋಯಿತು’
 ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾರುವ
 ‘ಸತ್ತಾಗ ಅವನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವವೆಲ್ಲ ಹಾರಿತು’
 ಎಂಬುದ ಮರೆವನಿದೆಂಥ ಸೋಚಿಗ!
 ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳ ಬಿಟ್ಟು ಮನೆ ಹೊಲ ತೊರೆದು
 ನಾರು ಬೇರು ತಿಂದು
 ಕಾಡುಮೃಗದಂತೆ ಬದುಕಿದರೆ
 ಅನಂತಸುಖ ಸಿಗುವುದೆ?

ಜ್ಞಾನ-ಅಜ್ಞಾನ

ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಆಲಸ್ಯ ಬೇಡ; ಕೆಲಸವಾಗದೆಯೇ ಇರಬಹುದು
 ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಆತುರಬೇಡ; ಅದು ತಪ್ಪದೆ ಕೆಲಸಕೆ ಹಾನಿ
 ಕಸುಗಾಯ ಕಿತ್ತು ಎರಡಾಗಿ ಸೀಳಿದರೆ ಸಿಹಿಯೆನಿಸೀತೆ?
 ನೀರಲ್ಲಿ ಹಡಗು ಚಲಿಸುವುದು ಸುಲಭ
 ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಕೂಡ ಚಲಿಸದು
 ಕರ್ಮಕುಶಲಿ ತನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷ
 ಹೊಳೆಯನೀರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಾಗ ಮೊಸಳೆ ಆನೆಯನಾದರೂ
 ಹಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲಬಲ್ಲುದು ಆದರೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಒಂದು
 ನಾಯಿ ಅದರ ಪಾರುಪತ್ಯಮಾಡಬಲ್ಲುದು.
 ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿ ಬೇರೆಡೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ.
 ಹಂದಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಮರಿಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವುವು
 ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗಜಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮರಿ.
 ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಾನವನೇ ಸಾಕಲ್ಲವೆ?
 ಜಾಣನಿಗೆ ಗುರುವಿನುಪದೇಶ ಫಲಿಸದಿರುವುದೆ?
 ಎಷ್ಟು ಜ್ಞಾನಿಯಾದರೆತಾನೆ ಹುಟ್ಟುದಡ್ಡನಿಗೆ ಕಲಿಸಲಹುದೆ?

ಡೊಂಕುನದಿಯನಾರು ನೇರ ಮಾಡಬಲ್ಲರು?
 ಅಲ್ಲನು ಯಾವಾಗಲೂ ಆಡಂಬರವಾಗಿ ಹರಟುತ್ತಾನೆ.
 ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಮೌನದಿಂದಿರುವರು ಅಥವಾ ಶಾಂತದಿ ನುಡಿವರು
 ಕಂಚು ಮೊಳಗುವಹಾಗೆ ಕನಕ ಮೊಳಗೀತೆ?
 ಮಹಾನದಿ ಗಂಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಮೌನಗಂಭೀರವಾಗಿ
 ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಮಳೆಗಾಲದ ಕ್ಷಣಿಕವೈಭವದ ಅಬ್ಬಿ
 ಅಬ್ಬರದಿಂದ ಧುಮುಕುವುದು. ಮಿಂಚರು ಸತ್ತುರುಷರಂತೆ
 ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಇರಲಾರರು.
 ಸುಳ್ಳರು ಎಂದಾದರೂ ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದುವರೇ?
 ಅವರ ಮನೆಮಠ ವೃದ್ಧಿಯಾದೀತೆ?
 ಒಡಕು ಮಡಕೆಯಿಂದ ನೀರು ಸೇದಿದಂತೆ.

ಮಾನವ ಮತ್ತು ದೈವ

ಯಾವನು ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ದೇವನೇ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲನೋ
 ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗಗಳ ಸಮನ್ವಯ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಯೋ ಅಂಥವನು
 ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.
 ವೇಮನ ವಿಷ್ಣು ಶಿವ ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಏಕೈಕನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ
 ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಲಿ.

ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಅರಿತವ ತನ್ನ ದೈವವನ್ನು ಬಲ್ಲ; ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅರಿತವ
 ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಲ್ಲ; ಸ್ವರ್ಗ ಭೂತಲಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವ ಆತ್ಮವ ಬಲ್ಲ.
 ಬ್ರಹ್ಮ ಯಾರ ಮಗ? ವಿಷ್ಣು ಯಾರ ಮಗ? ಶಿವ ಯಾರ ಮಗ? ಈ ಸಾಕಾರ
 ರನ್ನು ದೇವರೆಂದು ಕರೆವವರು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು.

ಮತಗಳು ಹಲವು. ಆದರೆ ಅವು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ. ಸತ್ಯ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲಕಾಲಕ್ಕೂ
 ಒಂದೇ. ಎಲ್ಲ ಮತಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಏಕೈಕನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಸತ್ಯ.
 ಕೊಲ್ಲದಿರುವುದೇ ಅಧಿಕ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ
 ಆ ಭೂಸುರರು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ತ ದನ ತಿನ್ನುವ
 ಚಂಡಾಲನೇ ವಾಸಿ.

ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಶಿವನೆಂದು ಬಗೆದು ಜನ ಅವನ್ನು ಹಿರಿದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಲು
 ಗಳು ಕಲ್ಲೇಹೊರತು ಶಿವನಲ್ಲ. ನಮ್ಮೊಳಗೇ ನೆಲಸಿರುವ ಶಿವನನ್ನೇಕೆ ನಾವು ಕಾಣ
 ವುದಿಲ್ಲ?

ಕಣ್ಣು ಒಂದೇ ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನ ಸ್ತ್ರೀಯೊಡನೆ ಸೇರಿದ ಪುರುಷನಂತೆ ಒಂದೇ
 ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ನಿನ್ನ ಅಂತರಂಗ ಜಗತ್ತಿನ ಒಡೆಯನಂತೆ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ.
 ದೇವರು ನಿನ್ನಿಂದ ದೂರವೆಂದು ಬಗೆದರೆ ಅವನು ಬಹಳ ದೂರವೇ ಇರುತ್ತಾನೆ.
 ನಿನ್ನ ಶರೀರವೇ ಅವನ ವಾಸವೆಂದು ಬಗೆದರೆ ಅವನು ಅದರೊಳಗೇ ಇರುತ್ತಾನೆ; ಅಲ್ಲದೆ

ಈ ಬದುಕು ಅವನ ಒಂದು ಸಾಧನವೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಮಾನವರು ದೇವರುಗಳಂತೆ ಸ್ಥಿರ ಚಿತ್ತರಾಗುವರು.

ಬೆಳ್ಳಿ ಬಂಗಾರಗಳ ಬೆಟ್ಟಗಳೇ ತನ್ನ ವಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಶಿವನು ಭಿಕ್ಷುವೆತ್ತುವನೇಕೆ? ತಾನು ಎಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡವನಾಗಿದ್ದರೂ ನೆರೆಯವನ ಸ್ವತ್ತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಿಹಿ.

ಈ ಜಗತ್ತು ಭ್ರಮೆಯೆಂದು ಇನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲ. ಅದು ದೇವಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು. ಇದು ಭ್ರಾಂತಿಯಾದರೆ ದೇವರು ಎಲ್ಲಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

ಜೀವನಸುಖವನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಬಹಳ ಲಾಭಪ್ರದವೆಂದು ಘೋಷಿಸುವವರ ವಾದ ಅಸತ್ಯ. ಮುಂದಿನ ಲೋಕ ಇಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಕಾಣಲಾರೆಯಾ?

ಗ್ರಂಥ ಋಣ

ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತು ವೇಮನನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಆಂಗ್ಲ ಹಾಗೂ ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯ ಆರಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳು:

ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವೇಮನನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಇವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕವು ಅವನ ಜೀವನದ ಬಗೆಗಿನ ಜನಪ್ರಿಯ ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಸಂಕಲನ; ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಇರಬಹುದು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಈ ರೀತಿಯ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇದೇರೀತಿ ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿವೆ, ಅವುಗಳು ವಿವರಿಸಲಾಗದಂಥದರ ವಿವರಣೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ. ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಅವು ನಿರರ್ಥಕವೂ ಹೌದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವು ಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ. ವೇಮನನ ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹಗಳು ಅಸಂಖ್ಯವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ವೇಮನನಿಂದ ಮತ್ತು ವೇಮನನನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿತವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮೂರು ಭಾಗ ಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ತೆಲುಗು, ತೆಲುಗು-ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಇಂಗ್ಲಿಷ್-ತೆಲುಗು.

ತೆಲುಗು

1. ವೇಮನಯೋಗೀಂದ್ರ ಚರಿತ್ರೆಮು ಆರ್. ಪೂರ್ಣಯ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಮಚಲಿಪಟ್ಟಿಂ 1913.
2. ವೇಮನ ಸೂಕ್ತಿ ರತ್ನಾಕರಮು (4035 ಪದ್ಯಗಳು) ಆರ್. ಪೂರ್ಣಯ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಮಚಲಿಪಟ್ಟಿಂ 1913.
3. ಶ್ರೀ ವೇಮನ ಯೋಗಿ ಜೀವಿತಮು. ಪಂಚಾಗ್ನಿಲ ಆದಿನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ನಾವಿಲ್ಲ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಲು ಅಂಡ್ ಸನ್ಸ್ ಮದ್ರಾಸು 1917.
4. ಘೇತನ, ವೇಮನಲ ಯುಗಮು, ದಿಗವಲ್ಲ ವೆಂಕಟ ಶಿವರಾವ್ 1924.
5. ಮಹಾಯೋಗಿ ವೇಮನಕವಿ. ನೇದುನೂರು ಗಂಗಾಧರಮ್, ಸಿ. ವಿ. ಕೃಷ್ಣ ಬುಕ್ ಡಿಪೋ ಮದ್ರಾಸ್ (ತಾರೀಕಿಲ್ಲ).
6. ವೇಮನ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗ ಪದ್ಯಮುಲು (3002 ಪದ್ಯಗಳು) ಸಿ. ವಿ. ಕೃಷ್ಣ ಬುಕ್ ಡಿಪೋ ಮದ್ರಾಸ್ (ತಾರೀಕಿಲ್ಲ).
7. ವೇಮನ (ಶ್ರೀ ಆರ್. ವೆಂಕಟರತ್ನಂ ಪುದುವಟ್ಟಿನ ಭಾಷಣಗಳು) ರಾಳ್ ಪಲ್ಲ ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ. ಆಂಧ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1947 ವಾಲ್ಟೀರ್ (ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ).

8. ಕವಿತ್ವ ತತ್ವ ವಿಚಾರಮು ಸಿ. ಆರ್. ರೆಡ್ಡಿ ಆಂಧ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ವಾಲ್ಟೀರ್ 1947 (ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ).
9. ವೇಮನ. ವಂಗೂರಿ ಸುಬ್ಬಾರಾವ್, ಕಮಲ ಕುಟೀರ, ನರಸಾಪುರಂ (1951 ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ).
10. ಶತಕ ವಾಚ್ಯಯ ಸರ್ವಸ್ವಮು ಸಂಪುಟ 1 ವೇದಂ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ, ಮದ್ರಾಸು 1954.
11. ವೇಮನ ಪದ್ಯಮುಲು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೊಂದಿಗೆ (2778 ಪದ್ಯಗಳು) ವಾವಿಲ್ಲ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಶಾಸ್ತ್ರಲು ಅಂಡ್ ಸನ್ಸ್ ಮದ್ರಾಸು 1955 (ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ).
12. ಶತಕ ಕವುಲ ಚರಿತ್ರಮು. ವಂಗೂರಿ ಸುಬ್ಬಾರಾವ್ ಕಮಲ ಕುಟೀರ ನರಸಾಪುರಮ್ (1957 ಮುದ್ರಣ).
13. ವೇಮನ ಪದ್ಯಮುಲು (5010 ಪದ್ಯಗಳು) ಸಂ : ನೇದುನೂರಿ ಗಂಗಾಧರಮ್ ಅದ್ವೈಪಲ್ಲ ಅಂಡ್ ಕಂ. ರಾಜಮಂಡ್ರಿ 1960.
14. ವೇಮನ ನೀತಿಪದ್ಯರತ್ನಾವಳಿ (1116 ಪದ್ಯಗಳು) ಸಿ. ವಿ. ಕೃಷ್ಣ ಬುಕ್ ಡಿಸ್ಟ್ರೀ ಮದ್ರಾಸು 1961 (ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ).
15. ಆಂಧ್ರ ಕವಿ ತರಂಗಿಣಿ ಆರನೆ ಸಂಪುಟ ಚಾಗಂಟಿ ಶೇಷಯ್ಯ ಹಿಂದೂಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥ ನಿಲಯಂ ಕಪಿಲೇಶ್ವರಪುರಂ 1961.
16. ಸಮಗ್ರ ಆಂಧ್ರಸಾಹಿತ್ಯಂ 12 ನೆ ಸಂಪುಟ ಆರುದ್ರ ನಮ್. ಶೇಷಾಚಲಂ ಅಂಡ್ ಕೊ ಮದ್ರಾಸ್ 1968.

ತೆಲುಗು—ಇಂಗ್ಲಿಷ್

1. ವರ್ಸಸ್ ಆಫ್ ವೇಮನ (693 ಪದ್ಯಗಳು) ಅನು : ಸಿ. ಪಿ. ಬ್ರೌನ್. ವಿ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಶಾಸ್ತ್ರಲು ಅಂಡ್ ಸನ್ಸ್ ಮದ್ರಾಸ್ 1911 (ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ).
2. ವರ್ಸಸ್ ಆಫ್ ವೇಮನ (ತೆಲುಗು ಮೂಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನುವಾದದೊಂದಿಗೆ) (1215 ಪದ್ಯಗಳು) ಅನು : ಸಿ. ಪಿ. ಬ್ರೌನ್. ಎ. ಪಿ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ 1967.
3. ದಿ ಮ್ಯೂಸಿಂಗ್ಸ್ ಆಫ್ ಎ ಮಿಸ್ಟಿಕ್, ವಿಾರ್‌ವೊಹಮ್ಮದ್ ಅಲಿಖಾನ್, ಹೈದರಾಬಾದ್ 1966.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್

1. ಹಿಂದೂ ಮ್ಯಾನರ್ಸ್, ಕಸ್ತಮ್ಸ್ ಆಂಡ್ ಸೆರಿಮನೀಸ್, ಜಿ. ಎ. ದುಬೋ ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್, 1953 ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ.
2. ವೇಮನ. ಎ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಪೊಯೆಟ್, ವಿಲಿಯಂ ಹೋವರ್ಡ್ ಕ್ಯಾಂಬೆಲ್, ಮದ್ರಾಸ್ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಕಾಲೇಜ್ ಮ್ಯಾಗಜೈನ್, 1898.
3. ವೇಮನ, ಆರ್. ನಮ್. ಮ್ಯಾಕ್ಡೊನಾಲ್ಡ್ ಮದ್ರಾಸ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಲಿಟರೇಚರ್ ಆಂಡ್ ಸೈನ್ಸ್, 1866.

4. ದಿ ಫೋಕ್ ಸಾಂಗ್ಸ್ ಆಫ್ ಸದರನ್ ಇಂಡಿಯ. ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಇ ಗೋವರ್. ಹಿಗ್ಗಿನ್ ಬಾಥಮ್ ಅಂಡ್ ಕೊ ಮದ್ರಾಸ್ 1871.
5. ಸಮ್ ಮೈಲ್ ಸ್ಟೋನ್ಸ್ ಇನ್ ತೆಲುಗು ಲಿಟರೇಚರ್. ಎರಡನೆ ಸಂಪುಟ. ದಿ ಎಜ್ ಆಫ್ ವೇಮನ ಜಿ. ಆರ್. ಸುಬ್ಬರಾಮಯ್ಯ ಪಂಪುಲು. ಬಿ. ನರಸಿಂಹೇಶ್ವರಗುಪ್ತ ಮದ್ರಾಸ್ 1915.
6. ತೆಲುಗು ಲಿಟರೇಚರ್ ಪಿ. ಟಿ. ರಾಜು ಪಿ.ಇ.ಎನ್. ಬೆಂಬಾಯಿ 1944.
7. ತೆಲುಗು ಲಿಟರೇಚರ್ ಪಿ. ಚೆಚಯ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಜಾ ಎಂ. ಭುಜಂಗರಾವ್ ಕಲ್ಕತ್ತ (ತಾರೀಕಿಲ್ಲ).
8. 'ಆನ್ ವೇಮನ' ಸಿ. ಆರ್. ರೆಡ್ಡಿ ರೇಡಿಯೋ ಭಾಷಣ. ಎ.ಐ.ಆರ್. ಮದ್ರಾಸ್, 1950.
9. ಸೈಂಟ್ ವೇಮನ—ಹಿಸ್ ಫಿಲಾಸಫಿ, ಈಶ್ವರತೋಪ. ಹೆದರಾಬಾದ್ ತೆಲುಗು ಅಕಾಡೆಮಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ 1950.
10. ವೇಮನ—ಹಿಸ್ ಪೊಯೆಟ್ರಿ ಆಂಡ್ ಫಿಲಾಸಫಿ—ಜಿ. ವಿ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್ (ವಿ. ಆರ್. ನಾರ ಅವರಿಗೆ ಅವರ ಐವತ್ತೊಂದನೆ ಹುಟ್ಟು ಹಬ್ಬದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ 'ಹಾಫ್‌ವೇ—ದಿ ಗೋಲ್ಡನ್ ಬುಕ್' ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು.) 1958.
11. ದಿ ಹಾರ್ಟ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯ—ಎಲ್. ಡಿ. ಬಾರ್ನೆಟ್. ಲಂಡನ್ 1924.